

Vilniaus Universitetas
Tarptautinis žinių ekonomikos ir žinių vadybos centras

Armina Gurskaitė,
Tarptautinės komunikacijos studijų programos studentė

**ES STRUKTŪRINĖ POLITIKA IR JOS ADMINISTRAVIMAS ŽINIŲ
VISUOMENĖS APLINKOJE**

MAGISTRO DARBAS

Vadovas dr. V.Pečkys

Vilnius, 2006

LYDRAŠTIS

Arminos Gurskaitės magistro darbas

Tema:

„ES struktūrinė politika ir jos administravimas žinių visuomenės aplinkoje“

parengtas gynimui.

_____
(data) (vadovo parašas)

Darbas įregistruotas _____ centre

_____
(data) (administratorės parašas)

Magistro darbą ginti leidžiu

_____ (centro direktoriaus parašas) _____
(data)

Recenzentu skiriu

_____
(data) (Direktoriaus parašas)

Darbą recenzavimui gavau

_____
(data) (recenzento parašas)

TURINYS

TURINYS.....	1
Referato lapas.....	4
ĮVADAS.....	5
1. ES STRUKTŪRINĖS POLITIKOS SAMPRATA.....	8
1.1. ES struktūrinės politikos instrumentai.....	10
1.2. ES struktūrinių fondų tikslai ir principai.....	13
1.3. ES struktūrinių fondų iniciatyvos.....	19
1.4. ES struktūrinių fondų paramos reglamentavimas.....	26
2. ES STRUKTŪRINĖ PARAMA LIETUVAI.....	29
2.1. ES struktūriniai fondai Lietuvai.....	30
2.1.1 ES struktūrinių fondų parama informacinės visuomenės plėtrai.....	33
2.2. Sanglaudos fondo parama Lietuvai.....	34
2.3 Lietuvos 2007–2013 metų ES struktūrinės paramos strategija.....	36
2.3.1 Plėtros vizija ir tikslai.....	36
2.3.2. Strategijos prioritetai.....	38
3. ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ PARAMOS ADMINISTRAVIMAS LIETUVOJE.....	40
3.1. Bendras programavimo dokumentas (BPD) bei jo prioritetai.....	40
3.2. Regionų ir savivaldybių plėtros planų ir programų rengimo derinimas su bendruoju programavimo dokumentu (BPD).....	46
3.3. Reikalavimai struktūrinių fondų administravimo sistemai.....	48
3.4. Lietuvos ES struktūrinės paramos administravimo sistema.....	48
4. Informavimo priemonių efektyvumo tyrimas.....	55
4.1 Tyrimo problemos aktualumas.....	55
4.2 Pais rengimas tyrimui ir jo vykdymas.....	55
4.3 Atliktų tyrimų rezultatai ir analizė.....	56
4.4 Tyrimo išvados.....	65
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS.....	66
NAUDOTOS LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	68
Priedai.....	72
1 Priedas. Struktūriniai fondai ir instrumentai ES 15, 2000- 2006 (mln.eurų, įsipareigojimai pagal 2004 m. kainas).....	72
2 Priedas. Naujosios valstybės narės ir Struktūriniai fondai ir instrumentai 2004-2006 m. (mln. eurų dabartinėmis kainomis).....	73
3 Priedas. Bendrijos iniciatyvos ES 15, 2000- 2006 m. (mln. eurų, įsipareigojimai 2004 m. kainomis).....	74
4 Priedas. Transporto sektorius.....	75
5 Priedas. ES Sanglaudos fondo projektų sąrašas, numatytas strategijoje.....	77
6 Priedas. Aplinkosaugos sektoriaus projektai.....	79
7 Priedas. Apklauso anketa.....	81
EU Structural Policy and its administration in Knowledge Society by Armina Gurskaite (Summary).....	84

Referato lapas

Gurskaitė, Armina

Gu222

ES struktūriniai fondai ir jų administravimas žinių visuomenės aplinkoje: magistro darbas / Armina Gurskaitė ; mokslinis vadovas dr. V. Pečkys ; Vilniaus universitetas. Tarptautinis žinių ekonomikos ir žinių vadybos centras – Vilnius, 2002. –67, lap. : – Maš. – Santr. angl. – Bibliogr.: p. 68-85 (pavad.).

UDK 339.9(4):352/353

Reikšminiai žodžiai: *Europos Sąjunga, struktūrinė politika, Struktūriniai fondai, Sanglaudos fondas, reglamentavimas, administravimas, regioninė politika, ES narės, Bendrasis programavimo dokumentas, parama Lietuvai.*

Magistro darbo *objektas* – ES struktūrinė politika bei jos administravimas žinių visuomenės aplinkoje. Darbo *tikslas* - išnagrinėti ES vykdomą struktūrinę politiką Lietuvoje, supažindinti su pagrindiniais šios politikos prioritetais artimiausiu laikotarpiu ir perspektyvoje iki 2013m. Pagrindiniai *darbo uždaviniai* - apžvelgti ES struktūrinių fondų tikslus; instrumentus bei pagrindines iniciatyvas; išnagrinėti ES struktūrinę paramą Lietuvai; išanalizuoti ES struktūrinių fondų administravimo sistemą Lietuvoje; atlikti visuomenės apklausą ir nustatyti jų informuotumą struktūrinių fondų panaudojimo srityje, taip paneigiant arba patvirtinant darbe iškeltą hipotezę bei pateikti išvadas.

Naudojant literatūros analizę buvo aptarta ES struktūrinė politika samprata ir instrumentai, tikslai, principai, iniciatyvos, parama Lietuvai bei ES struktūrinių fondų paramos administravimas Lietuvoje. Atlikus visuomenės informuotumo ES institucijų funkcijų bei struktūrinių fondų panaudojimo srityje analizę, gyventojų nuomonės dėl gaunamos paramos panaudojimo efektyvumą, šios paramos prioritetines sritis bei jų susidomėjimą šiais klausimais ir aktyvumą dalyvaujant šiame paramos procese galime daryti išvadas jog visuomenėj šie klausimai yra aktualūs, tačiau dėl informacijos bei žinių stokos nėra panaudojamos visos įmanomos galimybės bei įsisavinama ES parama Lietuvai.

Magistrinio baigiamojo darbo rezultatai *galėtų būti naudingi* atskiroms institucijoms, atsakingoms už ES paramos lėšų ir struktūrinių fondų administravimą, taip pat organizacijoms atsakingoms už informacijos sklaidą bei visuomenės informuotumą. Taip pat studentams, studijuojantiems Europos Sąjungos ar politikos mokslus bei visi besidomintys ES struktūrinių fondų administravimo bei įsisavinimo klausimais Lietuvoje.

ĮVADAS

Prieš dvejus metus Lietuva tapo lygiateise Europos Sąjungos (toliau – ES) nare, o tai reiškia, kad mūsų šalis prisiėmė visas su naryste susijusias teises ir pareigas. Ekonominės globalizacijos pokyčius lydėjo ir augantis vietinių ekonominių sistemų vaidmuo. Tokiomis sąlygomis didelę reikšmę įgijo regioninė politika, nes atskiri regionai, gaudami nevienodą naudą iš minėtų pokyčių, stengiasi pagerinti savo poziciją, o nacionalinės Vyriausybės ir atatinamos ES institucijos bando sumažinti tarpregioninius skirtumus.

Pagal biudžeto dydį ES regioninė politika yra antroji viešoji politika po ES bendrosios žemės ūkio politikos. 2000 – 2006 m. laikotarpiui regioninės politikos biudžetas sudaro 195 mlrd.eurų.

Europos Sąjunga, siekdama tolygaus ekonominio augimo visose ES valstybėse ir regionuose, taikydama finansines priemones ir koordinuodama nacionalines Regionines politikas, vykdo struktūrinę politiką, kuri įgyvendinama per Struktūrinius fondus ir Sanglaudos fondą. Kiekvienas fondas turi savo prioritines investicijų sritis, kurios yra detalizuojamos ruošiant Bendrijos paramos arba BPD (bendrasis programavimo dokumentas). Šie dokumentai nustato investicijų prioritetus, siekiant skatinti regionų ir šalies socialinę bei ekonominę plėtrą, mažinti išsivystymo skirtumus tarp atskirų regionų, o tuo pačiu, ir tarp ES narių. Lietuvos BPD 2004 – 2006 m. įgyvendinimui skirtos ES investicijos sudaro 2,735 mlrd. Lt., o iš šalies biudžeto planuojama skirti 1,37 mlrd. Lt.

Akivaizdu, kad struktūrinės pagalbos pasekmės Lietuvai turi būti teigiamos. Tai papildomi investicijoms skiriami pinigai, kurių Lietuvoje taip trūksta. Tačiau, būtina įsidėmėti, kad ES nedalina tuščių labdaros čekių. Lėšos per šiuos fondus duodamos valstybėms narėms, kad jos vykdytų regioninę politiką ir siektų tų tikslų, kurių siekia ES.

Europos Sąjunga savo biudžetą planuoja. Planavimo procesas – tai derybos tarp valstybės narės ir Europos Komisijos. Gaunant paskirtas lėšas, Europos Komisija iš anksto prašo pateikti planą, kaip bus siekiama užsibrėžto tikslo, kaip bus panaudoti tie pinigai per tam tikrą nustatytą laikotarpį ir kokie rezultatai bus pasiekti. Kitaip tariant, valstybė turi pateikti planą kaip tas lėšas įsisavins. Šiam planui keliami labai aukšti ES reikalavimai. Jis vadinamas *Vieningu programavimo dokumentu* (liet. sutr. – VPD; angl. SPD – *Single programming document*), kurio pagrindą anksčiau sudarė *Nacionalinis plėtros planas* – NPP (angl. NPD – *National development plan*), o dabar pakeitė Bendrasis programavimo dokumentas. ES reikalauja, kad šis dokumentas atspindėtų visas valstybės investicijas į šalies ūkį, turi būti ekonomiškai pagrįsti plėtros prioritetai, pateikta išsami regionų ir valstybės ekonominės ir socialinės būklės analizė. Tik šio dokumento pagrindu galima programuoti paketą priemonių struktūrinės politikos fondams arba

instrumentams. Čia visas lėšų panaudojimas yra aprašomas tiksliai pademonstruojant, kaip bus užsibrėžti tikslai.

Narystė ES suteikia galimybę pasinaudoti ES fondų parama. Tinkamas pasirengimas šių lėšų administravimui yra labai svarbus, mat suteikdama tokią galimybę, ES kelia didelius reikalavimus lėšų valdymui ir kontrolei. Lėšų įsisavinimas įtakoja ekonomikos plėtrą, taip pat yra rodiklis, pagal kurį matuojama sėkminga veikla Europos Sąjungoje. Neįsisavintos lėšos reikštų jų gražinimą į ES biudžetą: perskirstyti šių lėšų kitoms ES politikoms nėra galimybės. Menkas lėšų įsisavinimas taip pat gali kelti politines bei fiskalines problemas.

Norint išvengti arba bent jau maksimaliai sušvelninti minėtų problemų galimas pasekmes svarbu ne tik struktūrinių fondų profesionalus ir kompetentingas valdymas, administravimas bei kontrolė bet ir visuomenės informavimas minėtais klausimais, nes tik informuotas žmogus gali sėkmingai pasinaudoti jam suteikiamomis galimybėmis ir aktyviai dalyvauti šiame procese.

Temos aktualumą apsprendžia struktūrinės politikos svarba Lietuvos ekonominiam ir socialiniam vystymuisi, šios politikos įgyvendinimui skirtų instrumentų gausa, taip pat problemos su kuriomis susiduria tiek administruojančios institucijos, tiek fiziniai bei juridiniai subjektai bandantys įsisavinti struktūrinių fondų lėšas.

Šio darbo **tikslas** - išnagrinėti ES vykdomą struktūrinę politiką Lietuvoje, supažindinti su pagrindiniais šios politikos prioritetais artimiausiu laikotarpiu ir perspektyvoje iki 2013m.

Šio tikslo įgyvendinimui keliami šie pagrindiniai **uždaviniai**:

1. apžvelgti ES struktūrinių fondų tikslus; instrumentus bei pagrindines iniciatyvas;
2. išnagrinėti ES struktūrinę paramą Lietuvai;
3. išanalizuoti ES struktūrinių fondų administravimo sistemą Lietuvoje;
4. atlikti visuomenės apklausą ir nustatyti jų informuotumą struktūrinių fondų panaudojimo srityje.

Magistrinio darbo tikslams ir uždaviniams pasiekti buvo naudojama aprašomoji kiekybinė analitinė metodologija.

Rašydama šį darbą autorė rėmėsi šiais pagrindiniais šaltiniais:

1. ES ir Lietuvos teisės aktais, reglamentuojančiais struktūrinių fondų panaudojimą,
2. Statistikos departamento prie LR Vyriausybės ir Eurostato duomenimis,
3. Lietuvos bei užsienio autorių leidiniais struktūrinės politikos klausimais,
4. Moksliniais straipsniais ir publikacijomis profesionaliuose ir publicistiniuose leidiniuose,
5. Interneto šaltiniais.

Darbas susideda iš įvado, trijų teorinių bei vienos praktinės dalies, išvadų bei rekomendacijų.

Pirmoji dalis skirta struktūrinės politikos apžvalgai, akcentuojant pagrindinius politikos tikslus, jos įgyvendinimo mechanizmus, pagrindines struktūrinių fondų iniciatyvas. Antrojoje dalyje apžvelgiamos ES paramos administravimo prielaidos Lietuvoje, didžiausią dėmesį skiriant BPD bei jo prioritetams, o taip pat struktūrinių fondų įsisavinimo dinamiką bei problemas šalyje.

Trečiojoje dalyje pagrindinis dėmesys skiriamas Lietuvos ES struktūrinės paramos administravimo sistemos analizei, išskiriant vadovaujančias, mokėjimo ir tarpines institucijas bei apibūdinant pagrindines jų funkcijas.

Ketvirtojoje dalyje atliekamas tyrimas bei rezultatų analizė, nustatant Lietuvos gyventojų informuotumo lygį ES struktūrinių fondų įsisavinimo ir panaudojimo srityje.

Magistrinio baigiamojo darbo rezultatai *galėtų būti naudingi* atskiroms institucijoms, atsakingoms už ES paramos lėšų ir struktūrinių fondų administravimą, taip pat organizacijoms atsakingoms už informacijos sklaidą bei visuomenės informuotumą. Taip pat studentams, studijuojantiems Europos Sąjungos ar politikos mokslus bei visi besidomintys ES struktūrinių fondų administravimo bei įsisavinimo klausimais Lietuvoje.

1. ES STRUKTŪRINĖS POLITIKOS SAMPRATA

Europos Sąjungos viduje esama didelių ekonominių ir kultūrinių skirtumų. Struktūriniu požiūriu atskirų regionų nelygi padėtis pasireiškia įvairiose socialinio, ekonominio bei kultūrinio gyvenimo sferose (pvz., BVP dydžiu, nevienodomis pajamomis arba sunkumais, kylančiais dėl nedarbo). Dėl šių nelygybių iškyla visų Europos Sąjungos šalių vienybės ir solidarumo problema.

Jau 1957 m. Romos sutartyje buvo pabrėžiama harmoningos plėtros, kuriant Europos Bendriją, būtinybė. Tačiau, išskyrus tai, kad buvo panaikintos muitų užtvaros ir palengva atvertos rinkos, nebuvo sukurta jokia tikra Bendrijos politika šiam tikslui pasiekti.

1973 m. į ES įstojus Danijai, Airijai ir Jungtinei Karalystei atsirado dar didesnis poreikis turėti specialų regioninės politikos svertą. 1975 m. valstybės narės įsteigia Europos regioninės plėtros fondą (ERPF).

Devintajame dešimtmetyje, tuo metu, kai į Bendriją įstoja neturtingesnės šalys (Graikija, Portugalija ir Ispanija) dar labiau sustiprėja ekonominė būtinybė ir politinė valia mažinti išsivystymo ir gyvenimo lygių skirtumus. 1987 m. įsigaliojęs Suvestinis Europos aktas žymi naujos struktūrinės politikos pradžią: iš tiesų Komisija pasiryžusi stiprinti ekonominį ir socialinį solidarumą, kitaip tariant, mažinti regionų netolygumus.

1993 m., įsigaliojus Maastrichto sutarčiai, ekonominė ir socialinė sanglauda tampa vienu iš Europos Sąjungos politikos prioritetų, tokiu pat svarbiu kaip ir monetarinė sąjunga.

1997 m. savo pranešime "Agenda 2000"¹ Komisija siūlo struktūrinės politikos reformą, siekdama pagerinti Bendrijos paramos efektyvumą naujuoju programiniu 2000-2006 m. laikotarpiu. Reformos tikslas – pasirengti iššūkiams, su kuriais Europos Sąjunga susidurs per ateinantį laikotarpį, būtent:

- ES plėtra, kai į ES 2004 m. priimamos šalys, kuriose iš viso gyvena 105 milijonai gyventojų, tačiau kurių vidutinės pajamos vienam gyventojui siekia vos 40 proc. 15 ES valstybių gyventojų vidurkio;
- biudžeto išlaidos, reikalingos sėkmingai įgyvendinti ekonominę ir piniginę sąjungą;
- būtinumas padėti neturtingiausiems regionams, taip pat labiausiai nedarbo paliestoms visuomenės grupėms, pasinaudoti naujomis plėtros galimybėmis.

---

¹ "Agenda 2000" (Darbotvarkė 2000) - Europos Komisijos parengtas ir 1997 m. paskelbtas išsamus Europos Sąjungos vidaus reformų pasiūlymų paketas.

Šitaip buvo iš naujo permąstyti paramos neturtingiausiems regionams ir labiausiai nuskriaustoms socialinės grupės tikslai ir priemonės. Beje, vykdant reformą, pavyko labiau sutelkti paramos fondus ir supaprastinti jų funkcionavimą.

Pastebimi vienam gyventojui tenkančio BVP skirtumai, atsiradę po Sąjungos plėtros, matyti iš šių skaičių:

Liuksemburgas 48 550 eurų; (išnaša nr.. Eurostat)

Portugalija 12 590 eurų; (išnaša nr.. Eurostat)

Lietuva 6 260 eurų.²

Europos Sąjungos sanglaudos politikos tikslas – koreguoti regioninius netolygumus, darant poveikį juos lemiantiems ekonominiams ir socialiniams faktoriams. Kitais žodžiais tai vadinama „struktūrinė politika“. Jos tikslas – padėti neturtingiems regionams vystytis ir kelti gyventojų gyvenimo lygį stiprinant tokius būtinus svirtus kaip kvalifikuota darbo jėga, technologiniai gebėjimai, aplinkos patrauklumas investicijoms ir t. t.

Šios politikos branduolį sudaro keturi struktūriniai fondai: Europos regioninės plėtros fondas (ERPF), Europos socialinis fondas (ESF), Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas (EŽŪOGF) ir Žvejybos orientavimo finansinis instrumentas (ŽOFI).

Iš šių skirtingų fondų yra remiami šių rūšių projektai:

- prioritetinių tikslų;
- europinių iniciatyvų;
- naujovių diegimo ir techninės paramos veiksmai.

Pabrėžtina, kad visos trys struktūrinių fondų panaudojimo rūšys gali remti ir kultūros projektus. Iš tiesų kultūra, būdama teritorinės pusiausvyros įrankis, yra terpė kurti tiesiogines darbo vietas, stiprinti neturtingų zonų patrauklumą arba skatinti visuomenės integraciją. Į tai atkreipia dėmesį ir naujasis reglamentas³, skelbiantis bendrąsias struktūrinių fondų nuostatas.

Struktūrinė politika – Europos Sąjungos vykdoma politika, kurios tikslas – finansinėmis ir politinėmis priemonėmis mažinti ES valstybių (narių) ekonominio ir socialinio išsivystymo skirtumus.

ES struktūrinę politiką sudaro:

- *Socialinė politika*, kuria siekiama mažinti socialinių sluoksnių skirtumus;
- *Kaimo plėtros politika*, kuria siekiama padėti kaimo vietovių gyventojams efektyviau ūkininkauti ir tokiu būdu mažinti kaimo vietovių atsilikimą nuo miesto;

² Lietuvos ekonomikos apžvalga Nr 4; 2005 gruodžio mėn; Bankas Nord LB

³ Europos parlamento ir tarybos reglamentas (EB) Nr. 1783/1999 – „Dėl Europos regioninės plėtros fondo“

- *Regioninė politika*, kuria siekiama nuosekliai mažinti regionų socialinius ir ekonominius skirtumus ir skatinti tolygią visos ES raidą.

Struktūrinė politika yra bendro pobūdžio sąvoka, tiesiogiai susijusi su sanglaudos (*cohesion*) rėmimu (t.y. ES valstybių ir regionų ekonominio ir socialinio išsivystymo lygio skirtumų mažinimas).

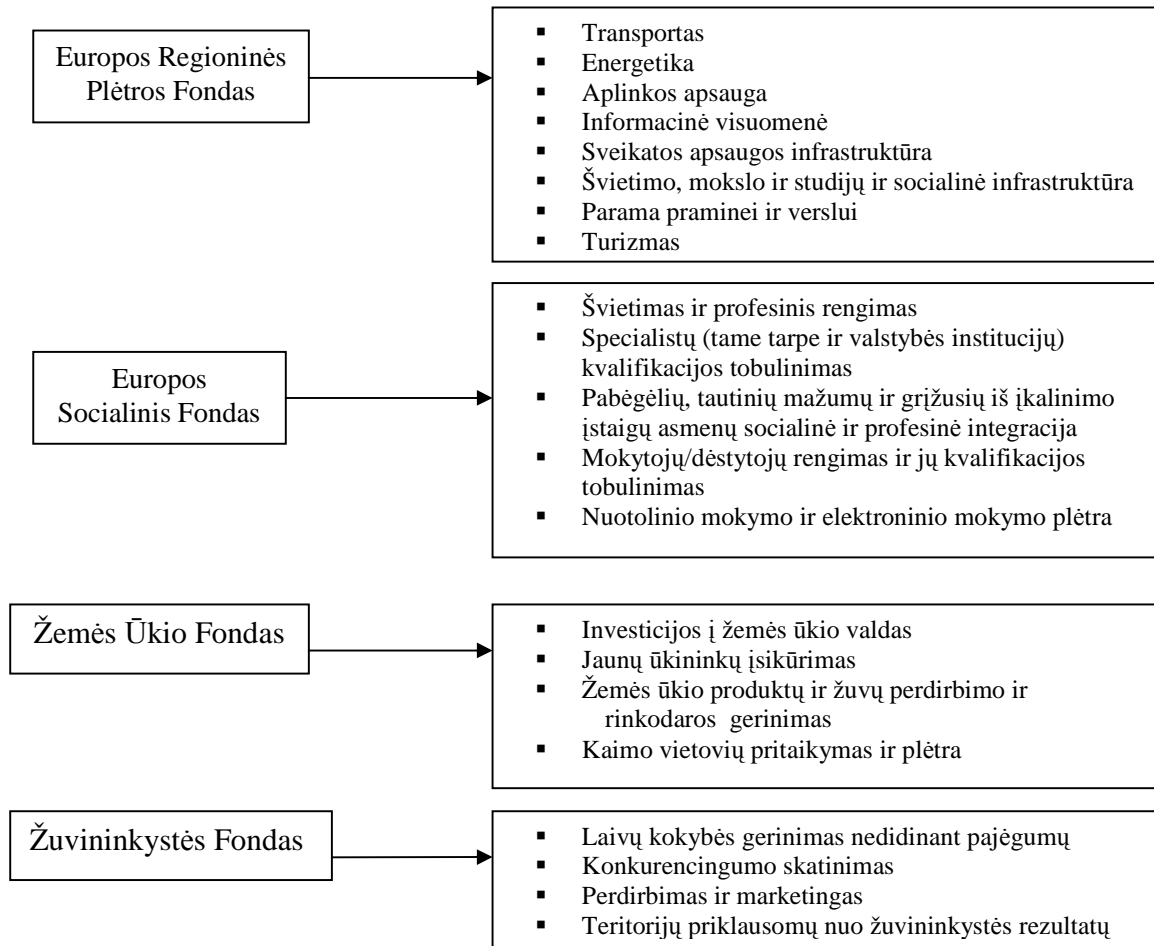
Pagalba teikiama daugiausia neturtingiems regionams, siekiant stiprinti ES ekonominę ir socialinę sanglaudą, kad bendrosios rinkos problemos (nedarbas, infliacija, ekonominis nestabilumas ir t.t.) būtų išspręstos ES mastu.

1.1. ES struktūrinės politikos instrumentai

Skatinant regionų plėtrą siekiama ekonominės ir socialinės Europos Sąjungos sanglaudos. Šis veiksmas, kuriam skiriama daugiau nei 30% Bendrijos biudžeto, įgyvendinamas per keturis jau minėtus struktūrinius fondus (žr. 1 paveikslą.).

Struktūriniai fondai finansuoja projektus, padedančius sunkiai besiverčiančioms įmonėms ir darbuotojams imtis kitos, perspektyvesnės veiklos. Kita galimybė – didinti krizę išgyvenančių ūkio šakų ekonominės veiklos efektyvumą ir padėti joms atlaikyti konkurencinį spaudimą. Bedarbiai gali mokytis, kad įgytų perspektyvesnių specialybių. Tačiau struktūriniai fondai nefinansuoja pasyvios socialinės politikos priemonių (pvz. nedarbo pašalpų).

ES struktūriniai instrumentai

Šaltinis: Finansų ministerija (www.finmin.lt)

Europos regioninės plėtros fondas numato:

- investicijas į gamybą, siekiant sukurti ir išsaugoti ilgalaikes darbo vietas;
- investicijas į infrastruktūrą (keliai, telekomunikacijos, energetika), siekiant sujungti centrinčius ES regionus su periferiniais;
- darbo vietų kūrimą bei paramą smulkiam ir vidutiniam verslui (įmonių konsultavimas, rinkos, mokslo tyrimai);
- investicijas, padedančias atgaivinti krizę išgyvenančius pramonės, žemės ūkio regionus;
- technologijų plėtrą, vietinės infrastruktūros plėtrą.

Šio fondo lėšos sudaro apie pusę visų struktūrinių fondų biudžeto. 1975 m. sukurto Europos regioninės plėtros fondo užduotis – stiprinti ekonominę ir socialinę sanglaudą, koreguojant regioninius

netolygumus ir prisidedant prie regionų plėtros bei jų rekonversijos. Šiuo atžvilgiu jis taip pat daro poveikį skatindamas plėtrą ir kurdamas darbo vietas. Pirmiausia ERPF parama skiriama: gamybos investicijoms, įgalinančioms kurti ir išlaikyti ilgaites darbo vietas; investicijoms į infrastruktūrą; savivaldos ir smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) plėtrai; techninės pagalbos priemonėms. Šia prasme turizmo plėtra ir kultūros investicijos, taip pat kultūros ir gamtos paveldo apsauga, jeigu jie padeda sukurti ilgaites darbo vietas, patenka į ERPF remiamų sričių tarpą.

Paramos gavėjai: Savivaldybės, valstybės ir savivaldybės įmonės, privačios įmonės (pramonės įmonės, SVV, amatininkai), viešosios įstaigos.

Europos socialinio fondo lėšos skiriamos švietimui ir profesiniam rengimui, t.y. remia projektus, sprendžiančius socialines (pirmiausia užimtumo) problemas ir finansuoja:

- švietimą ir profesinį mokymą, kvalifikacijos kėlimą;
- paramą įsidarbinant;
- mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą (specialistų mokymas mokslinio tyrimo įstaigose);
- socialinės ekonomikos projektus (padeda sukurti privačias vaikų priežiūros įstaigas).

1958 m. įkurtas Europos socialinis fondas yra svarbiausias Bendrijos socialinės politikos svertas. Šio fondo užduotis – prisidėti prie nedarbo prevencijos, mažinti nedarbą, didinti žmogiškuosius išteklius ir skatinti profesinę integraciją. Fondas taip pat siekia skatinti aukšto lygio profesionalumą, vyrų ir moterų lygybę, ilgaitę plėtrą ir ekonominę bei socialinę sanglaudą. ESF remiamus veiksmus galima suskirstyti į tris kategorijas: parama asmenims (švietimas ir profesinis mokymas, pagalba darbo rinkai ir individualiai veiklai, aukštojo mokslo įstaigų mokslo tiriamieji darbai, naujos užimtumo galimybės); parama struktūroms ir sistemoms (švietimo ir mokymo sistemų tobulinimas, įdarbinimo tarnybų modernizavimas, kvalifikacijos poreikių nustatymo sistemos); papildomos priemonės (supažindinimas, informavimas, reklama, paslaugų teikimas ir kt.).

Paramos gavėjai: darbo rinkos mokymo institucijos, savivaldybės įstaigos (vaikų darželiai, dienos centrai), nevyriausybinės organizacijos, universitetai, mokyklos, privačios įmonės (personalo kvalifikacijos tobulinimui).

Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas. Jo orientavimo dalis laikoma ES struktūrinės (o ne bendrosios žemės ūkio) politikos dalimi, nes teikia paramą diegiant naujus ūkininkavimo metodus, plėtojant alternatyvią ekonominę veiklą kaimo vietovėse (pvz., kaimo turizmą).

1962 m. įsteigtas Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas yra kaimo plėtros politikos finansinis svertas. EŽŪOGF padalytas į du skyrius:

- Garantijų dalis persikirsto apie 91 proc. žemės ūkiui skiriamų lėšų. Per jį finansuojami intervenciniai pirkimai, kompensacinės išmokos, parama žemės ūkio gamybai bei eksporto subsidijos.
- Orientavimo dalies funkcija – stebėti ir planuoti struktūrinius pokyčius žemės ūkyje ir kaime. Per jį finansuojama struktūrinė ES politika, tuo tikslu skiriama iki 9 proc. EŽŪOGF lėšų. Šio skyriaus lėšomis remiama integruota kaimo plėtros politika: ūkių modernizavimas, jaunų ūkininkų įsikūrimas, žemės ūkio produktų perdirbimas, nauji ūkininkavimo metodai, plėtojant alternatyvią ekonominę veiklą kaimo vietovėse. Parama apima platų kaimo plėtros kryptių spektrą. Iš ES biudžeto remiamos priemonės yra numatytos Tarybos reglamente 1257/1999/EB⁴. Kaip jau minėta, tik EŽŪOGF Orientavimo skyrius yra struktūrinis fondas.

Paramos gavėjai: Ūkininkai, kiti žemės ūkio subjektai (gamintojai ir perdirbėjai), kaimo gyventojai, kiti verslininkai.

Žuvininkystės orientavimo finansinis instrumentas remia naujų metodų diegimą bei ekonominės veiklos perorientavimą žuvininkystėje užsiimančiose vietovėse. Taip pat apima tokias veiklas, kaip laivų modernizavimas gerinant darbo saugos, sanitarines sąlygas, žuvų kokybę, nedidinant pajėgumų, perdirbimas ir rinkodara, teritorijų priklausančių nuo žuvininkystės restruktūrizavimas (ankstyvas žvejų išėjimas į pensiją), aukciono įsteigimas, kuro, ledo ir vandens tiekimas.

Paramos gavėjai: Žvejybos ir žuvų perdirbimo įmonės, žvejai.

Neformaliai penktuoju struktūriniu fondu vadinamas *Sanglaudos fondas* finansuoja stambius kelių transporto ir infrastruktūros projektus. - Jo lėšomis finansuojami *transporto ir aplinkos infrastruktūros* plėtros projektai (50 : 50 santykiu tarp Aplinkos ir Transporto sektorių). Parama skiriama *projektams*, juos individualiai suderinus Briuselyje. Minimalus projektų dydis - 10 mln. eurų.

1.2. ES struktūrinių fondų tikslai ir principai

1989 metais, norint padidinti ES struktūrinių fondų paramos efektyvumą, buvo priimti pagrindiniai jų veiklą reguliuojantys principai: koncentravimas, programavimas, partnerystė ir papildomumas. Fondų veiklos principai yra priešingybė centralizuotam planavimui.

Koncentravimas

Koncentravimo principas yra pagalbos sutelkimas. Juo siekiama, kad ES regioninė parama, siekiant didesnio jos efektyvumo, būtų orientuota į griežtai apibrėžtas teritorijas ir gyventojų skaičių. Vadovaujantis šiuo principu buvo nustatyti pagrindiniai pagalbos tikslai (kriterijai), pagal kuriuos

⁴ Europos Tarybos 1999 m. gegužės 17 d. reglamentas Nr. 1257/1999/EB – „Dėl paramos kaimo plėtrai iš Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (EŽŪOGF)“.

planuojama parama konkrečioms projektams iš ES struktūrinių fondų. 1994-1999 metų laikotarpiu galiojo šeši struktūrinių fondų paramos prioritetiniai tikslai (angl. *objectives*):⁵

1 tikslas – atsiliekančių regionų plėtros ir prisitaikymo prie struktūrinių ekonomikos pokyčių skatinimas. Kaip ir kitų prioritetinių tikslų atveju, konkretūs rodikliai, leidžiantys spręsti, ar regionas gali gauti paramą pagal šį tikslą, yra detalizuojami atskiruose ES reglamentuose. Paramą pagal šį kriterijų gali gauti tie regionai, kuriuose BVP vienam gyventojui mažesnis nei 75 proc. ES vidurkio. Tokią paramą gauna visa Graikija, Portugalija, didžioji dalis Ispanijos, pietų Italija, rytinės Vokietijos žemės, Prancūzijos užjūrio departamentai ir kai kurios jos europinės teritorijos, taip pat palyginti maži Austrijos, Belgijos, Nyderlandų bei Jungtinės Karalystės regionai.

2 tikslas – parama krizės apimtų pramonės regionų ekonominei konversijai. Pagal šį tikslą yra remiami regionai, kuriuose ekonominės veiklos pagrindą sudaro pramonė ir kuriuose pastebimas aukštas ilgalaikio nedarbo lygis. Tokie regionai paprastai yra mažesni už *1 tikslo* regionus ir jų yra visose ES valstybėse.

3 tikslas – parama kovai su ilgalaikiu nedarbu, taip pat jaunimo ir nepalankioje padėtyje esančių grupių integravimui į darbo rinką. Tokio pobūdžio parama pagrįdė teikiama vyresniems nei 25 metų bedarbiams, kurie daugiau kaip metus neturi darbo. Siekiant šio tikslo, pagrindinės struktūrinių fondų remiamos priemonės yra profesinis mokymas ir perkvalifikavimas, darbo rinkos institucijų plėtra ir t.t.

4 tikslas – parama darbininkų adaptacijai prie pokyčių pramonėje ir gamybos sistemose. Pagrindinės priemonės yra profesinis mokymas ir perkvalifikavimas, darbo rinkos tendencijų bei profesinių įgūdžių poreikio nustatymas ir kt.

5 tikslas – kaimo teritorijų plėtra. Šis tikslas paprastai skirstomas į du smulkesnius tikslus: **1** – parama žemės ūkio ir žuvininkystės sektorių pertvarkymui, susijusiam su ES bendrosios žemės ūkio politikos reforma. Skirtingai nuo žemiau pateikiamo antro tikslo, tokio pobūdžio parama siekiama padidinti efektyvumą ir pajamas žemės ūkio ir žuvininkystės sektoriuose, nepereinant prie alternatyvių ekonominės veiklos rūšių. **2** – kaimo vietovių plėtros ir prisitaikymo prie struktūrinių ekonomikos pokyčių skatinimas. Remiamas regionas turi atlikti bent du iš trijų požymių: (1) santykinai didelis žemės ūkyje dirbančiųjų skaičius; (2) žemas žemės ūkio generuojamų pajamų lygis; (3) didelė migracija iš regiono. Regionai, gaunantys paramą pagal šį tikslą, yra gana smulkūs ir jų yra visose ES valstybėse. Parama visų pirma orientuojama į alternatyvių ekonominės veiklos rūšių kaime kūrimą.

6 tikslas – labai mažą gyventojų tankumą turinčių regionų (mažiau kaip 8 žmonės kvadratiniais kilometrais) plėtros ir prisitaikymo prie struktūrinių ekonomikos pokyčių skatinimas. Šis tikslas įsigaliojo

⁵ Europos Sąjungos portalas. Prieiga per Internetą: http://www.europa.eu/pol/reg/index_lt.htm

1995 metais, kai į ES įstojo Austrija, Švedija ir Suomija, ir yra derybų su pastarosiomis dviem šalimis rezultatas. Pagal šį kriterijų paramą gauna kai kurie šiauriniai Švedijos ir Suomijos regionai. Struktūrinių fondų remiamomis priemonėmis siekiama išvengti migracijos iš šių regionų ir tolesnio jų gyventojų skaičiaus mažėjimo.

Reikia pažymėti, kad 1, 2, 5(2) ir 6 prioritetiniai struktūrinių fondų tikslai yra taikomi tik konkrečiuose regionuose. Be to, pagal šiuos keturis tikslus nustatyti regionai negali persidengti. Tuo tarpu parama pagal 3, 4 bei 5a tikslus gali būti teikiama projektams visoje ES teritorijoje.

Remiantis “Darbotvarkėje 2000” pateikiama informacija, nuo 2000 m. minėtų paramos tikslų skaičius yra sumažintas iki trijų.

Kiekvienas fondas turi atskirą užduotį. Struktūrinių fondų veikla skirstoma į tris tipus pagal tai, ar ji susijusi su prioritetiniais tikslais, su Bendrijos iniciatyvomis, ar nukreipta į naujovių diegimo veiksmus ir techninę pagalbą.

ES reglamentai numato, kad kiekvienas struktūrinis fondas gali finansuoti tam tikrus tikslus įgyvendinančias priemones. Šiems trims tikslams įgyvendinti skiriama apie 94% bendro struktūrinių fondų biudžeto.

Atskirų struktūrinių fondų panaudojimas siekiant 3 prioritetinių tikslų:⁶

1 tikslas ERPF, ESF, EŽŪOGF (Orientavimo skyrius) - yra orientuojamas į atsiliekančių regionų plėtros ir prisitaikymo prie ekonomikos pokyčių skatinimą. Parama skiriama regionams, kuriuose BVP vienam gyventojui mažesnis nei 75 proc. ES vidurkio, taip pat regionams, kur yra ypač mažas gyventojų tankumas (remiant pastaruosius, siekiama išvengti migracijos ir tolesnio jų gyventojų skaičiaus mažėjimo). Būtent šiam paramos tikslui priskiriama visa Lietuvos teritorija.

2 tikslas ERPF, ESF orientuojamas į krizės apimtų pramonės regionų rėmimą, kad jie galėtų persiorientuoti į kitas ekonomikos sritis. Remiami yra regionai, kuriuose ekonominės veiklos pagrindą sudaro pramonė ir kuriuose ilgai išlieka didelis nedarbas. Taip pat yra skatinama kaimo vietovių plėtra ir prisitaikymas prie ekonomikos pokyčių.

3 tikslas ESF yra orientuojamas į paramos mokymui, kvalifikacijos kėlimui ir perkvalifikavimui, darbo rinkos institucijų plėtrą.

Toks supaprastinimas, t.y. 6 prioritetinių tikslų sujungimas į 3 bendresnius tikslus, siejasi su toliau aptariamu programavimo principu.

Lietuvoje, remiantis koncentravimo principu, pagal ES PHARE 2000 Socialinės ir ekonominės sanglaudos komponentą, 2001-2003 m. lėšos tiksliniams (Klaipėdos-Tauragės, Marijampolės ir Utenos)

⁶ Europos Sąjungos portalas. Prieiga per Internetą: http://www.europa.eu/pol/reg/index_lt.htm

regionams buvo skirtos tam tikriems prioritetams (verslumo skatinimui ir naujų verslo įmonių rėmimui, įmonių konkurencingumo skatinimui, su verslu ir investicijomis susijusios infrastruktūros ir aplinkos plėtrai, profesinio mokymo plėtros skatinimui regionuose, distancinio mokymo sistemos plėtrai regionuose, moterų užimtumo centrų steigimui, palankaus klimato investicijų ir inovacijų skatinimui, viešojo administravimo gebėjimų vystymui, siekiant sustiprinti regiono planavimo, programavimo, įgyvendinimo ir struktūrinių fondų administravimui, kitų iniciatyvų skatinimui) įgyvendinti.

Iš visos 195 milijardų eurų sumos parama ES kiekvienam tikslui 2001-2003 m. skirtingoms valstybėms narėms paskirstoma taip:

69,7% struktūrinių fondų dotacijų skiriama 1 tikslui, įskaitant 4,3% laikinosios paramos⁷ (iš viso 135,9 milijardų eurų);

11,5% struktūrinių fondų dotacijų skiriama 2 tikslui, įskaitant 1,4% laikinosios paramos (iš viso 22,5 milijardų eurų);

12,3% struktūrinių fondų dotacijų skiriami 3 tikslui (iš viso 24,05 milijardų eurų)⁸.

Struktūrinių fondų dotacijos papildo nacionalines dotacijas. Šias nacionalines dotacijas gali skirti valstybė, vietos savivaldybės, valstybiniai ar privatūs partneriai.

Programavimas

Programavimo principas pasireiškia tuo, kad struktūrinių fondų veiklos gairės numatomos remiantis ilgalaikiu planavimu. Šiuo principu siekiama garantuoti efektyvesnį ir atskirų veiklų atžvilgiu labai koordinuotą lėšų panaudojimą, o taip pat panaudojimo kontrolę bei rezultatų įvertinimą. Programavimas taip pat turi privalumą, nes jis įgalina sutelkti visas reikalingas priemones atskiram regionui pertvarkyti ar paremti vieną plėtros planą, kurio pagrindu vėliau gaunamos lėšos (tai vadinama integruotu planavimu).

Nacionalinio arba regioninio plėtros plano parengimas yra pirmoji programavimo pakopa. Toliau tokio plano pagrindu Europos Komisija kartu su nacionaline arba regionine valdžia parengia Bendrijos Paramos Metmenis kurie, būdami pagrindiniu programiniu dokumentu, numato Europos Komisijos patvirtintos paramos atskiriems ūkio sektoriams priemones. Taipogi nustatoma, iš kokio struktūrinio fondo bus skiriama parama, nes atskiriems tikslams finansuoti gali būti naudojamos tik tam tikrų fondų lėšos.

Trečia pakopa yra Įgyvendinimo Programų rengimas Bendrijos Paramos Metmenų pagrindu. Programas ruošia atsakinga nacionalinė arba regioninė valdžia, o pačiose programose, kurios yra

⁷ Laikinosios paramos sistemos tikslas – vengti staigiai nutraukti Bendrijos paramą.

⁸ ES statistikos infomacijos paslaugos. Prieiga per Internetą:

http://epp.eurostat.cec.eu.int/portal/page?_pageid=1090,30070682,1090_33076576&_dad=portal&_schema=PORTAL

rengiamos atskirai kiekvienai remiami ūkio šakai, yra numatomas įgyvendinimo mechanizmas ir detalus lėšų padalijimas atskiroms veiklos sritims.

Toks palyginti sudėtingas programavimo procesas įgalina garantuoti geresnę lėšų panaudojimo kontrolę, kuri susilaukia didelio Europos Komisijos dėmesio. “Darbotvarkėje 2000” yra minima, kad Europos Komisija sieks užtikrinti, kad ES valstybė narė turėtų pakankamai pajėgias valdymo, vertinimo ir audito struktūras, kurios turėtų užtikrinti ES regioninės politikos teikiamos paramos panaudojimo efektyvumą.

Kita vertus, yra pripažįstama, kad egzistuojantis programavimo procesas yra kiek sudėtingas. Todėl tokį programavimo procesą “Darbotvarkėje 2000” numatoma supaprastinti. Pavyzdžiui, jei šiame programavimo periode paramai iš kiekvieno Struktūrinio fondo gauti reikia pateikti atskirą programą, tai siūloma, kad į vieną regioną nukreiptos skirtingų fondų lėšos būtų administruojamos vienos programos pagalba (Nacionalinis plėtros planas, o vėliau Bendrasis programavimo dokumentas).

Šio principo diegimas Lietuvoje yra itin svarbus, kadangi mūsų šalyje dar nėra susiformavusi tradicija nuosekliai rengti ir įgyvendinti daugiamečių plėtros strategijas bei projektus. Todėl buvo ruošiami regionų plėtros planai. Nacionalinis (regionų) plėtros planas turėjo atitikti daugiamečio planavimo ir programavimo dokumentų reikalavimus, t.y. pagal nustatytus prioritetus apimti visas plėtrai reikalingas priemones, finansavimo šaltinius ir priežiūros mechanizmą.

Partnerystė

Partnerystės principas siekia užtikrinti bendradarbiavimą tarp Europos Komisijos ir visų į programavimo procesą įtrauktų valdžių (nacionalinės, regioninės ar vietos). Tačiau nors regioninės ir vietinės valdžios institucijos buvo įtrauktos į regioninės politikos formavimą ir ėmėsi aktyvios lobistinės veiklos Briuselyje bei valstybėse narėse, iš tikrųjų jų dalyvavimas priklauso nuo atskirų valstybių narių valdymo struktūrų. Pavyzdžiui, decentralizuotų (Vokietijos, Belgijos) regioniniai subjektai yra daug įtakingesni regioninės politikos dalyviai nei centralizuotų valstybių (Didžiosios Britanijos, Prancūzijos) ar valstybių, kuriose vietinės valdžios įtaka nėra didelė (Graikijos, Airijos, Portugalijos), regioniniai subjektai.

Pažvelgus plačiau, galima teigti, kad koordinavimas būtinas trijose sferose. Pirma, reikalingas koordinavimas tarp atskirų Struktūrinių fondų, o taip pat tarp jų ir kitų priemonių, turinčių regioninį poveikį. Antra, reikalingas derinimas tarp ES regioninės politikos ir kitų ES politikų, kurios, būdamos bendros, visgi dažnai turi diferencijuotą regioninį poveikį (dažniausias pavyzdys – bendroji žemės ūkio politika). Ir trečia, būtinas bendradarbiavimas tarp Europos Komisijos ir atitinkamų nacionalinių, regioninių ar vietos valdžių.

Būtent pastarasis bendradarbiavimas dažniausiai sutinka daugiausia kliūčių, nes sudėtingo programavimo proceso eigoje tarp Europos Komisijos ir atitinkamų valdžios institucijų (žr. 4 sk.) iškyla nemažai nesutarimų, kurių viena iš pasekmių yra dažnai minimas prastas Struktūrinių fondų lėšų įsisavinimas arba visiškai jų nepanaudojimas. Šis faktas dažniausiai aiškinamas papildomumo principo nesilaikymu arba nepakankamu atitinkamos valdžios administraciniu gebėjimu.

Partnerystės principas taip pat yra skatintinas Lietuvoje, ypatingai ėmus rengti horizontalaus matmens plėtros strategijas (transporto, investicijų, žmogiškųjų išteklių, informacinių technologijų ir kt. plėtra, kuri be partnerystės praktiškai negali būti efektyviai įgyvendinama). Dėl partnerystės principo nesilaikymo dažnai yra neefektyviai naudojamos ES lėšos, nepakankamai dėmesio skiriama valdininkų administraciniams gebėjimams kelti.

Papildomumas

Papildomumo principo esmė – užtikrinti, kad ES regioninės politikos teikiama parama nepakeistų atskiros valstybės regioninei politikai skiriamų lėšų. Kitaip tariant, yra keliami sąlyga, kad ES regioninės politikos teikiamos paramos egzistavimas neturėtų sumažinti nacionalinių lėšų, kurios būtų skirtos regioninei plėtrai, nesant ES regioninės politikos.

Praktikoje papildomumo principas paprastai reiškia bendrą projektų finansavimą iš Europos Sąjungos ir valstybių narių pusės. Šiuo atveju ES struktūrinių fondų skiriama parama turi būti 50 procentų bendrai finansuojama iš ES valstybės narės nacionalinio, regioninio ir/ar savivaldybės biudžetų bei iš privataus sektoriaus lėšų. Principas tiesiogiai netaikomas paramai iš Sanglaudos fondo (ten ES paramos dalis siekia ne 50, o 80-85 procentus). Toks švelnesnės formos papildomumo principas argumentuojamas tuo, kad Sanglaudos fondas skirtas ES valstybėms narėms, kurios siekia įvykdyti Ekonominės ir pinigų sąjungos keliamus biudžetinius reikalavimus, todėl papildoma bendro finansavimo našta prieštarautų šiai paskirčiai.

Kita vertus, bene pagrindinė su papildomumo principu susijusi problema yra ta, kad nėra pakankamai tobulos metodologijos, kaip nustatyti, kada šis principas yra pažeidžiamas, t.y. ar ES regioninės politikos parama pakeičia nacionalinę paramą, ar sumažėjo pastarosios apimtis, palyginus su tuo atveju, jei paramos iš ES nebūtų. Reikia pažymėti, kad “Darbotvarkėje 2000” papildomumo principas atskirai nėra aptariamas, tačiau yra minimas finansinių procedūrų ir taisyklių griežtinimas, kuris savaime suponuoja griežtesnį visų čia pristatytų ES regioninės politikos principų įgyvendinimą ir jo priežiūrą.

Lietuvoje regionų ir privataus sektoriaus bendra finansavimo dalis pirmaisiais narystės ES metais sudaro daugiau kaip 100 milijonų litų, o po 4-5 metų – turėtų būti apie 300 -500 milijonų litų.⁹ Biudžetiniai srutai tarp naujos valstybės narės ir ES biudžeto neapsieis be papildomų sąnaudų. Paprastai iš ES biudžeto gaunant lėšas reikalingas bendrafinansavimas (*co-financing*).

Tai – naujas reikalavimas, kuris skiriasi nuo buvusių PHARE programos priemonių, kai nacionalinio finansavimo reikalavimai buvo labai riboti arba jų iš viso nebuvo. Prieš įstojimą į ES, taikant naujas priemones valstybėms kandidatėms teko nelengvas uždavinys užtikrinti pakankamą nacionalinį bendrafinansavimą SAPARD, ISPA ir PHARE projektams.

Struktūrinių fondų paramos dalį nustato bendras finansavimo santykis:¹⁰

- 1 tikslo regionams maksimali Bendrijos parama negali viršyti 75% bendrų projekto kaštų ir nebūna mažesnė kaip 50% bendrų projekto kaštų. Tolimiausiems regionams skiriama parama gali siekti 85%;
- 2 tikslo regionams Bendrijos parama negali viršyti 50% bendrų projekto kaštų ir nebūna mažesnė kaip 25% bendrų projekto kaštų.

PHARE ekspertai įvertino nacionalinio bendro finansavimo poreikį, kuris pirmaisiais narystės metais Lietuvai sudarys apie 240 milijonų eurų (900 milijonų litų), o, praėjus 4-5 metams po Lietuvos įstojimo į ES, nacionalinio bendro finansavimo poreikis sieks maždaug 1800-2000 milijonų litų. Numatoma, kad valstybės biudžeto bendrafinansuojamos dalies suma padidės maždaug iki 800 milijonų litų pirmaisiais narystės metais ir iki 1500 milijonų litų, praėjus 4-5 metams po įstojimo.¹¹

Aptarus keturis pagrindinius struktūrinių fondų veiklai taikomus principus, būtų tikslinga paminėti ir penktąjį bendresnį *subsidiarumo (sprendimų priėmimo) principą*, įtvirtintą Maastrichto sutartimi. Pagal šį principą, konkrečius veiksmus turi vykdyti žemiausio lygmens valdžios institucijos, galinčios efektyviai juos atlikti. Užduotys turi būti perkeliamos į aukštesnį valdžios lygmenį tik tuo atveju, jeigu žemesnės valdžios institucijų veikla dėl užduočių pobūdžio čia būtų neefektyvi.

1.3. ES struktūrinių fondų iniciatyvos

Europos Sąjungos valstybės narės naudoja tris pagrindinius struktūrinių fondų planavimo ir įgyvendinimo mechanizmus:

⁹ *Narystės poveikis šalies biudžetui* // Integracijos žinios: Europos komiteto prie LRV informacinis leidinys. – 2000m. spalio, Nr.19. – p.16.

¹⁰ Europos Sąjungos portalas. Prieiga per Internetą: http://www.europa.eu/pol/reg/index_lt.htm

¹¹ *Narystės poveikis šalies biudžetui* // Integracijos žinios: Europos komiteto prie LRV informacinis leidinys. – 2000m. spalio, Nr.19. – p.16.

nacionalines iniciatyvas;
 bendrijos iniciatyvas;
 inovacines priemones.

Nacionalinės iniciatyvos. Jų pagrindu šiuo metu yra panaudojama apie 90 proc. viso struktūrinių fondų biudžeto. Pradinius planavimo dokumentus, susijusius su ES paramos paskirstymu, šiuo atveju rengia valstybės narės. Galimos dviejų tipų procedūros:

-didesnės apimties ir sudėtingesnės paramos atveju, remiantis nacionaliniu arba regioniniu plėtros planu, bendrai su Europos Komisija yra parengiami Bendrijos paramos metmenys (*Community Support Framework - CSF*), jų pagrindu sudaromos veiklos programos (*Operational Programmes - OP*), kurioms įgyvendinti ruošiami konkretūs projektai.

-alternatyvus mechanizmas - Bendrojo planavimo dokumento (*Single Programming Document - SPD*), suderinto su Komisija, priėmimas, kurio pagrindu tiesiogiai rengiami konkretūs paramos projektai.

Abiem atvejais konkrečių projektų atranką atlieka valstybės narės institucijos.

Bendrijos iniciatyvos. Tai struktūrinių fondų administravimo mechanizmas, kuris remiasi didesniu Europos Komisijos vaidmeniu. Planavimo laikotarpiu priimamas tam tikras skaičius Bendrijos iniciatyvų, ir Europos Komisija parengia specialias gaires kiekvienai iš jų. Remdamosi jomis, valstybės narės rengia suderintas su Komisija programas, kurių pagrindu vykdomi projektai. Kaip ir nacionalinių iniciatyvų atveju, projektų atranką atlieka nacionalinės institucijos.

2000-2006 metų laikotarpiu numatyta vykdyti keturias Bendrijos iniciatyvas. (žr. Priedą Nr1; Nr 2 ; Nr 3)

1 lentelė

Bendrijos iniciatyvos bei jų finansavimo fondas

INICIATYVA	FINANSAVIMO FONDAS
INTERREG III	ERPF
URBAN II	ERPF
LEADER+	EŽŪOGF(Orientavimo skyrius)
EQUAL	ESF

Šaltinis: Europos Komitetas prie LR Vyriausybės

INTERREG III — pasienio, tarptautinis ir regionų bendradarbiavimas. Šia iš Europos regioninės plėtros fondo (ERDF) finansuojama iniciatyva siekiama stiprinti ekonominę ir socialinę sanglaudą Europos Sąjungos viduje skatinant pasienio bendradarbiavimą, taip pat tarptautinį ir regioninį bendradarbiavimą. Programa INTERREG III yra programos INTERREG II tęsinys, papildantis jį negretimų regionų bendradarbiavimu. Šis veiklos laukas ypač svarbus turint galvoje Europos Sąjungos plėtros perspektyvą. INTERREG III ypatingą dėmesį skirs išorinėms Bendrijos sienoms, bendradarbiavimui su tolimaisiais bei salų regionais.

INTERREG susideda iš trijų skyrių.

Pasienio bendradarbiavimas. Šio INTERREG III skyriaus tikslas yra kelti ekonominių ir socialinių pasienio centrų lygį diegiant bendrąsias strategijas. Šio didžiausius finansinės paramos išteklius pritraukiančio skyriaus prioritetinės sritys:

miesto, kaimo ir pajūrio plėtra: kultūriniam sektoriui gali būti naudingos priemonės, įgalinančios atnaujinti istorinius urbanistinius centrus, remti turistinę ir amatų veiklą, atnaujinti ir plėsti miestelius bei išsaugoti kaimo paveldą; garsinti ir prižiūrėti saugomas pasienio erdves;

verslo, smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) bei vietos užimtumo iniciatyvų stiprinimas ir skatinimas (taip pat ir turizmo): gali būti remiamos priemonės kurti naujas turizmo paslaugas (kultūrinį, ekologinį turizmą, agroturizmą), padedančios kurti darbo vietas;

parama integruojantis į darbo rinką ir visuomenę;

bendradarbiavimas mokslinių tyrimų, technologijų plėtros, mokymo, kultūros, ryšių, sveikatos ir civilinės saugos srityse. Šias prioritetines reikmes kultūros renginiai (parodos, festivaliai) atitinka su sąlyga, jeigu jie paskatina darbo vietų kūrimą ir bendradarbiavimą;

aplinkos apsauga, energetinis našumas ir atsinaujinantys energijos šaltiniai: turistiniais tikslais tvarkomi pasienio gamtos ruožai, ypač tie, kurie yra europinės reikšmės;

pagrindinių infrastruktūrų tobulinimas;

bendradarbiavimas teisės ir administravimo srityse;

piliečių ir institucijų bendradarbiavimas;

techninė pagalba.

Tarptautinis bendradarbiavimas. Tarptautinis bendradarbiavimas tarp nacionalinių, regioninių ir vietos institucijų reikalingas skatinti darnų teritorinį sambūvį visoje Bendrijoje, taip pat ir geresnius teritorinius ryšius su valstybėmis kandidatėmis ir kitomis kaimyninėmis šalimis. Ypač bus skatinamas bendradarbiavimas tarp pajūrio ir salų regionų, taip pat bendradarbiavimas tarp gyvenimui mažiau patrauklių vietovių.

Tarptautinio bendradarbiavimo prioritetai yra šie:¹²

- teritorinės plėtros tarptautinės strategijos, taip pat bendradarbiavimas tarp miestų ar urbanistinių zonų ir kaimo vietovių;
- veiksmingų ir ilgalaikių transporto sistemų tobulinimas ir informacinės visuomenės potencialo didinimas;
- aplinkosaugos skatinimas, tinkamas kultūros paveldo ir gamtinių išteklių tvarkymas. Remiamos šios priemonės: naujoviški veiksmai, iškeliantys gamtinius ir kultūrinius kaimo regionų, ypač netankiai apgyvendintų, privalumus; bendradarbiavimas kultūros paveldo apsaugos ir kūrybingo panaudojimo srityse;
- ryšių tarp pajūrio ir salų regionų stiprinimas;
- glaudaus bendradarbiavimo su tolimiausiais regionais skatinimas;
- techninė pagalba.

Regionų bendradarbiavimas. Regionų bendradarbiavimo tikslas – gerinti regionų plėtros programas ir priemones išsamiai dalijantis informacija bei patirtimi (įsitraukiant į tinklus), ypač atsilikusiuose ir pertvarkomuose regionuose. Šis skyrius susideda iš programų RECITE ir ECOS-OUVERTURE, kurios yra bandomieji veiksmai, atliekami pagal dešimtąjį ERPF straipsnį.

Regionai gali bendradarbiauti vykdydami šiuos prioritetinius veiksmus:

- pasikeitimas patirtimi ir gerąja praktika tarp valstybių narių ir trečiųjų šalių regionų pasienio ir tarptautinio bendradarbiavimo tikslais;
- bendradarbiavimas mokslinių tyrimų, technologijų diegimo, informacinės visuomenės, turizmo, kultūros ir aplinkosaugos srityse.

INTERREG III iniciatyvos paramą gali gauti valstybinės ir privačios įstaigos (nacionalinės, regioninės ar vietos administracijos, kitos valstybinės įstaigos, mokslinių tyrimų institutai, universitetai, socialiniai bei ekonominiai veikėjai ar organizacijos ir t.t.), projektus drauge finansuoja valstybės narės ir Bendrija. ERPF įnašas ribojamas iki 75% visų kaštų 1 tikslo svarbos regionuose ir iki 50% kituose regionuose.

INTERREG iniciatyva skirta ES narėms, tačiau iki narystės Lietuvos organizacijos galėjo dalyvauti jos remiamuose projektuose partnerių teisėmis. Regioninis bendradarbiavimas Lietuvoje remiamas iš PHARE Mažųjų projektų fondo. Iš viso 2000-2006 m. Europos Sąjungoje planuojama per 50 iniciatyvos įgyvendinimo programų. Kai kurios iš jų bus įgyvendinamos ir Lietuvoje. Pavyzdžiui, Baltijos jūros regiono programa numato Lietuvos, Baltarusijos bei Latvijos bendradarbiavimą, kuris

---

¹² Europos Sąjungos portalas. Prieiga per Internetą: http://www.europa.eu/pol/reg/index_lt.htm

įtrauktas į INTERREG III B Baltijos jūros regiono dalį. Atskira programa numatyta ir Lietuvos bendradarbiavimas su Lenkija bei Rusija (Kaliningrado sritimi).

2004 – 2006 m. pagal INTERREG III iniciatyvą Lietuvai skirta 22,4 mln. eurų. Planuojamas lėšų paskirstymas:¹³

- INTERREG III A (Lietuva – Lenkija - Kaliningradas) ir (Lietuva – Latvija - Baltarusija) – 18 mln. eurų.
- INTERREG III B - 3,15 mln. eurų.
- INTERREG III C – 1,34 mln. eurų.

INTERREG III A – bendradarbiavimo abipus sienos skatinimas, įgyvendinant integruotą regioninę plėtrą besiribojančiuose (turinčiuose bendrą sieną) skirtingų šalių regionuose.

INTERREG III B – tarptautinio nacionalinių, regioninių ar vietos institucijų bendradarbiavimo parama. Šiuo atveju taip pat yra skatinamas nepalankiose vietovėse esančių regionų bendradarbiavimas.

INTERREG III C – tarpregioninio bendradarbiavimo skatinimas, įgyvendinant socialinę – ekonominę plėtrą, bei sanglaudos politiką, kuriant tarptautinius tinklus.

Pagal Vidaus reikalų ministro patvirtintą metodiką, regionų plėtros planai bus nuolat atnaujinami. Tikimasi, kad kiekvienais metais bus parengiama apie 100 regionų bei savivaldybių plėtros projektų. Visi Regionų plėtros projektai bus nuosekliai finansuojami ir iš biudžeto, ir, gavus lėšas - iš struktūrinių fondų.

URBAN II taip pat yra viena iš keturių Bendrijos iniciatyvų, numatytų 2000-2006 metų struktūrinių fondų laikotarpiui. Šios iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) finansuojamos iniciatyvos tikslas – remiant naujoviškų strategijų kūrimą ir vykdymą, ekonomiškai ir socialiai atgaivinti krizines miesto zonas. Kitas jos tikslas – dalytis ilgametės miesto zonų plėtros Europos Sąjungoje patirtimi.

URBAN II prioritetinės sritys yra šios:

- Pastatų atnaujinimas, pritaikant juos įvairioms reikmėms, atsižvelgiant į aplinkosaugos reikalavimus ir ypač siekiant išsaugoti istorinį ir kultūrinį paveldą bei kelti jo vertę;
- Užimtumo didinimas ir darbo vietų kūrimas, atsižvelgiant į aplinkosaugos reikalavimus, kultūros ir paslaugų gyventojams reikmes. Gali būti remiamos šios priemonės: kultūros, sporto ir laisvalaikio veiklos pasiūla, įgalinanti sukurti darbo vietas ir skatinanti socialinę sanglaudą; kultūros išsaugojimas ir sklaida;

¹³ LR Finansų ministerija. Prieiga per Internetą: www.finmin.lt

- Atstumtųjų asmenų integravimas;
- Aplinkai mažiau kenksmingų viešojo transporto sistemų tobulinimas;
- Energijos paskirstymo sistemų kūrimas ir atsinaujinančios energijos rūšių naudojimas;
- Su informacinės visuomenės technologijomis susijusių pajėgų stiprinimas, taip pat naujų technologijų taikymas mokymui, švietimui ir kultūrai.

URBAN II iniciatyva gali pasinaudoti valstybinės institucijos (ypač teritorinės savivaldybės) ir privačios įstaigos, esančios tam tikroje urbanistinėje zonoje. Urbanistinių zonų skaičius valstybėse narėse nustatytas Europos mastu.

URBAN II finansuoja ir valstybės narės, ir Bendrija. ERPF paramos dalis negali viršyti 75% 1 tikslo regionų projektams ir 50% kitų regionų projektams.

LEADER + — šios per EŽŪOGF Orientavimo skyriaus finansuojamos iniciatyvos tikslas – remti originalias ir itin kokybiškas kaimo plėtros strategijas, išbandant naujus būdus:

- puoselėti gamtos ir kultūros paveldą;
- stiprinti ekonomiką;
- gerinti organizacinius gebėjimus.

Iniciatyvą LEADER + sudaro trys skyriai:

1 SKYRIUS: *parama integruotoms ir bandomosioms (pilotinėms) teritorinėms kaimo plėtros strategijoms.* Šis skyrius atsako už paramą teritorijoms, susibūrusioms į Vietinio veiksmo grupes, norinčioms ir gebančioms kurti integruotą ilgametę bandomąją (pilotinę) strategiją bei laikytis jos.

Tokia strategija turi būti paremta bendra tema, pavyzdžiui:

- naujų veiklos būdų ir naujų technologijų, garantuojančių produktų ir paslaugų konkurencingumą, išmėginimas;
- gyvenimo kokybės gerinimas;
- vietos produkcijos tobulinimas;
- gamtos ir kultūros išteklių, taip pat ir gyvenviečių NATURA 2000¹⁴, palaikymas.

Aptariamoms teritorijoms yra kaimo tipo gyvenvietės, vienalytės geografiniu, ekonominiu ir socialiniu požiūriais. Jose turi gyventi nuo 10 000 iki 100 000 gyventojų. Gali būti daromos išimtys labai didelio

---

¹⁴ “Natura 2000” - Europos Sąjungos saugomų teritorijų tinklas, padengiantis didžiąją Europos saugomų teritorijų dalį. Šis tinklas jungia trapiusias ir vertingiausias natūralias ES buveines bei rūšis, kurios ypatingai svarbios visos Europos biologinei įvairovei.

ar labai mažo gyventojų tankumo zonoms. Per šį skyrių gali būti remiami kultūros priemonės (renginių organizavimas ir t. t.), mokymo ir socialinės integracijos priemonės ir t. t.

2 SKYRIUS: parama bendradarbiaujančioms kaimo teritorijoms. Tai parama teritoriniam bendradarbiavimui (tarp tos pačios valstybės narės teritorijų) ar tarptautiniam bendradarbiavimui (tarp kelių valstybių narių teritorijų), kai išitraukiama į bendrą veiksmą. Taip siekiama skatinti įgūdžių ir (arba) žmogiškųjų bei finansinių išteklių mainus.

2 skyriaus parama tenka šioms kaimo vietovėms:

- kai bendradarbiauja tos pačios valstybės narės dvi ar daugiau teritorijų, atrinktų pagal LEADER + 1-ą skyrių. Bendradarbiauti taip pat gali viena teritorija LEADER + ir teritorijos, atrinktos pagal LEADER I arba II, arba kaimo vietovės, tvarkomos pagal LEADER sampratą ir tokiomis pripažįstamos. Iš dalies finansuojami tie darbai, kurie susiję su LEADER + teritorijomis. Tačiau išlaidos kultūros programoms ir pasirengimui bendradarbiauti bus skiriamos visoms paminėtoms teritorijoms;

- bendradarbiauja mažiausiai dviejų valstybių narių LEADER + vietos veiklos grupė (VVG). Taip pat gali bendradarbiauti viena LEADER + (VVG) ir viena valstybė kandidatė ir (arba) viena Europos ekonominės erdvės (EEE) šalis arba Šveicarija, ir (arba) viena Afrikos, Karibų jūros ar Ramiojo vandenyno (AKR) šalies teritorija, tvarkoma pagal LEADER sampratą. Gali būti iš dalies dengiamos tik LEADER + teritorijų bendradarbiavimo projektų išlaidos.

3 SKYRIUS: tinklų kūrimas. Šis skyrius – tai parama patirties mainams ir informacijos sklaidai. Jis tinka visoms Europos Sąjungos kaimo teritorijoms, gaunančioms ar negaunančioms LEADER + paramą, taip pat visiems kaimo plėtros dalyviams.

Visi LEADER + paramos gavėjai privalo įsijungti į grupę. Paramą gauna visi į vietinio veiklos grupę (VVG) susibūrę partneriai: valstybės veikėjai, ekonominiai partneriai, socialiniai partneriai, asociacijos ir t. t. Didžiausia paramos dalis siekia 75% visų išlaidų 1 tikslo regionuose ir 50% kituose regionuose.

EQUAL iniciatyva yra finansuojama iš Europos socialinio fondo (ESF) ir grindžiama iniciatyvų ADAPT ir UŽIMTUMAS patirtimi.

Pagrindinis EQUAL tikslas – plėtoti tarptautinį bendradarbiavimą propaguojant naujus kovos su bet kokio pobūdžio diskriminacija ir nelygybe darbo rinkoje būdus. Šitai EQUAL programa siekiama teigti visiems atvirą darbo rinką. Ši iniciatyva galioja visoje Europos Sąjungos teritorijoje.

Pagal EQUAL finansuojama veikla, kurią galima suskirstyti į keturis veiklas. Pirmieji trys - tarpusavyje susiję.

1 VEIKLA: partnerysčių kūrimas ir tarptautinės bendradarbiavimo sutartys. 1 veiksmo tikslas – skatinti patvarių ir veiksmingų partnerysčių kūrimą ir stiprinimą. Partneriai (valstybinės institucijos, SVĮ, NVO ir t. t.) apibrėžia ir patvirtina naują strategiją, taip pat ir priemones jai įgyvendinti.

Baigiantis šiam veiksmui, kurio trukmė paprastai neviršija šešių mėnesių, atrinktosios partnerystės privalo pristatyti du dokumentus, kad galėtų gauti paramą 2 veiksmui: partnerystės sutartį ir tarptautinio bendradarbiavimo sutartį.

2 VEIKLA: partnerysčių darbo programų vykdymas. Pagal šį EQUAL veiksmą finansiškai remiamos partnerystės, besilaikančios savo darbo programų, paprastai sudarytų dvejų ar trejų metų laikotarpiui.

3 VEIKLA: teminio tinklo kūrimas, geros praktikos sklaida ir poveikis nacionalinei politikai. Šis veiksmas - tai tinklo kūrimas, sklaida ir poveikis nacionalinėms politikoms. Dalyvauti šiame vyksme privalo visi partnerysčių dalyviai.

4 VEIKLA: techninė pagalba įgyvendinantiems 1, 2 ir 3 veiksmus. Šiuo veiksmu palaikomas iniciatyvos gyvavimas, tai yra, remiama:

- partnerysčių stiprinimas ir užsienio partnerių paieška (1 veiksmui);
- įgytos patirties ir pasiektų rezultatų išsaugojimas, viešinimas ir sklaida (2 veiksmas);
- teminio tinklo sudarymas, horizontaliųjų veiklos priemonių sklaida, politinio poveikio mechanizmų parengimas (3 veiksmas);
- teminio tinklo Europos lygiu kūrimas, aktualios informacijos mainai su kitomis valstybėmis narėmis ir su Komisija.¹⁵

Iniciatyvos EQUAL paramos gavėjai yra partnerystės, kurias sudaro partnerių branduolys: valstybės institucijos, valstybinės užimtumo tarnybos, įmonės (ypač SVV), socialiniai partneriai. Partnerystės gali būti geografinės (jungiančios tam tikros geografinės teritorijos veikėjus) arba sektorinės (susijusios su viena ar keliomis grupėmis, patiriančiomis diskriminaciją ar nelygybę darbo rinkoje).

1.4. ES struktūrinių fondų paramos reglamentavimas

Šioje dalyje yra nagrinėjamos ES struktūrinių fondų paramos ribos ir normos. Lietuvos regionai ir savivaldybės, būdami potencialūs didelės dalies ES struktūrinių fondų finansuojamų projektų rengėjai, ruošdami savo plėtros planus ir projektus turi suprasti kokio tipo investicijoms teikti prioritetus, kokia viešųjų investicijų dalis gali būti skiriama iš ES struktūrinių fondų, o kokią reikėtų numatyti iš privačių

¹⁵ Europos Sąjungos portalas. Prieiga per Internetą: http://www.europa.eu/pol/reg/index_lt.htm

šaltinių arba savivaldybių biudžetų. Savivaldybių lėšos pagal Lietuvos bendrojo programavimo dokumento 2004 – 2006 m. projektą nėra įtrauktos į nacionalinio bendrafinansavimo dalį.

Vadovaujantis reglamento (EB) 1260/99¹⁶ 28 straipsniu¹⁷, struktūrinių fondų lėšos dažniausiai yra skiriamos kaip negrąžintina tiesioginė parama (subsidijs), tačiau gali būti ir kitų formų, tokių kaip grąžintina parama, palūkanų subsidijs, garantija, įnašas bendro kapitalo pakete ar kuri nors kita forma. Jeigu parama yra grąžinama, ji turi būti pakartotinai skirta tai pačiai paskirčiai.

Vadovaujantis reglamento 1260/99 29 straipsniu¹⁸, didžiausia galima struktūrinių fondų parama skaičiuojama remiantis visomis bendro finansavimo reikalavimus atitinkančiomis išlaidomis arba viešomis (arba panašios prigimties) nustatytais reikalavimus atitinkančiomis išlaidomis. Taigi 1 tikslo atveju struktūrinių fondų lėšų dalis negali būti didesnė nei 75 proc. visų nustatytus reikalavimus atitinkančių išlaidų, bet paprastai turi sudaryti ne mažiau nei 50 proc. viešųjų nustatytus reikalavimus atitinkančių išlaidų. Tiesa, pirmoji riba gali padidėti iki 80 proc. tais atvejais, kai parama yra teikiama valstybei narei, gaunančiai Sanglaudos fondo paramą. Tais atvejais, kai parama yra valstybės pagalba, skiriama struktūrinių fondų lėšų dalis turi atitikti nustatytas valstybės pagalbos ribas.

Jei parama skiriama investicijoms į infrastruktūrą, kuri duoda nemažą pelną (ne mažiau nei 50 proc. projekto sąnaudų), 1 tikslo atveju struktūrinių fondų lėšų dalis negali būti didesnė nei 40 proc. visų nustatytus reikalavimus atitinkančių išlaidų (ne daugiau kaip 50 proc. tais atvejais, kai parama teikiama valstybei narei, gaunančiai Sanglaudos fondo paramą).

Jei valstybės parama skiriama privačioms įmonėms, 1 tikslo atveju struktūrinių fondų lėšų dalis negali būti didesnė nei 35 proc. visų projekto tinkamų kaštų. Kadangi pati valstybė narė bendrai finansuoja valstybės paramos programų įgyvendinimą 25 proc., didžiausia paramos privačioms įmonėms norma gali sudaryti 46,7 proc., o likusi projektų kaštų dalis turi būti finansuojama iš privačių įmonių lėšų.¹⁹

Bendras finansavimas iš ES struktūrinių fondų valstybėse narėse, kurios gauna Sanglaudos fondo paramą, sudaro apie du trečdalius bendro finansavimo reikalavimus atitinkančių išlaidų – nors dažniausiai naudojama 75 proc. bendro finansavimo iš ES struktūrinių fondų norma, dalis intervencijų (investicijos į įmones bei investicijos į infrastruktūrą, kurios duoda nemažą pelną) yra bendrai finansuojamos iš ES struktūrinių fondų mažesne norma.

---

¹⁶ Tarybos reglamentas 1999 m. birželio 21 d. (EB) Nr. 1260/1999 – „Dėl bendrųjų struktūrinių fondų principų“

¹⁷ (EB) 1260/99 28 straipsnis – “Sprendimas dėl fondų įnašų“

¹⁸ (EB) 1260/99 29 straipsnis – “Įnašo dydžio diferenciacija“

¹⁹ Europos Sąjungos portalas. Prieiga per Internetą: <http://www.europa.eu/scadplus/leg/en/s24000.htm#INSTRUMENTS>

ES valstybių narių išlaidos gali sudaryti daugiau nei vieną trečdalį nuo bendro finansavimo reikalavimus atitinkančių išlaidų. Nedidelė dalis išlaidų neatitinka bendro finansavimo reikalavimų, tačiau jos būtinos iš ES struktūrinių fondų finansuojamiems projektams įgyvendinti.

Lėšos, skirtos naujoms šalims narėms 2004-2006 m. (1999 m. kainomis)²⁰:

- Struktūriniai fondai 13 466 mln. eurų;
- Sanglaudos fondas 7 590 mln. eurų;
- Bendrijos priemonės 647 mln. eurų.

Lietuvos stojimo į ES sutartyje pateikiami ES teisės aktų papildymai, kuriuose išryškėja Lietuvai numatytos Sanglaudos fondo, struktūrinių fondų, Bendrijos iniciatyvų ir inovacinių priemonių investicinės lėšos nuo įstojimo dienos iki 2006 m. gruodžio 31 d., kada baigiasi 2000 – 2006 m. ES biudžetinė perspektyva ir prasideda 2007 – 2013 m. biudžetinė perspektyva.

---

²⁰ LR Finansų ministerija. Prieiga per Internetą: www.finmin.lt

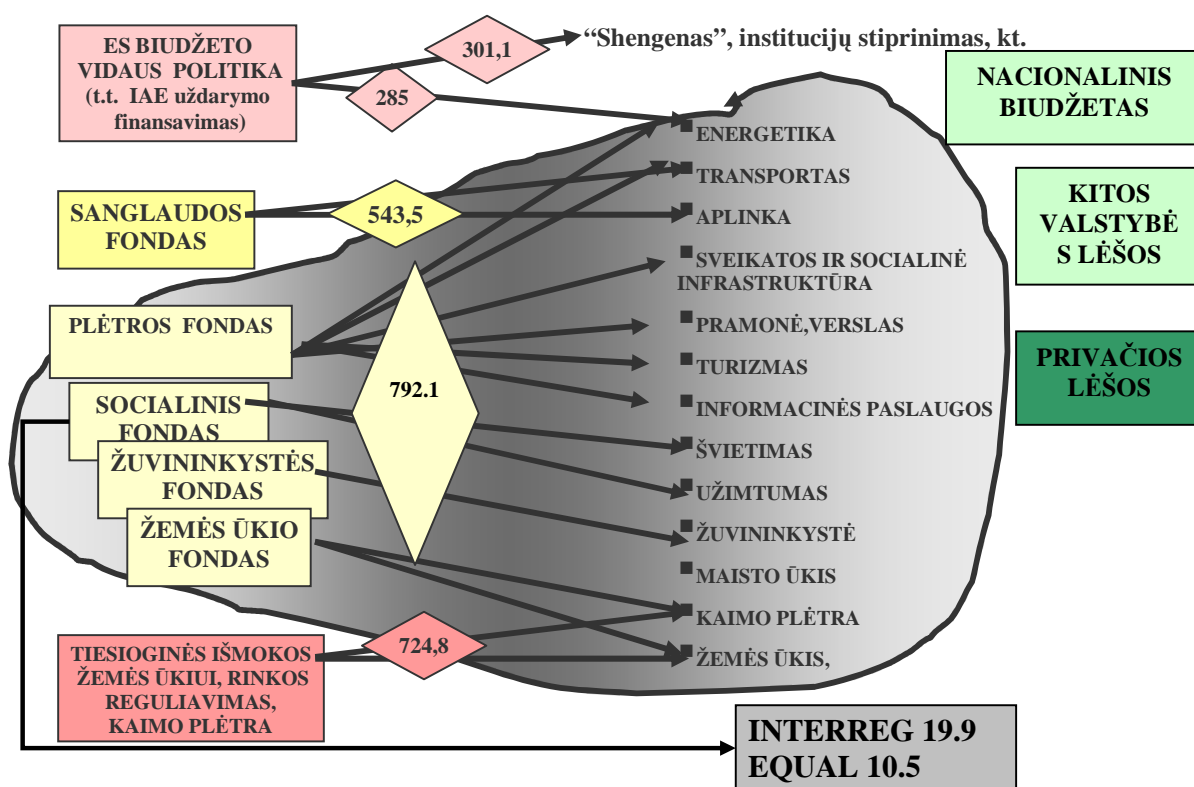
2. ES STRUKTŪRINĖ PARAMA LIETUVAI

Lietuvai tapus ES nare, ES struktūrinių fondų parama pirmaisiais narystės metais teikiama Lietuvos 2004 – 2006 metų Bendrojo programavimo dokumento (BPD) pagrindu (žr. 3 sk.).

Bendras Europos Sąjungos paramos finansinis paketas Lietuvai 2004 -2006 m. yra 2677 mln. eurų (žr. 2 pav.).

2 paveikslas

Bendras ES paramos finansinis paketas 2004-2006 m. 2677 mlrd. eurų

Šaltinis: LR Finansų ministerija (www.finmin.lt)

Planuojama, kad Lietuva, įgyvendinant BPD priemones, skirs bendrafinansavimui 792,1 mln. euro. ES parama skiriama kaip papildomos lėšos jau esamam nacionaliniam projektų finansavimui. Viešasis indėlis: ES lėšos iki 80 proc. (vidurkis -65 proc.) + Nacionalinis bendras finansavimas nuo 20 proc. (vidurkis -35 proc.).²¹

²¹ LR Finansų ministerija. Prieiga per Internetą: www.finmin.lt

Privatus bendras finansavimas nėra privalomas viešojo sektoriaus projektams.

2.1. ES struktūriniai fondai Lietuvai

Buvo išskirtos 3 šalių – kandidačių integravimosi į Europos Sąjungos struktūrinę politiką proceso stadijos:

1. Iki 2000 metų – techninė pagalba – buvo tęsiamas finansinis ir techninis bendradarbiavimas, - PHARE programa. Numatomi du pagrindiniai veiksmai (priemonių) šalyse-kandidatėse *prioritetai*:

- Institucijų ir struktūrų kūrimas ir plėtojimas (30 proc. programos lėšų),
- Investicijos, susijusios su Bendrijos *acquis* adaptavimu (70 proc. programos lėšų).

2. Nuo 2000 m. iki narystės ES – sustiprinta prisijungimo parama – prisijungimo struktūrinė parama, kuri remia įvairius projektus šalyse-kandidatėse, kad jų atsakingos valdžios institucijos ir kiti socialiniai bei ekonominiai partneriai įsisavintų Bendrijos struktūrinės politikos instrumentus ir metodus. Paramą teikia 3 *finansiniai instrumentai*:

- Pertvarkyta PHARE programa;
- Speciali iki narystės paramos žemės ūkiui ir kaimiškųjų vietovių plėtrai veiksmai programa – SPPŽŪVPB (Special Action Programme for Pre-accession Aid for Agriculture and Rural Development – SAPPARD),
- Naujas instrumentas struktūriniam prisijungimui – ISPA (Instrument for Structural Pre-Accession – ISPA).

3. Nuo 2004 m. narystės ES pradžios– Lietuva pradėjo įgyvendinti pilnos apimties Struktūrinių fondų ir Sanglaudos fondo politiką pagal bendras ES taisykles.

ES struktūriniai fondai lėšas skiria per valstybinį biudžetą su konkrečia nuoroda ir tikslinė paskirtimi, todėl svarbu labai gerai parengti programas ir laiduoti, kad biudžetinės institucijos būtų patikimos ir galėtų disponuoti ES finansais. Lietuvoje sukurta institucinė struktūra, kuri administruoja Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšas ir Lietuvos Respublikos lėšas projektams, kuriems skirta Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų. Minėta sistema grindžiama ES Tarybos reglamentų Nr. 1260/1999²² bei Nr. 438/2001²³ nuostatomis ir apibrėžta LR Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1166 “Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gegužės 31 d. nutarimo Nr. 649

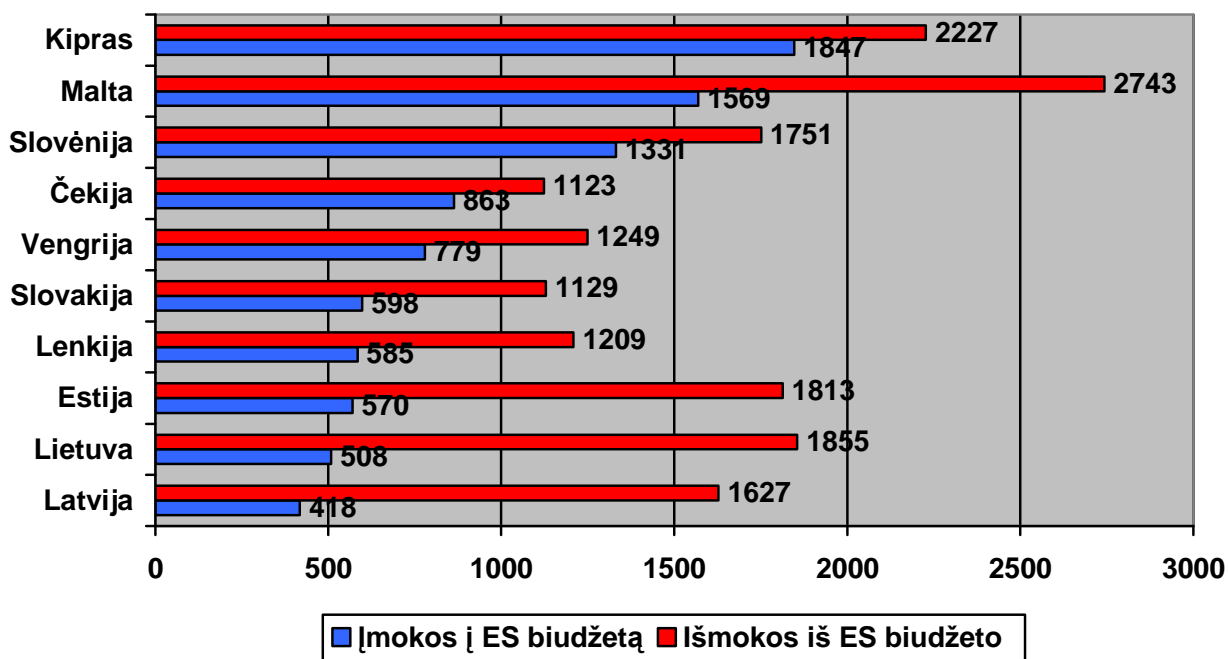
²² ES Tarybos reglamentas Nr. 1260/1999 – „Dėl bendrųjų struktūrinių fondų principų“

²³ Reglamentas 438/2001 nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 1260/1999 įgyvendinimo taisykles dėl struktūrinių fondų paramos valdymo ir kontrolės sistemų

“Dėl atsakomybės už Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos įgyvendinimą Lietuvoje pasiskirstymo tarp valstybės institucijų” pakeitimo”.

3 paveikslas

Šalių kandidačių įmokos į ES biudžetą ir gaunama finansinė parama iš ES biudžeto 2004-2006 metai
(1 gyventojui litais)

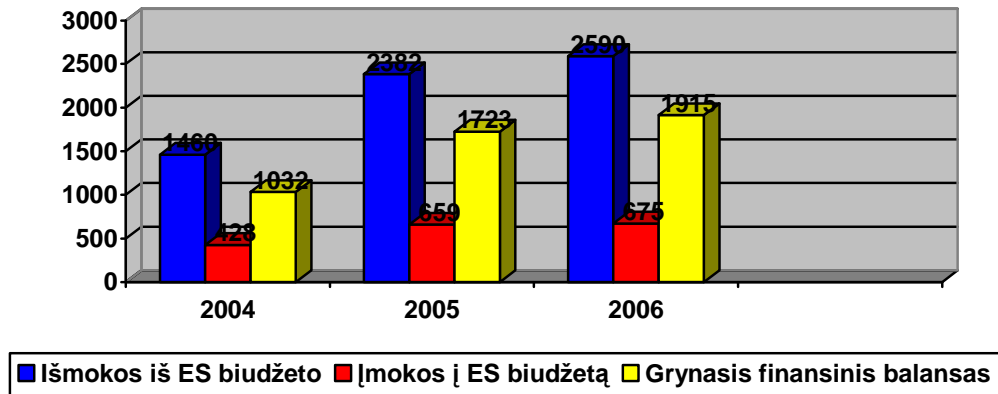

Šaltinis: Europos komitetas prie LR Vyriausybės Finansiniai derybų rezultatai (2004-2006 m.) 2003 03 06

Lietuvos įmokų į ES biudžetą ir išmokų iš ES biudžeto 2004-2006 m. finansinių derybų rezultatai yra tokie: Lietuvos įmokos į ES biudžetą per tuos metus yra 1762 mln. litų, o išmokos – 6432 mln. litų.²⁴

²⁴ Europos komitetas prie LR Vyriausybės. Lietuvos Respublikos derybų dėl narystės Europos Sąjungoje galutinių rezultatų pristatymas Bendrieji rezultatai 2003 03 06.

Finansiniai derybų rezultatai (2004-2006 m.). Lietuvos įmokų ir gaunamos paramos iš ES balansas (mokėjimai, mln. litų)

Šaltinis: Europos komitetas prie LR Vyriausybės Finansiniai derybų rezultatai (2004-2006 m.) 2003 03 06

4 paveikslas atspindi narystės ES naudą – išmokos iš ES biudžeto ženkliai viršija įmokas.

Struktūrinių fondų įsisavinimas suteikė pagreitį Lietuvos ekonomikos augimui ir tai geriausiai atsispindi ženkliai padidėjusioje BVP apimtyje.

ES fondų finansuojami ir nefinansuojami sektoriai

ES fondai (pagal BPD Lietuvai)²⁵ finansuoja investicijas į infrastruktūrą (transportas, energetika, aplinkosauga, kt.), žmogiškuosius išteklius (užimtumo priemonės, socialinė integracija, profesinis rengimas, kt.) bei gamybos sektorių/paslaugas (žemės ūkis, pramonė, verslas, turizmas, kt.). Nefinansuojamas valstybės valdymas, teisėsauga ir teisėtvara, krašto apsauga, būstas, socialinė apsauga, kt. Kai kurių sektorių finansavimas yra apribotas (ypač telekomunikacijų) dėl privatizavimo ir konkurencijos. ES fondų finansuojamų išlaidų ir veiklų pavyzdžiai pateikiami šio darbo 2 priede.

Visos išlaidos yra *tinkamos finansavimui* iš ES fondų, jeigu jos buvo skirtos naujai paslaugai arba prekei sukurti, pvz.: naujam objektui sukurti (pvz., naujai kelio atkarpai nutiesti, naujai nuotekų valymo stočiai pastatyti); esamam objektui rekonstruoti (pvz., praplauti kelią, pakeisti nuotekų valymo stoties įrenginius).

Finansuojamos investicijoms reikalingų dokumentų (pvz., galimybių studijos, kaštų-naudos analizės, techninės specifikacijos, techninių brėžinių ir skaičiavimų, poveikio aplinkai įvertinimo studijos ir kt.) parengimo išlaidos, tačiau tik tuo atveju, kai dokumentus rengia ne pats užsakovas, o pasamdyta išorinė organizacija.

²⁵ Bendrasis programavimo dokumentas.

Nėra finansuojamos einamosios išlaidos (pvz., kelių remonto darbai). Be to, nėra finansuojamas transporto priemonių įsigijimas bei pastatų, kurie naudojami viešojo administravimo funkcijoms atlikti, statyba ar rekonstrukcija. ES fondai nefinansuoja valstybės tarnautojų darbo užmokesčio ir socialinio draudimo įmokų, tačiau gali būti finansuojamos valstybės tarnautojų kvalifikacijos kėlimo išlaidos.

Europos Komisijos reglamente 1685/2000 dėl išlaidų tinkamumo, kuriuo reikalavimai buvo įgyvendinti rengiant BPD, numatyta 12 taisyklių, pvz., įrangos, žemės, turto, nuomos, garantijų, rizikos kapitalo, paskolų fondų, PVM, kitų mokesčių ir finansinių išlaidų tinkamumas.

Iš ES fondų gali būti finansuojami pilnai parengti projektai, kurie apima ne tik projektų aprašymą, bet įvairius priedus (galimybių studijos, poveikio aplinkai vertinimas, viešųjų pirkimų dokumentai su techninėmis specifikacijomis, kt.). kadangi projektų rengimas nuo projekto idėjos iki galutinio projekto gali trukti daugiau nei vienerius metus, todėl projektus reikalinga buvo pradėti rengti kiek galima anksčiau, kad šiais metais (2004 m.)galėtų prasidėti projektų įgyvendinimas.

Iki įstojimo į ES datos Lietuva galėjo gauti struktūrinę paramą pagal tris ES struktūrinės paramos iniciatyvas: PHARE, SAPARD, ISPA. Nuo 2004m. gegužės 1d. Lietuva gali pasinaudoti ir sanglaudos fondo parama.

2.1.1 ES struktūrinių fondų parama informacinės visuomenės plėtrai

Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie LR Vyriausybės yra paskirtas būti tarpine institucija, o Centrinė projektų valdymo agentūra - įgyvendinančiąja institucija, administruojant Lietuvos 2004-2006 m. bendrajame programavimo dokumente (BPD) 3.3 priemonę „Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra“. Iš viso 2004-2006 m. informacinės visuomenės plėtros projektams numatyta skirti daugiau nei 217 mln. litų iš Europos regioninės plėtros fondo ir bendrojo nacionalinio finansavimo lėšų, kurios bus įsisavinamos iki 2008 m. pabaigos. Šalies strateginiame dokumente ES struktūrinių fondų paramai gauti – BPD – nurodama, kad paramos informacinių technologijų ir infrastruktūros plėtrai tikslas yra sukurti būtinas sąlygas informacinės, žinių visuomenės plėtrai, kuri paskatintų šalies ekonomikos augimą, suteiktų galimybę žmonėms naudoti informacines technologijas (IT) įvairiose gyvenimo srityse ir kartu populiarintų mokymąsi visą gyvenimą. Konkretūs paramos tikslai: plėtoti elektroninę demokratiją, mažinti viešojo administravimo sąnaudas, pritaikyti informacines technologijas vietinių Lietuvos vartotojų poreikiams, pateikiant išsamią ir aktualią informaciją lietuvių kalba, sudaryti sąlygas visiems šalies gyventojams naudotis IT ir informacijos ištekliais ir kt.

2.2. Sanglaudos fondo parama Lietuvai

Sanglaudos fondo, įkurto 1993m., tikslas – prisidėti prie ES ekonominės ir socialinės sanglaudos stiprinimo ir regioninių skirtumų mažinimo. 2000-2006 m. Sanglaudos fondo biudžetas yra **18 mlrd. eurų**, parama skiriama transporto ir aplinkos apsaugos infrastruktūrai plėtoti. Nuo Lietuvos narystės Europos Sąjungoje, 2004-2006 m. aplinkos bei transporto sektorių infrastruktūrai finansuoti iš Sanglaudos fondo Lietuvai bus skirta apie **614 mln. eurų**.²⁶

Nuo Sanglaudos fondo įkūrimo iki 2004 m. ES plėtros Sanglaudos fondo paramą gavo Ispanija, Graikija, Airija (iki 2004 m. sausio 1 d.) ir Portugalija. 2004 - 2006 m. Sanglaudos fondo paramą kartu su Graikija, Ispanija, Portugalija gauna ir naujosios ES narės - Čekija, Estija, Kipras, Latvija, Lenkija, Lietuva, Malta, Slovakija, Slovėnija, Vengrija.

Lėšų dydis šaliai nustatomas remiantis šiais kriterijais:

- šalies gyventojų skaičiumi;
- šalies plotu;
- BNP vienam gyventojui;
- Socialiniais - ekonominiais faktoriais, pvz. transporto infrastruktūros netolygumu.

Europos Komisija patvirtino Sanglaudos fondo paramą 18 projektų (1 techninės paramos, 8 transporto ir 9 aplinkos apsaugos sektoriuose). Visa patvirtintų projektų vertė sudaro beveik 1 890 mln. litų, iš Sanglaudos fondo jų įgyvendinimui skirta beveik 1 550 mln. litų.

Šiuo metu Europos Komisija nagrinėja vieną transporto ir dvi aplinkos apsaugos investicinių projektų paraiškas paramai iš Sanglaudos fondo gauti. Visa pateiktų projektų vertė - 385 mln. litų. Taip pat Europos Komisijai buvo pateikta 34,53 mln. litų vertės paraiška papildomam aplinkos apsaugos investicinio projekto finansavimui iš Sanglaudos fondo, įtraukiant į projektą papildomus komponentus.

Reikalavimai projektams:

- finansuojami ne mažesni kaip 10 mln. eurų vertės investiciniai projektai;
- gali būti padengiama ne daugiau kaip 80 - 85% projekto vertės;
- lėšos transporto ir aplinkos apsaugos sektoriams turi būti paskirstytos lygiomis dalimis.

Sanglaudos fondas finansuoja aplinkos ir transporto infrastruktūros projektus, projektų grupes ar techniškai ir finansiškai nepriklausomas projektų dalis, taip remia technines paramos priemones, kurios apima projektų techninį parengimą, projektų įvertinimą, priežiūrą bei stebėseną. Europos Sąjunga numato

²⁶ LR Finansų ministerija. Prieiga per Internetą: www.finmin.lt

2004–2006 m. Lietuvai skirti apie 2,1 mlrd. Lt paramą. Sanglaudos fondo parama Lietuvoje teikiama vadovaujantis bendru Lietuvos finansų, aplinkos ir susisiekimo ministrų 2004 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. 1K-054/D1-79/3-99 patvirtinta ir su Europos Komisija suderinta Sanglaudos fondo strategija 2004–2006 metams. Strategijoje apibrėžiamos pagrindinės šio fondo paramos panaudojimo kryptys. Jos atitinka ilgalaikius Lietuvos tikslus bei ES politikos gaires transporto plėtros ir aplinkos apsaugos srityse.²⁷

Lietuva Europos Komisijai per 2004–2006 m. ketina pateikti 42 projektų paraiškas paramai iš Sanglaudos fondo gauti. Šiuos projektus numatoma įgyvendinti per 2004–2012 m.

Strategijoje preliminariai numatyti 25 transporto plėtros projektai (žr. Priedą nr 4 ir 5), kuriais planuojama plėtoti geležinkelių infrastruktūrą, statyti bei rekonstruoti kelius, kurti logistikos centrus, investuoti į vandens ir oro transportą. Daugiausia dėmesio 2004–2006 m. ketinama skirti Lietuvos geležinkelių modernizavimui. Iš Sanglaudos fondo numatoma iš dalies finansuoti ir vieno didžiausių Lietuvoje projektų, įtraukto į prioritetinių ES projektų sąrašą, *Rail Baltica* pirmąjį etapą. Kelių sektoriuje bus tęsiami IA, IXB ir IXD koridorių plėtros darbai bei rekonstruojami transeuropinio tinklo keliai. Didžiausi projektai: Vilniaus aplinkkelio statyba bei transeuropinio tinklo kelių Vilnius–Lyda, Vilnius–Panevėžys, Panevėžys–Šiauliai, Šiauliai–Palanga plėtra.

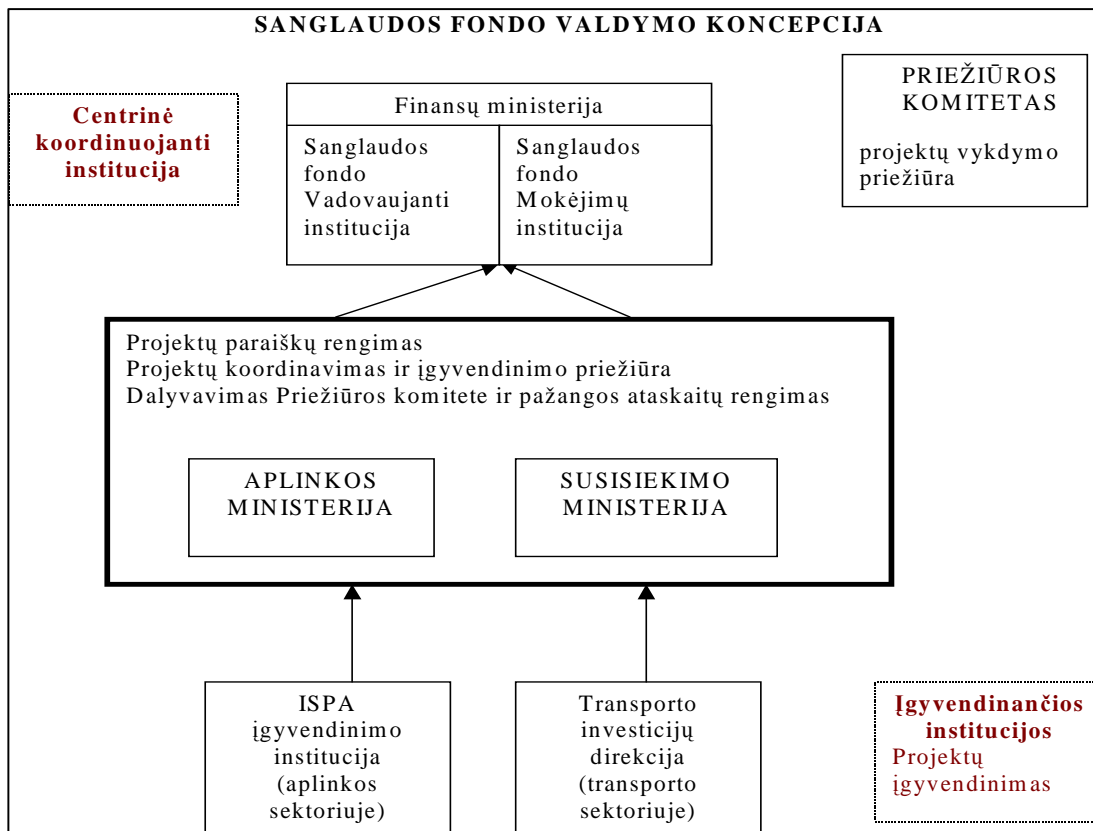
Aplinkos apsaugos srityje 2004–2006 m. numatoma pradėti įgyvendinti 17 projektų (žr. Priedą nr 6). Su Sanglaudos fondo parama bus įgyvendinamos didelių investicijų reikalaujančios Europos Sąjungos direktyvos. Planuojama, kad 2004–2010 m. bus įgyvendinta 11 geriamojo vandens įrenginių atnaujinimo bei nuotėkų valymo sistemų išplėtimo projektų. Naudojantis Sanglaudos fondo lėšomis numatoma pradėti paskutinius 3 regioninių buitinių atliekų tvarkymo sistemų sukūrimo projektus (kiti pradėti įgyvendinti su ISPA parama) bei uždaryti Alytaus, Šiaulių ir Tauragės savivaldybių teritorijose esančius senus sąvartynus, sutvarkyti pavojingas atliekas. Be to, Sanglaudos fondo 2004–2006 m. strategijoje numatyta galimybė iš fondo gauti dalinę paramą aplinkos apsaugos priemonėms didžiausiose Lietuvos termofikacinėse elektrinėse diegti.

Vadovaujantis patvirtinta strategija, jau galima pradėti teikti paraiškas paramai iš Sanglaudos fondo gauti. Galutinių naudos gavėjų parengtas paraiškas, gautas iš įgyvendinančiųjų agentūrų ir tarpinių institucijų, Europos Komisijai teiks Finansų ministerija, kuri yra Sanglaudos fondo vadovaujančioji institucija. Sanglaudos fondo valdymo struktūra pateikta 5 paveiksle.

---

²⁷ LR Finansų ministerija. Prieiga per Internetą: www.finmin.lt

Sanglaudos fondo valdymo koncepcija

Šaltinis: LR Finansų ministerija (finmin.lt).

2.3 Lietuvos 2007–2013 metų ES struktūrinės paramos strategija

Atlikta dabartinės Lietuvos socialinės ir ekonominės būklės ir ateities tendencijų strateginė analizė teikia pagrindą Lietuvos 2007–2013 metų ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijai, jos vizijai, tikslams, uždaviniams bei įgyvendinimo prioritetams. Strategija remiasi atliktos SSGG analizės veiksmių tarpusavio ryšių nagrinėjimu.

2.3.1 Plėtros vizija ir tikslai

Lietuvos 2007–2013 metų ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija remiasi anksčiau²⁸ jau suformuluota strategine vizija, jog 2015 m. Lietuva pasieks kai kurių senųjų ES šalių narių socialinio ir ekonominio išsivystymo lygį. Nacionalinėje Lisabonos strategijos įgyvendinimo programoje numatytas

²⁸ Bendrasis programavimo dokumentas.

bendrasis ekonominės strategijos tikslas – mažinti šalies ekonominio išsivystymo lygio atsilikimą nuo ES šalių vidurkio.

Vizija jungia du esminius elementus. Jai pasiekti būtinas spartus Lietuvos ūkio augimas ilguoju laikotarpiu. Bet Europos šalių istorinė patirtis rodo, kad spartus ūkio augimas, bent jau trumpuoju laikotarpiu, natūraliai sąlygoja didėjančius išsivystymo skirtumus geografiniu ir socialiniu požiūriu. Taigi vizija apima ir pripažinimą, kad reikia imtis papildomų veiksmų, siekiant, kad spartaus ūkio augimo siūlomas gyvenimo kokybės gerėjimo potencialas pasiektų kuo daugiau Lietuvos žmonių.

2007–2013 m. Lietuvai skiriama ES struktūrinė parama suteikia galimybę svariai prisidėti prie pirmiau suformuluotos plėtros vizijos pasiekimo. Todėl pagrindiniai Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijos tikslai būtų šie:²⁹

1. Spartinti ūkio augimą ilguoju laikotarpiu

Igyvendinus šį tikslą būtų sumažinti išsivystymo netolygumai tarp ES ir Lietuvos makro ekonominių rodiklių (nes dabar Lietuvos BVP vienam gyventojui dar nesiekia 50 proc. visų kitų ES šalių vidurkio). Todėl Lietuvoje reikia toliau plėtoti tinkamą ilgalaikio ūkio augimo pagrindą, susijusį su ūkio konkurencingumu tarptautinėse rinkose. Kita vertus, Lietuvos, neturinčios didelių nuosavų gamtinių, energetinių ir kitų išteklių, plėtra ateityje vis labiau remsis žmonių ištekliais. Pagaliau reikia pažymėti, kad spartus ūkio augimas turi būti išlaikomas užtikrinant makroekonominį stabilumą ir siekiant pilnateisės narystės Ekonominėje ir pinigų sąjungoje.

2. Kurti daugiau ir geresnių darbo vietų

Žmonių ištekliai tampa vienu iš svarbiausių Lietuvos ūkio plėtros apribojimų, šis veiksnys įgaus dar didesnę reikšmę ateityje. Šiuo požiūriu svarbu Lietuvos ūkyje sukurti kuo *daugiau naujų ir kokybiškų darbo vietų*, kas leistų sukurti didesnę pridėtinę vertę Lietuvos ūkyje ir prisidėtų prie dirbančių žmonių gyvenimo kokybės didinimo. Sukūrus daugiau ir geresnių darbo vietų, būtų galima sustabdyti kvalifikuotos darbo jėgos „nutekėjimą“ į užsienį. Tačiau siekiant šio tikslo reikia atsižvelgti į poreikį kiek galima greičiau pereiti prie žinių visuomenės, kuri turėtų sudaryti palankesnes sąlygas ūkio augimui ateityje.

3. Plėtoti socialinę sanglaudą

Sanglauda reiškia poreikį užtikrinti, kad Lietuvos gyventojai jaustųsi vienos bendruomenės dalimi ir atskiros socialinės grupės dalintųsi ekonominės plėtros nauda. Siekiant sanglaudos, o kartu ir geresnės gyvenimo kokybės plačiaja prasme, labai svarbus tampa ne tik jau minėtas siekis įtraukti visus į darbo rinką, bet ir poreikis užtikrinti bendrą ekonominio intereso viešųjų paslaugų (visų pirma, švietimo bei

²⁹ Lietuvos 2007-2013 m. Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategijos projektas. LR Finansų ministerija. Prieiga per Internetą: www.finmin.lt

mokymo ir sveikatos priežiūros) prieinamumą bei kokybę, aktyvų vietinio plėtros potencialo išnaudojimą bei darnų turimų gamtinių išteklių vartojimą.

Viena esminių šios strategijos orientacijų yra siekis paspartinti žinių ekonomikos plėtrą Lietuvoje. Produktyviosios žinios, kaip ekonomikos pagrindas, yra kaupiamos ir nuolat atnaujinamos, ir šis ekonomikos išteklius yra unikalus, nes nėra išsemiamas kaip materialieji ištekliai. Produktyvių žinių kaupimas, sklaida ir efektyvus panaudojimas yra tiesiogiai susiję su aktyviu inovacijų, verslumo ir kūrybiškumo visose visuomenės gyvenimo bei ūkio srityse skatinimu, palankių sąlygų darbo jėgai konkurencingai dalyvauti žiniomis ir inovacijomis grindžiamoje kūrybingoje ekonomikoje sudarymu. Tad šiandienos valstybėje gebėjimas orientuotis į visuomenę, tinkamai panaudojančią turimus žinių išteklius, tampa sėkmingą šalies ūkio plėtrą lemiančiu veiksniu. Žinių visuomenės plėtra – kaip visuomenės, grindžiančios savo veiklą žiniomis, – yra pagrindinis ekonomikos plėtros, darbo vietų kūrimo ir socialinės gerovės veiksnys ilguoju laikotarpiu.

2.3.2. Strategijos prioritetai

Taigi šios strategijos plėtros tikslų bus siekiama investuojant į tris siūlomus strategijos prioritetus:

1. Produktyvūs žmogiškieji ištekliai žinių visuomenei

Žinių visuomenės sukūrimas Lietuvoje yra ilgo laikotarpio prioritetas, nurodantis esminę investavimo pagal šį prioritetą kryptį – sukurti aktyviai darbo rinkoje dalyvaujančią visuomenę, kurios nariai nuolat aktyviai įgyja, atnaujina, plečia savo žinias, gebėjimus ir įgūdžius bei produktyviai taiko juos šalies ūkyje (didėjantis darbo jėgos produktyvumas – esminė plėtros vizijos įgyvendinimo prielaida). Žvelgiant į trumpesnę laikotarpį, žinių visuomenės kūrimas reikalauja aktyvaus investavimo siekiant kokių nors pokyčių keliose esminėse srityse. Įgyvendinant šį prioritetą, bus siekiama kelių pagrindinių uždavinių:

- 1) pritraukti ir išlaikyti žmones darbo rinkoje;
- 2) siekti aktyvesnio mokymosi visą gyvenimą;
- 3) plėtoti aukščiausios kvalifikacijos darbo jėgą;
- 4) siekti efektyvesnio viešojo administravimo.

2. Konkurencinga ekonomika

Spartų ūkio augimą ilguoju laikotarpiu įmanoma pasiekti tik kuriant, stiprinant ir išlaikant mūsų ekonomikos tarptautinį konkurencingumą, nes Lietuva, būdama maža ir atvira ekonomika, yra neišvengiamai priklausoma nuo sėkmingų ekonominių santykių su kitomis bendrosios rinkos ir

trečiosiomis šalimis. Pagal šį prioritetą galima nurodyti du svarbiausius siekius. Pirma, tai siekis keisti Lietuvos ūkio struktūrą, aktyviai plėtojant aukštųjų ir vidutinių technologijų įmonių sektorių, taip pat sudarant išskirtines sąlygas didinti šalies smulkiojo ir vidutinio verslo gyvybingumą ir inovatyvumą. Tam turėtų būti pasitelktos visos įmanomos priemonės ir išnaudotas unikalus šalies mokslinis bei kūrybinis potencialas. Antra, tai siekis sukurti efektyvią fizinės infrastruktūros ir verslo aplinką, kuri sudarytų prielaidas verslo ir visuomenės mobilumui, bendravimui ir bendradarbiavimui tarp verslo, mokslo ir valdžios.

Pagal šį prioritetą keliami trys uždaviniai:

- 1) didinti aukštos pridėtinės vertės verslo lyginamąją dalį;
- 2) sudaryti palankią aplinką smulkiajam ir vidutiniam verslui bei inovacijoms;
- 3) efektyvinti ekonominę infrastruktūrą.

3. Gyvenimo kokybė ir sanglauda

Siekiant aukštesnės gyvenimo kokybės ir didesnės sanglaudos, kurios sudarytų pagrindą stabiliam ir darniam ūkio augimui ilguoju laikotarpiu, daugiausia bus siekiama esminių pokyčių trijose srityse. Pirma, siekiama sudaryti visas reikalingas prielaidas vietos plėtros potencialui sustiprėti ir atsiskleisti. Antra, norima užtikrinti aukštos kokybės ir prieinamas esmines viešąsias paslaugas pirmiausia švietimo, sveikatos priežiūros, darbo rinkos orientavimo srityse. Pagaliau neatsiejama gyvenimo kokybės dalis yra geresnė aplinkos kokybė.

Pagal šį prioritetą keliami trys uždaviniai:

- 1) geriau išnaudoti vietos potencialą;
- 2) teikti kokybiškas ir prieinamas viešąsias paslaugas;
- 3) siekti geresnės aplinkos kokybės.

Trys pristatyti strategijos prioritetai atspindi pačias pagrindines investavimo kryptis, kurios turi daug tarpusavio sąlyčio taškų. Vienas iš tokių juos jungiančių aspektų yra keturios bendros (horizontalaus lygio) sritys: informacinė visuomenė, darnus vystymasis, lygios galimybės ir regioninė plėtra. Šios sritys yra būdingos visiems trimis prioritetams ir bus aktualios jų įgyvendinimo metu.

3. ES STRUKTŪRINIŲ FONDŲ PARAMOS ADMINISTRAVIMAS LIETUVOJE

Struktūrinės paramos efektyvaus įsisavinimo būtina sąlyga – tinkamas šios paramos administravimas.

Įsipareigojimai tinkamai pasirengti ES struktūrinės paramos lėšų valdymui numatyti 21 derybų skyriaus pozicijoje „Regioninė politika ir struktūrinės priemonės“ :

- Iki 2002 m. pabaigos parengti Bendrojo programavimo dokumento 2004-2006 m. projektą (BPD) – pagrindą ES struktūrinei paramai gauti.
- Atlikti paruošiamuosius darbus ES struktūrinės paramos administravimo sistemai Lietuvoje sukurti (apibrėžti visas joje dalyvaujančias valstybės institucijas ir įstaigas, nustatyti jų funkcijas, atsakomybę ir kontrolės mechanizmus).

Rengdamasi struktūrinių fondų administravimui, Lietuva įgyvendino specialiąją pasirengimo programą, parengė Bendrąjį programavimo dokumentą ir kitus reikalingus dokumentus.

3.1. Bendras programavimo dokumentas (BPD) bei jo prioritetai

Viena iš pagrindinių sąlygų, kurias Lietuva turėjo įvykdyti, kad, tapusi ES nare, gautų struktūrinę paramą - parengti Bendrąjį programavimo dokumentą, kuriame pateikiama visa reikalinga informacija apie tai, kur ir kaip Lietuva investuos gautas lėšas.

ES struktūrinių fondų atžvilgiu Lietuva laikoma vienu regionu. Todėl 2004-2006 metais buvo parengtas vienas *Bendrasis programavimo dokumentas (BPD)*.

Rengiant BPD, buvo numatyta parengti tokius dokumentus:

- sektorinės plėtros strategijas;
- bendra plėtros strategiją ir prioritetus;
- plėtros programos priemonės;
- finansavimo lentelės.

BPD nustato, kokias veiklos rūšys bus remiamos iš ESSF, o Valstybės pagalbos schemas (VPS) nustatys taisyklės, pagal kurias bus teikiama tiesioginė parama verslui (privatiems ūkio subjektams).

VPS tiksliai aprašo:

- Pagalbos teikimo sąlygas ir apribojimus;
- Finansuojamas išlaidas;
- Pagalbos dydį ir intensyvumą;

- Lėšų išmokėjimą ir kontrolę.

Lietuvos 2004-2006 m. BPD buvo rengiamas atsižvelgiant į pagrindinius Lietuvos strateginio planavimo dokumentus: Valstybės ilgalaikės raidos strategija iki 2015 m.³⁰, Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 m. ilgalaikę strategiją³¹ bei Nacionalinį susitarimą siekiant ekonominės ir socialinės pažangos nuostatas³².

Siekiant kuo geriau informuoti būsimos paramos gavėjus apie struktūrinių fondų panaudojimo galimybes ir kuo geriau atliepti Lietuvos socialinės-ekonominės plėtros poreikius, į finansinės paramos planavimo procesą buvo įtrauktos ne tik ministerijos, bet ir savivaldybės, taip pat įvairių interesų grupių atstovai, vadinamieji socialiniai – ekonominiai, regioniniai, vietiniai, nevyriausybiniai ir kiti svarbūs partneriai.

Pagrindiniai partneriai, t.y. reprezentatyviausios asocijuotos organizacijos, kaip Lietuvos savivaldybių asociacija, Lietuvos pramoninkų konfederacija, Lietuvos verslo darbdavių asociacija, Lietuvos profesinių sąjungų susivienijimas, Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų asociacija ir kiti, kartu su valstybės valdymo institucijomis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 188³³ buvo patvirtinti BPD rengimo darbo grupės nariais (žr. 6 pav.).

Taip pat visi be išimties partneriai, besidomintys ir norintys prisidėti prie BPD rengimo, buvo kviečiami dalyvauti sektorinių BPD pogrupių, kuriojamų šakinių ministerijų, darbe.

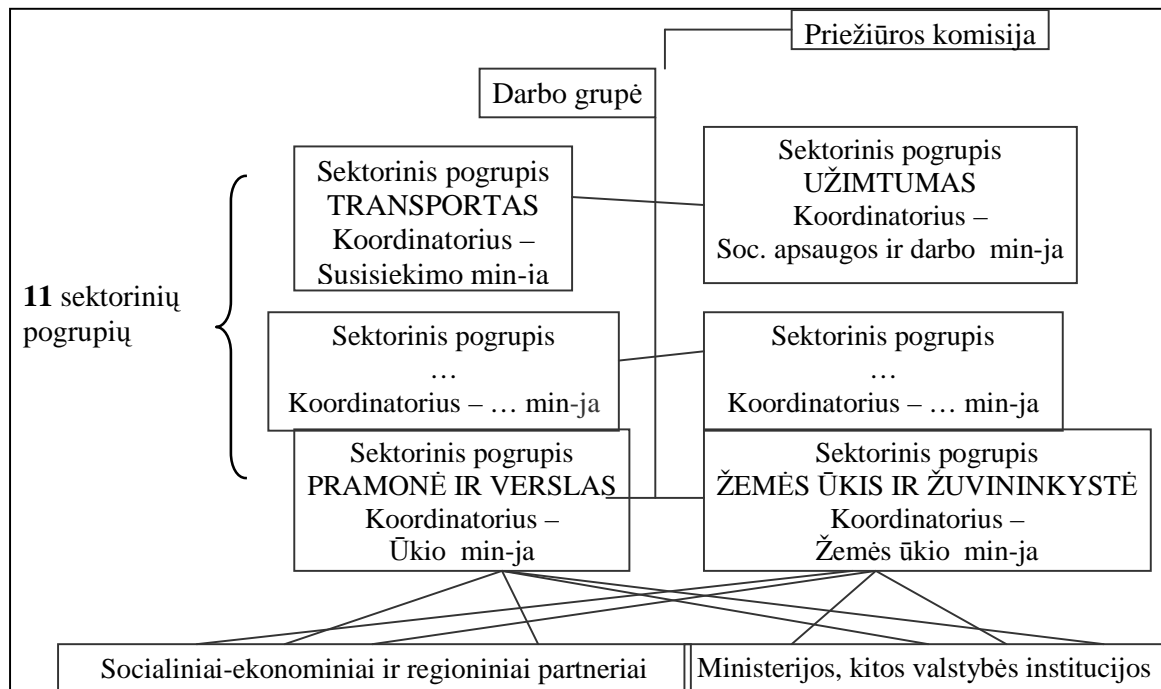
---

³⁰ Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 1646 – „Dėl ilgalaikės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros strategijos bei Lietuvos mokslo ir technologijų baltosios knygos nuostatų įgyvendinimo programos patvirtinimo“.

³¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 10 11 Nutarimas Nr. 1196

³² Nacionalinį susitarimą siekiant ekonominės ir socialinės pažangos 2002 gruodžio 29 d. pasirašytą pagal 2002 metų gegužės 16 d. Tarpusavio Supratimo Memorandumą dėl Nacionalinio Susitarimo siekiant ekonominės ir socialinės pažangos.

³³ Lietuvos Respublikos Seimas 2002 m. vasario 2 d. nutarimas Nr. 188 – „Dėl Priežiūros Komisijos ir Darbo Grupės Lietuvos 2004-2006 metų Bendrojo Programavimo Dokumentu projektui parengti sudarymo“.

BPD projekto rengimas (Nustatytas LRV 2002 m. vasario 7 d. nutarimu Nr.188)

Šaltinis: LR Finansų ministerija (www.finmin.lt)

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2003 m. sausio 31 d. nutarimu Nr. 144³⁴ pritarė Lietuvos 2004-2006 metų Bendrojo programavimo dokumento projektui ir pavedė Finansų ministerijai pateikti jį Europos Komisijai. 2003 m. kovo 31 d. BPD projektas buvo pateiktas Europos Komisijai derinti.

Bendrojo programavimo dokumento struktūra - viena iš pagrindinių prielaidų Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare gauti ES struktūrinių fondų paramą yra parengti ir suderinti su Europos Komisija programavimo dokumentą, kuriame būtų pateikta visa reikalinga informacija, kur ir kaip Lietuvoje žadama investuoti minėtas struktūrinių fondų lėšas. ES struktūrinių fondų paramos programavimo dokumentų rengimą reglamentuoja EB Tarybos Reglamentas Nr. 1260/1999³⁵. Pagal šio reglamento 15 straipsnį³⁶ plėtros planas susideda iš tokių elementų:

- Nacionalinės plėtros tikslai;
- Kiekybiškai išreikšta esamos situacijos analizė;
- Atitinkamos plėtros strategijos ir prioritetų, kurie padės pasiekti užsibrėžtus plėtros tikslus;

³⁴ Lietuvos Respublikos Seimas 2003 m. sausio 31 d. nutarimas Nr. 144 – „Dėl Lietuvos 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumento“

³⁵ Tarybos reglamentas 1999 m. birželio 21 d. (EB) Nr. 1260/1999 – „Dėl bendrųjų struktūrinių fondų principų“.

³⁶ (EB) Nr. 1260/1999 15 straipsnis – „Rengimas ir tvirtinimas“.

- Pagrindimas, jog šis dokumentas yra suderinamas ir neprieštarauja Nacionalinei užimtumo (žmogiškųjų išteklių) strategijai;
- Įrodymas, jog atsižvelgta į metodologinės Komisijos gaires;
- Integruota išankstinio (ex-ante) vertinimo medžiaga;
- Plėtros strategijos uždaviniai ir kiekybiškai išreikšti pasiekimų rodikliai;
- Užtikrintas suderinamumas su kitomis Bendrijos politikomis ir reikalavimais (aplinkos apsauga, konkurencija, viešieji pirkimai, kt.);
- Preliminari finansų lentelė, kurioje pateikiamos BPD įgyvendinimui naudosimos lėšos iš ES struktūrinių fondų, Europos investicijų banko (EIB) ir kitų šaltinių, o taip pat pačios valstybės ir privataus sektoriaus lėšos;
- Papildomumo užtikrinimą įrodanti lentelė, kurioje pateikiami duomenys, kiek pati valstybė investavo (vidutiniškai kasmet, per pastaruosius trejus metus) į Struktūrinių fondų remiamas sritis ir kiek ji žada investuoti (vidutiniškai kasmet, per visą PBD laikotarpį);
- Struktūrinių fondų paramos valdymo ir kontrolės procedūrų ir struktūrų apibūdinimas;
- Paaiškinimas, kokių priemonių buvo imtasi, kad užtikrinti tinkamą konsultavimąsi su partneriais: atsakingomis regioninėmis ir vietos valstybės ir viešosiomis institucijomis, socialiniais ekonominiais partneriais, kitomis kompetentingomis institucijomis; taip pat pristatymas procedūrų, kaip šie partneriai bus įtraukti į BPD priežiūros komitetą;
- Įgyvendinimo priežiūros ir vertinimo sistemos aprašymas;

Lietuva BPD išskiria tokius prioritetus (žr. 7 pav.):

Socialinės ir ekonominės infrastruktūros plėtra – transportas, energetika, aplinkosaugos apsauga, informacinė visuomenė, sveikatos apsaugos infrastruktūra, švietimo, mokslo ir studijų ir socialinė infrastruktūra.

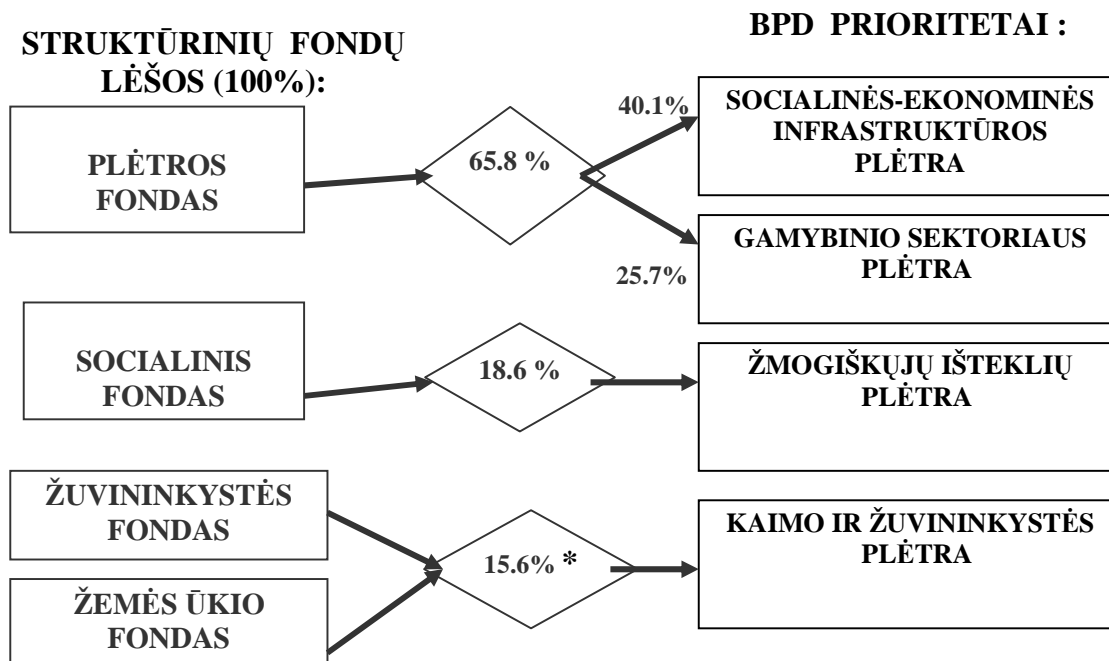
Žmogiškųjų išteklių plėtra – užimtumas, aktyvaus darbo rinkos priemonės, socialinė integracija, švietimas ir profesinis rengimas.

Gamybinio sektoriaus plėtra – parama pramonei ir verslui, turizmas.

Kaimo plėtra – kaimo plėtra ir žuvininkystė.

Kiekvienas iš šių keturių prioritetų yra finansuojami iš tam tikro fondo. Jų finansavimo pasiskirstymas pavaizduotas 7 paveiksle.

BPD prioritetų finansavimo šaltiniai 2004-2006 m.

* Visa parama žemės ūkiui sudaro apie 825 mln EUR arba 31 % finansinio paketo Lietuvai 2004-2006 m..

Šaltinis : LR Finansų ministerija (www.finmin.lt)

Paveiksle atsispindi struktūrinių fondų finansavimo šaltiniai, iš kurių didžiausią dalį (65,8%) sudaro plėtros fondas. Iš jo finansuojami net du BPD prioritetai – socialinės-ekonominės infrastruktūros plėtra ir gamybinio sektoriaus plėtra. Kiti du prioritetai yra finansuojami iš likusių trijų fondų – žmogiškųjų išteklių plėtra iš socialinio fondo, o kaimo ir žuvininkystės plėtra iš žuvininkystės ir žemės ūkio fondų.

Integruotas ex-ante įvertinimas:

Rengiant Bendrąjį programavimo dokumentą ir programos priedus turi būti atliekamas jų taip vadinamas ex-ante įvertinimas. Jis atliekamas konkurso būdu atrenkamų nepriklausomų ekspertų ir turi įvertinti socialinės – ekonominės analizės išvadas, įgyvendinimo priemonių atitikimą pasirinktiems investavimo prioritetams, įgyvendinančiųjų institucijų sistemos tinkamumą.

Priemonių identifikavimas apima:

- bendrą informaciją, t.y. priemonių pavadinimą, trumpą charakteristiką, įgyvendinamojo tikslo ir uždavinio nurodymą, potencialius naudos gavėjus, finansinių svorių rodiklius, preliminarias įgyvendinančias institucijas;

- techninės pagalbos, reikalingos priemonėms parengti ir BPD įgyvendinimo kontrolės ir įvertinimo atlikti, nustatymą.

Papildomumo patikrinimas

Tikrinama, ar ES struktūrinių fondų išmokos nekeičia valstybės išlaidų atitinkamojo srityje.

Partnerystė

Partnerių konsultavimosi žingsnių aprašymas. Reglamentai reikalauja kiek galima plačiau konsultuotis su regiono ir vietos valdžiomis, kitomis atsakingomis institucijomis, tame tarpe su atsakingomis už aplinkos apsaugą, lyčių lygybę bei socialiniais ir ekonominiais partneriais.

BPD keliamas *plėtros tikslas* – Augantis šalies ūkio konkurencingumas, sąlygojantis sparčią žiniomis grindžiamo ūkio plėtrą, išreikštą, visų pirma, realaus BVP ir užimtumo augimu, vedančią prie didėjančios gerovės ir aukštesnio gyvenimo lygio visoje šalyje visiems jos gyventojams

BPD finansinių proporcijų nustatymo kontekstas. Lietuvos vidutinės trukmės ekonominėje programoje nurodyti struktūrinės ir fiskalinės politikos prioritetai turi užtikrinti, kad BPD įgyvendins su Europos Komisija suderintą ekonominę politiką (pvz., privalo laikytis *griežtų fiskalinio deficito limitu*). Struktūrinių fondų parama skiriama kaip papildomos lėšos jau esamam nacionaliniam projektų finansavimui. Tai reiškia, kad projektai nėra visiškai finansuojami tik iš Europos Sąjungos biudžeto, *visada yra nacionalinio (viešojo) finansavimo dalis.*

ES narystės sąlygos lemia, kad 2004 m. kiti, su BPD įgyvendinimu nesusiję Lietuvos biudžeto kaštai, sudarys apie 570 mln.Lt. Todėl, atsižvelgiant į biudžeto įtampą, skirti BPD finansuotioms sritims *papildomų biudžeto asignavimų galimybės yra labai ribotos.*

BPD finansinių proporcijų nustatymo prielaidos. Buvo įvertinta atskirų struktūrinių fondų naudojimo patirtis 2000-2006 m. ES šalyse (ypatingai šalyse, kurios gauna Sanglaudos fondo paramą, t.y. Airija, Ispanija, Portugalija, Graikija). Taip pat buvo atlikta BPD prioritetams ir kryptims atitinkančių išlaidų 1999-2000 m. *faktinio finansavimo* iš įvairių nacionalinių šaltinių analizė (Kadangi BPD pagrindu numatomos finansuoti išlaidos nepilnai atitinka Lietuvoje taikomą išlaidų klasifikaciją, tam tikslui buvo atlikta speciali studija). Be abejo buvo atsižvelgta į atskirų ūkio sektorių gaunamą finansavimą iš kitų ES finansinių šaltinių:

- transporto ir aplinkos sektoriai papildomai turėtų gauti Sanglaudos fondo lėšas (543,5 mln. euro 2004-2006 m.);
- energetikos sektoriui teks *IAE uždarymui* numatytos papildomos lėšos (285 mln. euro 2004-2006 m.);

- kaimo plėtra bus papildomai finansuojama iš ES biudžeto per tiesiogines išmokas, rinkos reguliavimo ir kaimo plėtros priemonės (724,8 mln. euro 2004-2006 m.).

Jau yra išnagrinėta sektorių *patirtis* valdyti ir įsisavinti ES finansinę paramą (ISPA, PHARE, SAPARD), taip pat sektorinių projektų, finansuotinių iš ES SF, *parengtumas*.

BPD įgyvendinimo ilgalaikis socialinis- ekonominis poveikis. Lietuvos 2004-2006 m. Bendrasis programavimo dokumentas (BPD) kartu su kitais Lietuvos strateginio planavimo dokumentais (Valstybės ilgalaikės raidos strategija, Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros ilgalaikė strategija, Nacionaliniu susitarimu siekiant ekonominės ir socialinės pažangos) nustato, kad esminis tikslas yra pasiekti, kad Lietuvos ekonomikos produktyvumas, kuris šiandien siekia tik apie 37% Europos Sąjungos vidurkio, *per artimiausius 15 metų* priartėtų prie dabartinio ES lygio. Tai iš esmės atitinka Europos Sąjungos regioninės politikos tikslus, kuriuos įgyvendina struktūriniai fondai; *žinių ekonomikos ir žinių visuomenės* kūrimas ir vystymas yra pagrindinis šalies plėtros katalizatorius ir šiuolaikiškos konkurencingos ekonomikos sukūrimo garantas. Preliminariais paskaičiavimais investicijos į šias sritis 2004-2006 m. gali siekti apie 245 mln. eurų, t.y. 21 proc. visų BPD lėšų (struktūrinių ir nacionalinių fondų). Tai sudarytų apie 1.4 proc. Lietuvos Bendrojo vidaus produkto.

3.2. Regionų ir savivaldybių plėtros planų ir programų rengimo derinimas su bendroju programavimo dokumentu (BPD)

Dabartiniu metu daug kalbama, jog Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą atsivėrė galimybės pasinaudoti ES struktūrinę paramą šalies regionų plėtrai. Dauguma apskričių ir savivaldybių planuoja atnaujinti (parengti) savo plėtros planus, todėl labai svarbu suprasti, kaip galima būtų pritraukti ES paramos lėšas šių planų įgyvendinimui.

Šiuo metu požiūris į regionų ir savivaldybių plėtros planų santykį su BPD dar nėra galutinai nusistovėjęs. Tačiau praktiškai įgyvendinti tokius pasiūlymus yra gana sudėtinga dėl tokių priežasčių:

- Vieninga metodika regionų ir savivaldybių plėtros planams parengti tik ruošinama. Šiuo metu tokių planų rengimo praktika labai skiriasi.
- Lietuvos ir ES susitarimuose dėl paramos iš Struktūrinių fondų, Lietuva traktuojama kaip vienas 1 tikslo regionas, kuriam būdingos panašios problemos ir sunkumai. Įstojus į ES Lietuva gauna struktūrinę paramą Bendrojo programavimo dokumento pagrindu. Natūralu, kad nacionalinės plėtros politikos tikslai sudaro atskirų regionų tikslų visumą, tačiau ne aritmetinę sumą, todėl makro lygmenyje

visų regionų vystymo tikslai, uždaviniai ir priemonės turėtų būti suderinti tarpusavyje, kad užtikrintų bendrą ekonominį augimą ir gyvenimo lygio priartėjimą prie ES standartų.

BPD rengimo proceso ir terminologijos supratimas yra pirmoji sąlyga derinant plėtros planus ir BPD. Ligšiolinė patirtis rodo, kad BPD programavime naudojama terminologija skiriasi nuo Lietuvos įprastos (pavyzdžiui, tos, kuri paprastai naudojama rengiant regionų plėtros planus Lietuvoje) (žr. 2 lentelę).

2 lentelė

BPD ir Lietuvos strategijos planavimo metodikos palyginimas.

BPD	Strateginio planavimo metodika
Prioritetai	Prioritetai
Kryptys	Tikslai
Priemonės (priemonėms keliami uždaviniai)	Uždaviniai
Veiklos, projektai	Priemonės

Šaltinis: LR Finansų ministerija.

Tokiu būdu tai, kas regionų/savivaldybių plėtros plane paprastai vadinama uždaviniu ar netgi tikslu, BPD kontekste atitinka sąvoką „priemonė“, o planų priemonės gali atitikti BPD priemonių aprašyme paminėtoms veikloms arba dideliems projektams. Pavyzdžiui, BPD projekte galima numatyti tokias paramos pramonei ir verslui priemones: verslumo skatinimas, pramonės ir verslo konkurencingumo didinimas, subalansuota pramonės ir verslo plėtra ir kt. Todėl jei savivaldybės ar regiono plėtros plane numatyta, kad siekiama sustiprinti verslo konsultavimo centrą, šio projekto finansavimui galima tikėtis paramos iš ES Struktūrinių fondų, kadangi jis atitinka BPD priemonės „Verslumo skatinimas“ veiklos aprašymui. Dažnai daroma klaida teigiant, kad jeigu konkretaus regiono konkreti priemonė nebus paminėta BPD (pavyzdžiui, dviračių tako įrengimas miesto parko teritorijoje), jis negalės gauti ES paramos. Kaip minėta, BPD yra bendresnio lygio dokumentas, kuriame konkretūs projektai (išskyrus labai didelius) nėra minimi.

Dabar, kai Lietuva tapo ES nare, prasideda naujo 2007-2013 m. laikotarpio ES paramos programavimo darbai. Regionams dalyvauti šiame procese būtų galima naujame plėtros plane numatant jų interesams atitinkančias priemones.

Galiausiai, būtina atkreipti dėmesį į dar vieną svarbų aspektą. Plėtros plane aprašoma regiono socialinė-ekonominė būklė, pagrindžiami regiono plėtros uždaviniai, tikslai, priemonės. Todėl į regiono plėtros planą įtrauktam projektui (jeigu jis atitinka BPD priemonę) gauti finansavimą iš ES struktūrinių fondų lengviau: jau pačiame plane įrašyti argumentai, kodėl šis projektas yra svarbus, kokia šio projekto

įgyvendinimo nauda. Regiono ar savivaldybės plėtros plane netgi galima numatyti atskirą priemonę – identifikuoti ir tinkamai adaptuoti keletą plane numatytų projektų, kad atsiradus galimybei gauti paramą iš ES Struktūrinių fondų, juos būtų galima teikti finansavimui.

3.3. Reikalavimai struktūrinių fondų administravimo sistemai

Steigiant institucinę Struktūrinių fondų paramos įsisavinimo struktūrą, valstybė narė turi užtikrinti, kad SF lėšų įgyvendinimui bus taikoma tinkama ir pagrįsta finansų kontrolės sistema, kuri yra nustatyta ES Tarybos reglamento 11260/1999³⁷ 38 straipsnyje³⁸. Siekiant šio tikslo, turės būti taikomos šios priemonės:

- a) patikrinti, ar sudaryti valdymo ir kontrolės susitarimai ir, ar jie įgyvendinti, kad būtų užtikrintas veiksmingas ir teisingas fondų naudojimas;
- b) pateikti Komisijai šių sutarčių aprašymus;
- c) užtikrinti, kad parama būtų tvarkoma pagal visas taikomas Bendrijos taisykles, o SF yra naudojami pagal efektyvaus finansų valdymo principus;
- d) patvirtinti, kad Komisijai pateikiamos išlaidų deklaracijos yra tikslios, ir užtikrinti, kad apskaitos sistemų rezultatai remiasi pateisinamais dokumentais, kuriuos galima patikrinti;
- e) užkirsti kelią pažeidimams, juos nustatyti ir pašalinti, pranešti apie juos Komisijai ir nuolat informuoti Komisiją apie administracinių ir teismo procesų eigą;
- f) pateikti Komisijai deklaraciją, kurią parengė asmuo ar departamentas, atliekantis savarankišką, nepriklausomą nuo paskirtos Vadovaujančios institucijos funkciją;
- g) bendradarbiauti su Komisija, kad būtų užtikrintas, efektyvaus finansų valdymo principas;
- h) išieškoti visas sumas, kurios buvo prarastos dėl nustatyto pažeidimo, o prireikus nustatyti delspinigius už vėluojančius mokėjimus. Vadovaujančioji institucija palaiko glaudžius ryšius su ES Komisija ir tikslo programos Priežiūros komitetu, kaip nurodyta ES Tarybos reglamente Nr. 1260/99.

3.4. Lietuvos ES struktūrinės paramos administravimo sistema

Bendra struktūrinių fondų administravimo struktūra nustatyta Vyriausybės nutarime Nr. 1166³⁹, kuris buvo patvirtintas 2003 rugsėjo 11 d. Šiame nutarime išdėstyti uždaviniai, kuriuos Valdancioji institucija deleguos Tarpinėms ir Įgyvendinančioms institucijoms, nustatyta administracinė struktūrinių

³⁷ Tarybos reglamentas 1999 m. birželio 21 d. (EB) Nr. 1260/1999 – „Dėl bendrųjų struktūrinių fondų principų“

³⁸ (EB) 1260/99 38 straipsnis – „Bendrosios nuostatos“.

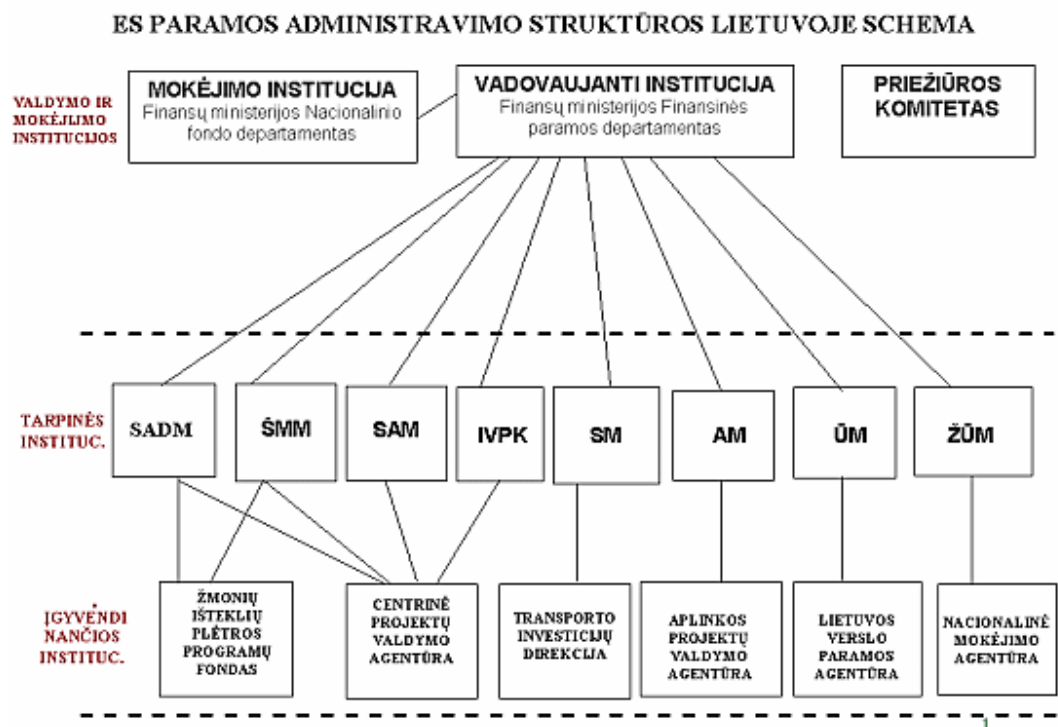
³⁹ Lietuvos Respublikos nutarimas 2003 rugsėjo 11 d. Nr. 1166 – „Dėl Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų administravimo Lietuvoje“.

fondų programavimo, įgyvendinimo, priežiūros ir kontrolės struktūra, ir reglamentuojami kiekvienos institucijos, dalyvaujančios 1 tikslo programos programavime ir įgyvendinime Lietuvoje, uždaviniai, pareigos ir teisės (žr. 8 pav.).

Institucinę ES struktūrinės paramos valdymo sistemą sudaro priežiūros komitetas, vadovaujančioji institucija (Finansų ministerija), mokėjimo institucija (Finansų ministerija), tarpinės institucijos ir įgyvendinančios institucijos.

8 paveikslas

Šaltinis: LR Finansų ministerija (www.finmin.lt)

Bendrojo programavimo dokumente yra numatoma tokia struktūrinių fondų administravimo struktūra:

Vadovaujanti institucija - atlieka visas reglamento Nr. 1260/1999⁴⁰ paskirtas vadovaujančiosios institucijos funkcijas ir atsakinga už BPD rengimą bei įgyvendinimo priežiūrą reglamentuose (EB) Nr. 1260/1999 ir (EB) Nr. 438/2001⁴¹ nurodytiems reikalavimams. 2004-2006 m. pirmojo tikslo Bendro programavimo dokumente bus *Finansų ministerijos Finansinės paramos departamentas*, kuris atsako už

⁴⁰ Tarybos reglamentas 1999 m. birželio 21 d. (EB) Nr. 1260/1999 – „Dėl bendrųjų struktūrinių fondų principų“.

⁴¹ Komisijos reglamentas 2001 m. kovo 2 d. (EB) Nr. 438/2001 nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 1260/1999 įgyvendinimo taisykles dėl struktūrinių fondų paramos valdymo ir kontrolės sistemų

patikimą ir veiksmingą ES struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšų planavimą, priemonių įgyvendinimą ir priežiūrą. Vadovaujanti institucija turi teisę teikti gaires, konsultaciją ir nurodymus kitoms, struktūrinių fondų įgyvendinime dalyvaujančioms institucijoms, tam kad būtų užtikrintas struktūrinių fondų valdymas, vadovaujantis patikimo finansų valdymo principais, ir jų funkcijų atitikimas.

Nors vadovujančioji institucija gali techninį darbą perduoti kitoms institucijoms atlikti, tačiau ji vis tiek yra galutinė institucija, kuri atsako Komisijai už visų reglamente nurodytų užduočių atlikimą. Todėl, yra labai svarbus aiškus atsakomybės sričių apibrėžimas ir veiksmingos sistemos užtikrinimas, kad funkcijos visais lygiais būtų atliekamos patenkinamai, bei būtų rengiamos ataskaitos apie atliktas užduotis.

Remiantis minėto reglamento 9 straipsniu, nacionaliniu, regioniniu ar vietos lygiu gali būti viena ar kelios institucijos, kurias valstybė narė paskiria tam, kad rengtų ir pateiktų mokėjimo paraiškas bei gautų iš ES Komisijos mokėjimus. Valstybė narė turi apibrėžti visus savo santykius su Mokėjimo institucija ir pastarosios santykius su ES Komisija.

Mokėjimo institucija – atlieka visas reglamento Nr. 1260/1999 priskirtas visų ES struktūrinių fondų mokėjimo institucijos funkcijas. Mokėjimo institucijos funkcijas Lietuvoje atlieka *Finansų ministerijos Nacionalinio fondo departamentas* – atsako už visų ES struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšų apskaitą.

ES Tarybos reglamento Nr. 1260/1999⁴² 9 straipsnyje⁴³ numatyta, kad “jeigu valstybė narė taip nusprendžia, vadovujančioji institucija gali būti ir mokėjimo institucija minėtos paramos atžvilgiu”. Tačiau funkcijos tarp šių institucijų (ir jose) turi būti aiškiai atskirtos.

Mokėjimo institucija, iš esmės, bus atsakinga už mokėjimo paraiškų parengimą, patvirtinimą ir jų pateikimą ES Komisijai, bei mokėjimų priėmimą iš Komisijos, ir turės užtikrinti, kad galutiniai gavėjai savo dalį iš fondų gautų kuo greičiau ir visą sumą. Šios institucijos vaidmuo susijęs ne tik su lėšų apskaita, susijusių funkcijų vykdymu, bet ir tokiu sudėtingu darbu, kaip paraiškos pagrindo patikrinimas, pinigų srautų prognozių rengimas, kompiuterizuotos informacijos, tarp ES Komisijos ir Lietuvos, duomenų bazių apsikeitimo užtikrinimas bei kitų susijusių funkcijų įgyvendinimu.

---

⁴² Tarybos reglamentas 1999 m. birželio 21 d. (EB) Nr. 1260/1999 – „Dėl bendrųjų struktūrinių fondų principų“.

⁴³ (EB) Nr. 1260/1999 9 (n) straipsnis – “Apibrėžimai” <..vadovujančioji institucija - tai valstybinė ar privati įstaiga arba institucija, valstybės narės paskirta nacionaliniu, regioniniu ar vietos lygiu, arba valstybė narė, kai ji pati vykdo šią funkciją, kad tvarkytų šiame reglamente numatytą pagalbą. Jeigu valstybė narė paskiria vadovujančiąją instituciją, o ne save, ji nustato visas savo santykių su vadovujančiąją instituciją procedūras ir šios santykius su Komisija. Valstybei narei nusprendus, tai pagalbai vadovujančioji institucija gali būti ir mokėjimo institucija..>;

Finansų ministerija vykdys ir vadovaujančios, ir mokėjimo institucijos funkcijas. Šios funkcijos Finansų ministerijoje bus griežtai atskirtos ir pavestos vykdyti atskiriems departamentams. Remiantis reglamento (EB) Nr. 1260/1999 9 (n) straipsniu, vadovaujanti institucija (dabartinis Finansų ministerijos Finansinės paramos departamentas) užtikrina, kad mokėjimo institucijos nuolat būtų informuojamos apie valdymo ir tarpinių institucijų taikomą tvarką. Mokėjimo institucijos atlieka savo funkcijas remiantis reglamento (EB) Nr. 1260/1999 32⁴⁴ ir 33⁴⁵ straipsniais bei kitais ES finansinio valdymo reikalavimais.

Šios ministerijos turėtų teises ir pareigas, kaip jos apibrėžtos reglamente Nr. 1260/99. Kitos valstybinės administracinės institucijos arba valstybinės įstaigos dalyvaus įgyvendinant struktūrinių fondų paramą pagal Lietuvos "1 Tikslą" programos įgyvendinimo nuostatas (dėl "1 Tikslą" programos susitarus Vyriausybė ir ES Komisija) ir remiantis tarpinstitucinėmis sutartimis dėl bendradarbiavimo.

Tvarkant struktūrinių fondų paramą, gali dalyvauti ir kitos ministerijos.

Tarpinės institucijos, remiantis reglamento (EB) Nr. 438/2001 2 straipsnio antra dalimi⁴⁶, yra institucijos, kurios atlieka valdymo arba mokėjimo institucijų joms deleguotas užduotis. LR Vyriausybės nutarime numatytos šios tarpinės institucijos:

Aplinkos ministerija – aplinkos apsaugos srityje;

Ūkio ministerija – verslo, plėtros, energetikos ir turizmo srityse;

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija – socialinės integracijos srityje;

Švietimo ir mokslo ministerija – žmonių išteklių plėtros srityje;

Žemės ūkio ministerija – žemės ūkio, kaimo ir žuvininkystės plėtros srityse;

Susisiekimo ministerija – transporto infrastruktūros plėtros srityje;

Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie LR Vyriausybės – informacinės visuomenės plėtros srityje;

Sveikatos apsaugos ministerija – sveikatos apsaugos srityje.

Remiantis LR Vyriausybės nutarimu, tarpinės institucijos yra atsakingos už pirmojo tikslo BPD savo srities veiklų programavimą, įgyvendinimą, priežiūrą, ataskaitų rengimą ir auditą.

Finansų ministerija (vadovaujančioji institucija) gali įgalioti kitas Lietuvos ministerijas, vyriausybinės ar valstybinės institucijas (atsižvelgus į šioms institucijoms LR teisės aktų nustatytą

⁴⁴ (EB) Nr. 1260/1999 32 straipsnis – „Mokėjimai“

⁴⁵ (EB) Nr. 1260/1999 32 straipsnis – „Euro naudojimas“

⁴⁶ (EB) Nr. 438/2001 2 straipsnis 2 dalys - <... Šiame reglamente „tarpinės įstaigos“ – tai visos viešosios, privačios įstaigos ar tarnybos, kurios veikia vadovaujančiosios arba mokėjimo institucijos atsakomybe, arba jų vardu atlieka užduotis, susijusias su galutiniais naudos gavėjais arba veiklą vykdančiomis įstaigomis ar firmomis.>.

politikos kompetenciją ir funkcijas) atlikti tam tikras, aiškiai apibrėžtas užduotis, kurios susijusios su struktūrinių fondų paramos tvarkymu. Funkcijų perdavimas nustatytas “1 Tikslas” programoje, kurią patvirtina Vyriausybė ir Europos Komisija.

Taip pat labai svarbus akcentas, į kurį reikia atkreipti dėmesį – tai, kad mokėjimo funkcijų negali atlikti ta pati institucija, kuri vykdo šių lėšų planavimą ir visą programų valdymą bei koordinavimą. Todėl mokėjimo agentūros ir įgyvendinančios agentūros turi būti atskiros nuo planavimą vykdančių struktūrų.

Įgyvendinančiomis institucijomis vykdo tiesioginį paramos administravimą, paslaugų organizavimą ir teikimą piliečiams bei privačiam sektoriui (paramos suteikimo sutarties pasirašymas, įgyvendinimo priežiūra, apskaita, ataskaitų rengimas). Jų funkcijos:

- sudaryti sutartis su galutiniu paramos gavėju vadovaujantis Projektų atrankos komiteto sprendimu arba Projektų atrankos grupės atrankos rezultatais;

- vykdyti projektų priežiūrą bei užtikrinti LR viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų laikymąsi įgyvendinant projektus;

- tikrinti ir tvirtinti galutinių paramos gavėjų mokėjimo prašymuose nurodytų išlaidų tinkamumą bei atitiktį sutarties dėl ES struktūrinių fondų ir bendro finansavimo lėšų skyrimo sąlygoms ir gautų mokėjimo prašymų pagrindu rengti ir teikti tarpinei institucijai mokėjimo paraiškas;

- tikrinti projektus jų įgyvendinimo vietose.

Lietuvoje yra šešios įgyvendinančios institucijos, kurios atsakingos už kasdieninį ES struktūrinių fondų valdymą ir atitinkamą nacionalinį bendrafinansavimą. Kai kurios iš įgyvendinančių institucijų, remiantis reglamento (EB) Nr. 1260/1999 devintame straipsnyje pateiktomis nuostatomis, bus galutiniai naudos gavėjai. 2004-2006 m. įgyvendinančių institucijų funkcijas atlieka:

Lietuvos verslo paramos agentūra – verslo plėtros, energetikos ir turizmo projektams;

Transporto investicijų direkcija prie Susisiekimo ministerijos – transporto projektams;

Aplinkos projektų valdymo agentūra – aplinkosaugos projektams;

Centrinė projektų valdymo agentūra – sveikatos apsaugos, švietimo ir mokslo bei socialinės apsaugos infrastruktūros, informacijų paslaugų plėtros ir techninės pagalbos projektams;

Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos – žemės ūkio, kaimo plėtros ir žuvininkystės projektams;

Žmonių išteklių plėtros programų paramos fondas – socialinės integracijos ir žmonių išteklių plėtros projektams.

Įgyvendinančios institucijos atlieka didžiąją projektų vertinimo dalį. Jos priiminėja paraiškas, sprendimus ir atlieka pagrindinį projektų vertinimą. Tam, kad būtų užtikrintas reikalingas žinių lygis, o

ypač BPD įgyvendinimo pradžioje, kiekviena įgyvendinanti institucija į vertinimo darbą turėtų įtraukti atitinkamą tarpinę instituciją. Todėl kiekviena tarpinė institucija turi paskirti žmones, kurie būtų atsakingi už dalyvavimą įgyvendinančių institucijų vykdomuose vertinimuose. Remiantis gairėmis, kurias patvirtina Projektų atrankos komitetas, įgyvendinančioji institucija turi teisę patvirtinti mažesnius projektus. Ji taip pat vertina didelių projektų paraišką ir ruošia finansuojamus projektus pasiūlymui. Pasiūlymus įgyvendinančioji institucija siunčia Projektų atrankos komitetui.

Projektų atrankos komitetas įkurtas tam, kad užtikrintų BPD įgyvendinimo koordinavimą programų lygmenyje ir didelių, iš paramos finansuojamų programų atitikimą nacionalinės plėtros politikai ir strategijai. Komiteto sudėtyje yra visų tarpinių institucijų ir įgyvendinančių agentūrų atstovai. Komitetų posėdžiams pirmininkauja Finansų ministerija ir vykdo komiteto sekretoriato funkcijas. Projektų atrankos komiteto funkcijos:

- a. teikia savo nuomonę apie tai, į kokias veiklos sritis reikėtų koncentruoti BPD ir Programos priedo metinį finansavimą;
- b. teikia gaires dėl mažesnių projektų atrankos;
- c. užtikrina skirtingų BPD įgyvendinamų veiklų sąsajas ir koordinavimą;
- d. patvirtina didelius projektus.

Priežiūros komitetas – pagrindinė BPD įgyvendinimo priežiūros institucija. Priežiūros komitetas, remdamasis BPD ir BPD priede nustatytais BPD įgyvendinimo priežiūros rodikliais, periodiškai vertina, kas nuveikta siekiant BPD nustatytų tikslų; siūlo vadovaujančiajai institucijai BPD ir BPD priedo pakeitimus, svarsto kitų institucijų siūlomus pakeitimus, tvirtina BPD priedą ir jo pakeitimus; svarsto ir pritaria (arba nepritaria) Lietuvos pasiūlymams pakeisti Europos Komisijos sprendimo, kuriuo patvirtintas BPD, turinį; svarsto ir pritaria (arba nepritaria) metinėms ir galutinei BPD įgyvendinimo ataskaitoms prieš siunčiant jas Europos Komisijai;

Priežiūros komitetas atlieka šias užduotis:

- a. tvirtina arba keičia Programos priedą;
- b. ne vėliau kaip per šešis mėnesius po BPD patvirtinimo apsversto ir patvirtina kiekvienos priemonės finansuojamų veiklų atrankos kriterijus;
- c. reguliariai tikrina, kokia pažanga padaryta siekiant konkrečių paramos tikslų;
- d. tikrina įgyvendinimo rezultatus, visų pirma siekiant tikslų, nustatytų skirtingoms priemonėms;
- e. svarsto ir tvirtina metinę ir galutinę įgyvendinimo ataskaitas, prieš siųsdamas jas Komisijai;
- f. svarsto ir tvirtina kiekvieną pasiūlymą iš dalies pakeisti Komisijos sprendimo dėl fondų įnašo turinį;

g. gali siūlyti vadovaujančiai institucijai pataisyti ar peržiūrėti paramą, kad būtų pasiekti struktūrinių fondų tikslai arba pagerėtų paramos valdymas, įskaitant finansų valdymą (kiekvienas paramos pakeitimas daromas aukščiau minėto reglamento 34 straipsnio 3 dalyje⁴⁷ nustatyta tvarka);

h. kiekvienais metais, kartu su metine įgyvendinimo ataskaita, rengia periodinę pažangos apžvalgą. Periodinė pažangos apžvalga rengiama dažniau, jei Priežiūros komitetas nusprendžia, kad tai yra būtina ar pageidautina.

Galutiniai gavėjai (reglamento (EB) 1260/1999 9 (1) straipsnis⁴⁸) yra (priklausomai nuo projektų) institucijos, valstybinės ar privačios įmonės, atsakingos už pavesto darbo atlikimą. Todėl fiziniai ir juridiniai asmenys, kurie gauna šią pagalbą (pvz., projektų vadovai, mažos ir vidutinio dydžio įmonės, kt.), yra vadinami pagalbos gavėjais.

Dar vienas labai aktualus Lietuvai akcentas – valstybės tarnautojų apmokymas struktūrinės paramos valdymui. Ne kartą ES išsakytas argumentas, kad narystei ES privalo pasiruošti pirmiausiai valdininkai, kurie regioninės politikos atveju privalo užtikrinti pačios politikos vykdymą bei lėšų įsisavinimą. Kai jau buvo minėta, valstybė privalo: suplanuoti lėšų panaudojimą, organizuoti jų įsisavinimą, užtikrinti lėšų panaudojimo monitoringą, įvertinti pasiekiamus rezultatus. Visi šie uždaviniai kelia labai aukštus profesinius reikalavimus personalui. Pastarųjų dviejų metų patirtis parodė, kad Lietuvoje ši problema gana opi, nes įvairaus rango valdininkų veikla kelia ne tik nuostabą, bet ir pasipiktinimą.

ES paramos administravimo institucijų darnus darbas – viena iš svarbiausių sąlygų, lemiančių efektyvų struktūrinių ir sanglaudos fondų skiriamų lėšų įsisavinimą.

⁴⁷ (EB) 1260/1999 34 straipsnis 3 dalys – „Vadovaujančiosios institucijos atliekamas valdymas“, „<...Vadovaujančioji institucija priežiūros komiteto prašymu arba savo iniciatyva pataiso programos priedą, nekeisdama nei bendros fondų finansavimo sumos, skirtos tam tikram prioritetui, nei savo konkrečių tikslų. Priežiūros komitetui patvirtinus, ji per viena mėnesį informuoja Komisiją apie pataisymą.“

Sprendimo dėl fondų finansavimo pakeitimus Komisija, derindama su suinteresuota valstybe nare, priima per keturis mėnesius po to, kai buvo gautas priežiūros komiteto pritarimas...>.

⁴⁸ (EB) 1260/1999 9 straipsnis 1 dalys – „Sąvokų apibrėžimai“ <...galutiniai naudos gavėjai – tai įstaigos, valstybinės ar privačios firmos, kurios atsako už veiklos atlikimo pavedimą. Pagalbos schemas pagal Sutarties 87 straipsnį ir pagalbos, kurią teikia valstybių narių paskirtos įstaigos, galutiniai naudos gavėjai yra tos įstaigos, kurios teikia pagalbą...>.

4. Informavimo priemonių efektyvumo tyrimas

4.1 Tyrimo problemos aktualumas

2004-2006 metai – pirmasis ES struktūrinių fondų paramos įsisavinimo Lietuvoje laikotarpis. ES struktūrinių fondų lėšų planavimą apibrėžia BPD, patvirtintas Europos Bendrijų Komisijos ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės. BPD išdėstyti Lietuvos socialinės ir ekonominės plėtros prioritetai, strategija ir priemonės jai įgyvendinti, nurodyti ES ir bendrojo finansavimo šaltiniai, apibrėžta ES struktūrinių fondų administravimo struktūra.

Nuo 2002 metų antrosios pusės Lietuvoje pradėta informuoti visuomenę bei tikslines grupes apie BPD ir ES regioninę politiką: surengti informacinių seminarų ciklai, institucijų tinklalapiuose pateikiama galimiems pareiškėjams svarbi informacija apie ES struktūrinių fondų paramos teikiamas galimybes bei reikalavimus jai gauti, plečiami institucijų teritoriniai skyriai ir viešieji informavimo tinklai, atliktas preliminarinių paraiškų vertinimas, išleista leidinių apie ES struktūrinių fondų paramą ir jos teikiamas galimybes, bendradarbiaujama su visuomenės informavimo priemonėmis.

Kadangi informavimo apie ES struktūrinių fondų paramą funkcija institucijoms yra nauja, todėl jaučiama tarpinstitucinio bendradarbiavo stoka, nepakankamas institucijų bendradarbiavimas su atskiromis tikslinėmis grupėmis. Taip pat jaučiams visuomenės informatyvumo stygius.

Šio tyrimo ataskaitoje pateikti Lietuvos gyventojų anketinės apklausos, kurios metu buvo siekiama išsiaiškinti, kaip Lietuvos gyventojai yra informuoti apie vykdomą ES finansavimą Lietuvoje, rezultatai. Anketinės apklausos būdu tirtas Lietuvos gyventojų domėjimasis finansavimo klausimais, jų informuotumas apie ES ir jos programų bei fondų turinį, ypatybes.

4.2 Pais rengimas tyrimui ir jo vykdymas

Tyrimo tikslai:

Ištirti Lietuvos gyventojų informuotumą apie ES vykdomą finansavimą Lietuvoje bei išsiaiškinti informavimo kampanijos efektyvumą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išsiaiškinti visuomenės informatyvumo lygį apie ES struktūrinę politiką ir jos teikiamą paramą atliekant apklausą.
2. Pateikti tyrimų duomenis ir atlikti analizę pagal apklaustus regionus, amžiaus, bei išsilavinimo grupes, nurodant informatyvumo skirtumus.

Tyrimo hipotezė:

ES vykdomos paramos Lietuvoje ir jos visuomenės informavimo kampanija buvo efektyvi, dalyviai pastebėjo skleidžiamą informaciją bei turėjo pakankamai reikiamos informacijos pasinaudoti teikiama parama bei ją įsisavinti. Visuomenė naudojo visais informacijos kanalais, informacija buvo prieinama ir suprantama visiems šalies gyventojams.

Apklauso metodas

Apklausa buvo vykdoma pagal klausimyną, kuriam sudaryti buvo naudojami uždari, atviri ir tiesioginiai klausimai (žr. Priedą Nr 7).

Atranka:

Atrankai buvo panaudotas netikimybinės atrankos metodas. Norint iširti visuomenės informavimuotumo efektyvumą buvo panaudotas vienas iš netikimybinės atrankos metodo variantų – parankios atrankos variantas.

Paranki atranka – yra tokia atranka, kuri grindžiama patogiausių, arčiausiai esančių ir lengviausiai prieinamų tiriamosios visumos elementų atrinkimu. Toks atrankos būdas gali būti priimtinas norint atlikti pirminį naujos prekės/paslaugos išbandymą ir gauti jos įvertinimo informaciją. Tokiu būdu gaunama informacija gali būti geras pagrindas tolimesniems tyrimams bei prekės/paslaugos tobulinimui.

Apklauso anketa buvo platinama keliais būdais: 1. platinant anketą Internetu ir 2. vykdant apklausą Vilniaus verslo konsultavimo centre. Apklausoje iš viso dalyvavo 102 Lietuvos gyventojai (skirtinguose respublikos regionuose, skirtingose amžiaus grupėse, turintys skirtingą profesinį statusą bei išsilavinimą).

Tyrimo atlikimo laikas: 2006 m. gegužės 2-20 d.

4.3 Atliktų tyrimų rezultatai ir analizė

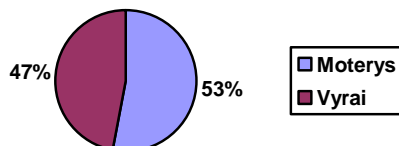
Skirstant respondentus pagal amžių, dauguma dalyvavusių priklauso 20-30 metų amžiaus grupei (apie 58 proc.). 30-40 ir 40-50 metų amžiaus tiriamieji sudarė atitinkamai 31 proc. ir 11 proc.

Pagal lytį apklaustieji pasidalino netolygiai – 47 proc. vyrų ir 53 proc. moterų.

9 paveikslas

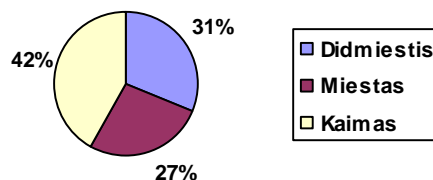
Respondentų lytis

Sekantis klausimas buvo aktualus, nes atliekant tyrimą mums buvo svarbus respondentų nuomonės pasiskirstymas pagal gyvenamą vietą/regionus. Kaip jau minėta anksčiau, tyrime dalyvavo respondentai iš įvairių regionų; didmiesčių, miestų bei kaimo gyvenviečių. Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą pateiktas sekančioje diagramoje.

10 paveikslas

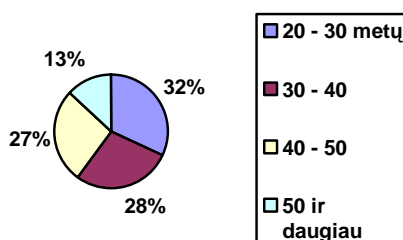
Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamą vietą

Toliau respondentų buvo prašoma nurodyti amžiaus grupę. Kadangi amžius įtakoja informacijos suvokimą, domėjimasi vykstančiais reiškiniais, pokyčiais bei ES struktūrine politika, didelis dėmesys buvo kreipiamas į respondentų amžių.

11 paveikslas

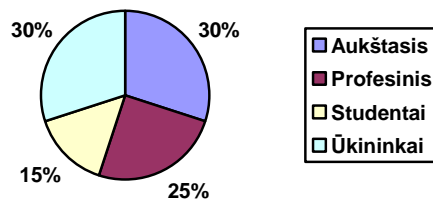
Respondentų amžiasu grupės

Sekančiu klausimu respondentų prašėme nurodyti savo išsilavinimą. Gautus duomenis suskirstėme į keturias grupes: aukštasis išsilavinimas, profesinis išsilavinimas, studentai bei ūkininkai.

12 paveikslas

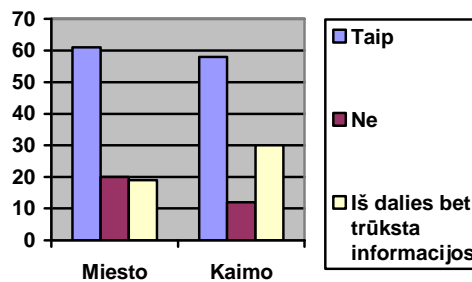
Respondentų išsilavinimas

Penktas klausimas: Ar esate girdėję apie ES Lietuvai teikiamą paramą? Didesnė dalis respondentų (61%), paklaustų, ar yra girdėję apie ES paramą Lietuvai, nurodė, kad apie tai yra girdėję. Penktadalis atsakiusiųjų (19%) nurodė, kad apie paramą yra girdėję, bet jaučia informacijos trūkumą ir norėtų sužinoti daugiau. Penktadalis respondentų apie ES paramą, skirtą Lietuvai, nėra nieko girdėję. Respondentų informatyvumas pagal regionus skyrėsi nežymiai. Amžius bei išsilavinimas įtakos neturėjo.

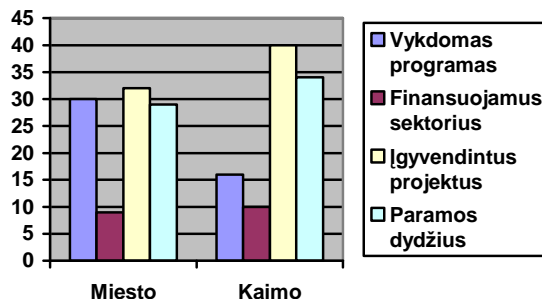
13 paveikslas

Respondentų informatyvumas apie ES teikiamą paramą Lietuvai

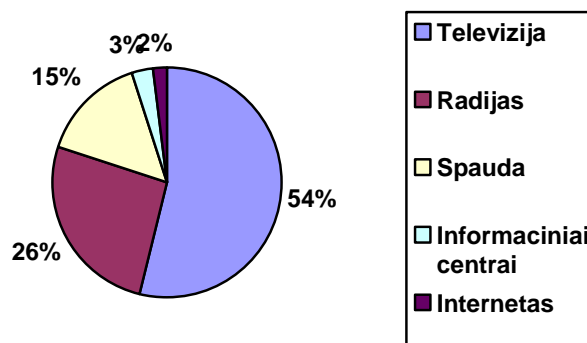
Šeštasis klausimas: Ką konkrečiai norėtumėte sužinoti apie ES struktūrinę politiką? Atsakymai į šį klausimą pasiskirstė tolygiai miesto regione: panašios dalys respondentų norėtų sužinoti apie paramos programas (30%), apie sėkmingiausius įgyvendintus projektus (32%), apie paramos dydžius (29%). Tik maža dalis (9 %) respondentų norėtų sužinoti apie paramos sektorius. Kaimo regiono gyventojai labiau norėtų sulaukti informacijos apie sėkmingai įgyvendintas programas (40%) bei paramos dydžius (34%). Tolygiai pasiskirstė paramos sektoriai (10%) ir paramos programos (16%). Išsilavinimo ir amžiaus grupėse skirtumų nepastebėta.

Visuomenę labiausiai dominančios ES struktūrinės politikos sritys

Septintas klausimas: Kur jums būtų patogiausia gauti informaciją? Dauguma respondentų (54%) dažniau nurodė, kad patogiausia informaciją apie ES paramą būtų gauti iš informacinių TV laidų. Kiek mažiau (26%) respondentų išgirsti šią informaciją dažnai būtų patogiu iš informacinių radijo laidų. Ketvirtadalis respondentų nurodė, kad tokio pobūdžio informaciją priimtinausia būtų perskaityti respublikinėje spaudoje. Informacijos centrai buvo paminėti tik keliose anketose. Taip pat gana dažnai buvo nurodyti ir internetiniai šaltiniai. Atsakymai į šį klausimą visose tiriamųjų grupėse sutapo. Galima teigti, jog priimtinausia visuomenės informavimo priemonė išlieka televizija. Tai galima susieti su faktu, jog šiuolaikinės priemonės, tokios kaip internetas, nėra prieinamos visiems gyventojams, ypač mažesnių regionų bei kaimų. O būtent ši visuomenės dalis ir yra pagrindiniai ES finansavimo fiziniams asmenims dalyviai (ūkininkai).

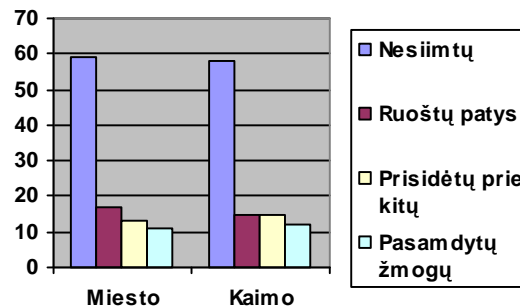
Visuomenės informavimo apie ES paramą priemonės

Aštuntas klausimas: ar asmeniškai imtumėtės ruošti projektą, siekdami gauti papildomų lėšų savo veiklos plėtotei? Atsakymai į šį klausimą buvo labai panašūs, tačiau čia jau pastebima skirtumų ne tik pagal regionus, bet ir pagal amžiaus grupes. 59% respondentų nurodė, kad tokios iniciatyvos jie nesiimtų. Patys šį projektą imtųsi ruošti tik 17% respondentų, o 11% respondentų nurodė, kad tik prisidėtų prie tokį projektą ruošiančiųjų, 13% – pasamdytų žmogų tokio projekto paruošimui. Kalbant apie amžiaus grupes, buvo pastebėta jog jaunesni žmonės labiau linkę rizikuoti ir imtųsi ruošti projektą. Vyresnio amžiaus žmonės prisidėtų prie kitų arba tiesiog pasamdytų žmogų atlikti šį darbą, matomai dėl žinių ar kompetencijos trūkumo. Sekančioje diagramoje pateiksiu tikslesnį atsakymų pasirinkimo išsidėstymą.

16 paveikslas

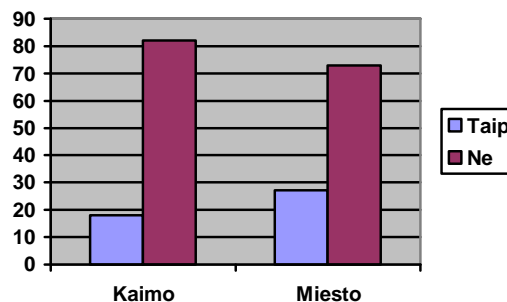
Respondentų dalyvavimo projektų ruošime pasiskirstymas pagal regionus

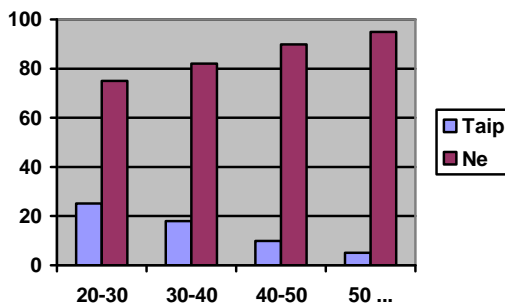
Devintas klausimas: Ar dalyvavote projekto ruošime? Daugiau negu pusė respondentų nedalyvavo projekto ruošime. Tik maža dalis ruošė ES paramos paraiškos projektą. Atsakymuose taip pat išryškėja skirtumai pagal regionus ir amžiaus grupes. Toks gyventojų pasirinkimas daugiausia susijęs su informacijos trūkumu ir nepasitikėjimu. Sekančiuose diagramose pateikiami gauti rezultatai.

17 paveikslas

Dalyvavimas projekte pagal regionus

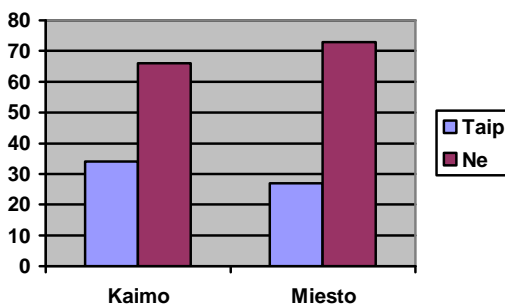

Dalyvavimas projekte pagal amžiaus grupes

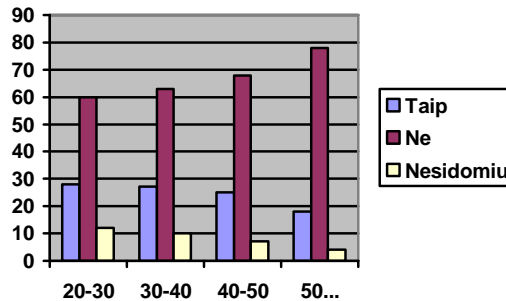
Dešimtas klausimas: Ar gavote ES paramą? Atitinkamai pagal prieš tai pateiktą klausimą, respondentai teigė, jog paramos negavo. Vėl ryškesni skirtumai lyginant pagal regionus. Manau taip dėlto, nes kaimo ir rajonų gyventojai gavo paramą už grūdus bei kitas auginamas kultūras, taip pat žemę, todėl šis faktas ir įtakojo sekančius rezultatus.

Gauta ES parama

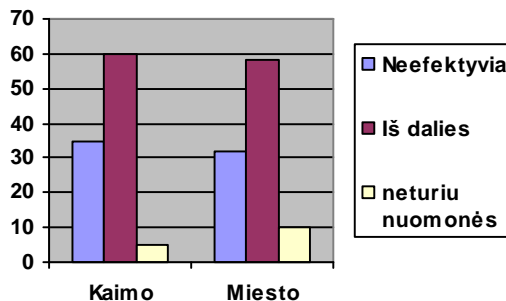
Vienioliktas klausimas: Ar žinote apie ES institucija, jų veiklą, funkcijas? Didesnioji dalis respondentų (63 %) nežino apie ES institucijas, jų veiklą bei atliekamas funkcijas. Maždaug trečdalis apklaustųjų žino, buvo paminėtos tokios institucijos: Europos Sąjungos Taryba, Europos Komisija bei Europos Parlamentas. Tiek miesto, tiek kaimo regionai atsakė panašiai, didžiausias skirtumas pastebėtas amžiaus grupėse. Remiantis gautais rezultatais mažiau informuoti apie ES institucijas yra vyresnio amžiaus žmonės. Galima spėti, jog jaunesnio amžiaus žmonės turi daugiau galimybių pasinaudoti informacijos šaltiniais, kaip internetas negu gyventojai gyvenanantys miesteliuose ar kaimuose, ypač vyresnio amžiaus.

Visuomenės informatumas apie ES institucijas, jų veiklą ir funkcijas

Dvyliktas klausimas: Ar gaunama parama iš ES fondų Lietuvoje panaudojama efektyviai? Daugiau nei pusė (60%) respondentų mano, kad ES gaunama parama Lietuvoje panaudojama tik iš dalies efektyviai. 32% respondentų mano, kad parama panaudojama neefektyviai. Tik 8% respondentai šiuo klausimu nuomonės neturi. Taip pat nei vienas respondentas nepasirinko, kad parama naudojama efektyviai. Didžiausias nusivylimas buvo kaimo regionuose.

Gautos ES paramos panaudojimo efektyvumas

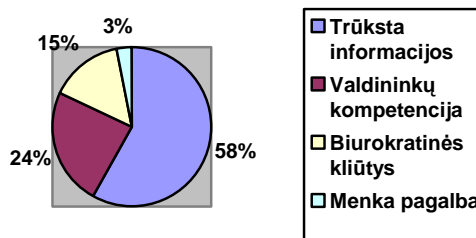

Tryliktas klausimas: Nurodykite kokios priežastys lemia tai, kad parama, gaunama iš ES, panaudojama neefektyviai. Respondentų buvo pasiteirauta, kokios priežastys lemia tai, kad parama, gaunama iš ES, jų nuomone, panaudojama neefektyviai. Daugiau nei pusė respondentų (58%) mano, kad taip yra, dėl prastos informacijos sklaidos. Nemažos dalies respondentų (24%) nuomone parama panaudojama neefektyviai, nes paramą skirstantys valdininkai turi nepakankamai kompetencijos ir žinių. 15% respondentų mano, kad tai įtakoja biurokratinės kliūtys. 3% respondentai nurodė, kad žmonėms teikiama menka konsultacinė pagalba. Taip pat keletas respondentų pateikė ir savo atsakymo variantą:

valdininkų savivalė. Atsakymai į šį klausimą sutapo tiek miesto, tiek kaimo bei rajonų respondentų anketose. Todėl pateikiama diagrama iliustruojanti procentinę išraišką.

21 paveikslas

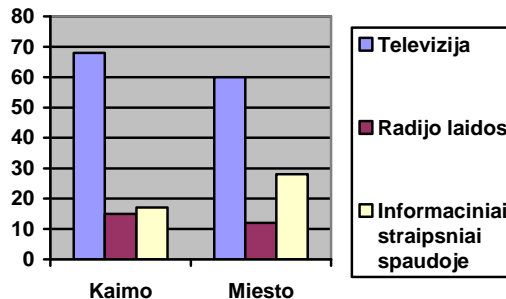
Priežastys, lemiančios ES paramos panaudojimo neefektyvumą

Keturioliktas klausimas: Kaip galėtume užtikrinti ES paramos efektyvumą? Didesnė dalis respondentų mano, kad norint užtikrinti ES paramos panaudojimo efektyvumą, reikia įvesti griežtesnę valdininkų veiklos kontrolę, reiktų numatyti asmeninę nusižengusių valdininkų atsakomybę, kad paramos panaudojimo efektyvumą padėtų užtikrinti kadro kaita, t.y. reiktų pritraukti į valdžią išsimokslinusių, pažangiai mąstančių specialistų. Taip pat buvo paminėtos ir kitos sąlygos, kurios būtinos paramos panaudojimo efektyvumui užtikrinti: paramą suteikti žmonėms su geromis verslo idėjomis, daugiau surengti kontrolinių patikrinimų, daugiau suprantamos ir visiems prieinamos informacijos. Buvo ir tokia nuomonė, kad parama teikiama neefektyviai, nes trūksta viešumo, t.y. galėtų būti pavišintos audito išvados.

Penkioliktas klausimas: Į kuriais informacijos šaltiniais plintančią informaciją jūs atkreiptumėte dėmesį? Respondentų buvo pasiteirauta, į kuriais informacijos šaltiniais plintančią informaciją jie atkreiptų dėmesį. Taigi, pagrindiniai informacijos šaltiniai, į kuriuos apklausti Lietuvos gyventojai teigė, kad atkreiptų dėmesį yra TV laidos, informacinės radijo laidos, informaciniai straipsniai respublikinėje bei regioninėje spaudoje. Remiantis gautais duomenimis, tiek kaimo tiek miesto regionų gyventojai labiausiai pasitiki ir informaciją norėtų gauti televizijos laidų metu. Šį atsakymo variantą pasirinko daugiau negu pusė apklaustų respondentų. Taip pat nemaža dalis pasitikėtų informaciniais straipsniais, mažiausia dalis rinkosi radijo laidas.

Visuomenei patraukliosios informavimo priemonės

Šešioliktas klausimas: Nurodykite kokių žmonių pateikiama informacija apie socialinius, ekonominius, politinius, kultūrinius klausimus, susijusius su ES, jūs labiausiai pasitikėtumėte. Buvo matyti, kad respondentai labiausiai pasitiki konkrečios srities specialistų, žiniasklaidos bei pažįstamų nei ministerijų teikiama informacija.

Septynioliktas klausimas: Kokiai sričiai labiausiai reikalinga ES fondų parama? (Pažymėkite nuo 1 iki 6); a) sveikatos apsaugai; b) švietimui ir mokslui; c) kaimui ir žemės ūkiui; d) verslo aplinkos gerinimui; e) informacinių technologijų kūrimui; f) energetikai.

Atsakymai į šiuos klausimus skyrėsi atsižvelgiant į regiono ir išsilavinimo kriterijus. Kaimo ir rajonų regiono gyventojai sritis pagal paramos svarbumą išvardino sekančiai: sveikatos apsauga; kaimas ir žemės ūkis; švietimas; verslo aplinkos gerinimas; informacinių technologijų kūrimas; energetika. Akivaizdu, kad kaimo reigonams yra aktualiausia parama sveikatos srityje bei žemės ūkyje.

Miesto regiono apklaustieji sritis įvardijo sekančia tvarka: sveikatos apsauga; švietimas; verslo aplinkos gerinimas; kaimas ir žemės ūkis; informacinių technologijų kūrimas; energetika. Taip pat manau svarbu paminėti, jog studijuojantys respondentai sričių svarbumą nurodė tokia tvarka: švietimas ir mokslas; sveikatos apsauga; informacinių technologijų kūrimas; kaimas ir žemės ūkis; verslo aplinkos gerinimas bei energetika.

Apibendrinant visuomenės nuomone, daugiausia ES paramos turėtų būti skiriama sveikatos apsaugai, švietimui ir mokslui, kaimui ir žemės ūkiui. Daug mažesnė žmonių dalis pasisako už lėšų skyrimą verslo aplinkos gerinimui, informacinių technologijų kūrimui, energetikai.

4.4 Tyrimo išvados

Atlikus tyrimą įvairiuose regionuose, taip pat skirtingo amžiaus bei išsilavinimo grupėse, galima teigti, jog daugumai respondentų nepakanka arba pakanka tik iš dalies informacijos apie ES paramą. Tačiau daugiau negu pusė apklaustųjų apie ES paramą Lietuvai yra girdėję. Tačiau kaip bebūtų gaila, tik maža dalis apklaustųjų dalyvavo projekto rengime bei gavo paramą. Lyginant pagal regionus, kaimo vietovių gyventojai paminėjo suteiktą paramą už grūdines kultūras. Nors keletas apklaustųjų ir gavo paramą, tačiau didesnioji dalis apklaustųjų nesuimtų iniciatyvos rengti tokį projektą, verčiau prisijungtų prie kitų arba pasamdytų kitą asmenį projekto ruošimui. Daugiau nei pusė apklaustųjų mano, kad ES struktūrinių fondų parama skirstoma greičiau neskaidriai ir neefektyviai. Anot Lietuvos gyventojų, ES paramos paskirstymo neskaidrumą įtakoja korumpuoti, nesąžiningi ir savanaudžiai skirstytojai bei informacijos trūkumas. Taip pat efektyviam procesui įtakos turi biurokratinės kliūtys. Šių problemų išsprendimui buvo pateikti keli pasiūlymai. Galėtume paminėti: daugiau kontrolinių patikrinimų, asmeninę valdininkų atsakomybę, informacijos viešumas.

Pagrindiniai informacijos šaltiniai apie ES struktūrinių fondų paramą, Lietuvos žmonių nuomone, yra televizija, spauda, kiek mažiau respondentų informacija pasiekia radijo laidomis. Respondentai labiausiai pasitikėtų tam tikros konkrečios srities specialistai, užsienio atstovais bei verslo atstovais, pateikiant informaciją ekonominiiais, socialiniais bei kultūriniais klausimais.

Visuomenės nuomone, daugiausia ES paramos turėtų būti skiriama sveikatos, švietimui ir mokslui, kaimui ir žemės ūkiui. Daug mažesnė žmonių dalis pasisako už lėšų skyrimą verslo aplinkos gerinimui, informacinių technologijų kūrimui, energetikai.

Gauti rezultatai buvo analizuojami ir lyginami remiantis regiono, amžiaus bei išsilavinimo kriterijais. Labai ryškių nuomonių išsiskyrimo šiose grupėse nebuvo. Galėtume paminėti, jog skyrėsi respondentų informatyvumas apie ES paramą pagal regionus. Taip pat nuomonių skirtumų pastebėta kalbant apie tai, ką konkrečiai apklaustieji norėtų sužinoti apie ES struktūrinę politiką. Kaimo regiono respondentams aktuali informacija apie sėkmingai įgyvendintus projektus.

Įvertinus rezultatus, daroma išvada, kad Lietuvoje vykdomas visuomenės informavimas apie ES paramą ir jos įsisavinimą Lietuvai nėra vykdomas labai efektyviai, žmonėms trūksta konkretnės, sodraus turinio informacijos ir nepatvirtina tyrimo pradžioje iškelto hipotezės.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. ES struktūrinė politika, kaip viešosios politikos sritis susiformavo tuo tikslu, kad būtų galima pasinaudoti ES teikiama pagalba atskirų ES šalių išsivystymo lygio skirtumams mažinti.
2. Vykstant spartiems globalizacijos procesams valstybės valdymo institucijų svarba sprendžiant regioninės plėtros problemas yra labai svarbi tačiau ir vietinių iniciatyvų įtaka didėja.
3. ES struktūrinių fondų administravimo sistemos modelio pasirinkimą didžia dalimi sąlygoja: a) prioritetas struktūrinių lėšų investavimo tikslas pagal kurį yra skiriama parama, b) ES fondų paramą gaunančios teritorijos dydis bei makroekonominiai rodikliai, c) šalies viešojo administravimo sistemos ypatumai.
4. Europos Komisijos reglamentuose nustatyti ES struktūrinių fondų reikalavimai programavimui (pagal BPD) yra riboti todėl svarbu į šį procesą įtraukti ekonominius ir socialinius partnerius t.y. partnerystės principo užtikrinimas.
5. ES struktūrinių fondų įgyvendinimo sistemai keliami du pagrindiniai reikalavimai: 1) ji turi garantuoti efektyvų ES lėšų įsisavinimą; 2) užtikrinti tinkamo jų panaudojimo kontrolę.
6. ES parama vykdoma per keturis pagrindinius struktūrinius fondus: 1) *Europos regioninės plėtros fondas* (ERPF), kuris pagal skiriamas lėšas dominuoja tiek Lietuvoje tiek kitose ES šalyse; 2) *Europos socialinis fondas* (ESF), kurio prioritetas finansuoti projektus tuose regionuose kur yra ypatingai svarbu skatinti gyventojų užimtumą; 3) *Žuvininkystė orientavimo finansinis instrumentas* (ŽOFI); 4) *Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas* (EŽŪOGF).
7. Struktūrinių fondų rengimo ir įgyvendinimo procesas susideda iš keturių pagrindinių etapų: 1) projektų idėjų generavimo ir projektinių pasiūlymo rengimas, 2) projektų planavimas ir rengimas, 3) projektų įgyvendinimas, 4) projektų užbaigimas ir jų įvertinimas.
8. Pagal regionų klasifikavimo sistemą, Lietuva vertinama, kaip vienas regionas, kuriam nukreipiama struktūrinių fondų parama taigi šių fondų įsisavinime svarbus vaidmuo tenka Lietuvos institucijoms. Todėl yra labai svarbi šių institucijų darbuotojų kompetencija, žinios bei operatyvumas.
9. Atlikus visuomenės informuotumo ES institucijų funkcijų bei struktūrinių fondų panaudojimo srityje analizę, gyventojų nuomonės dėl gaunamos paramos panaudojimo efektyvumą, šios paramos prioritetines sritis bei jų susidomėjimą šiais klausimais ir aktyvumą dalyvaujant šiame paramos procese galime daryti išvadas jog visuomenėje šie klausimai yra aktualūs, tačiau dėl

informacijos bei žinių stokos nėra panaudojamos visos galimybės bei įsisavinama ES parama Lietuvai.

10. Anot Lietuvos gyventojų, ES paramos paskirstymo neskaidrumą įtakoja korumpuoti, nesąžiningi ir savanaudžiai skirstytojai bei informacijos trūkumas. Taip pat efektyviam procesui įtakos turi biurokratinės kliūtys. Šių problemų išsprendimui buvo pateikti keli pasiūlymai tarp kurių galima paminėti: daugiau kontrolinių patikrinimų, asmeninė valdininkų atsakomybė, procesų supaprastinimas informacijos viešumas.
11. Apibendrinant visą atliktą tyrimą būtų galima rekomenduoti platesnę informacijos pateikimą televizijos laidoje, spaudoje bei kitokiose visiems gyventojams prieinamuose informacijos kanaluose. Žmonės turėtų būti skatinami rengti projektus bei siekti paramos suteikimo, palengvinant paramos gavimo procedūras kadangi tik maža dalis apklaustųjų jau yra parengę projektą ir gavę paramą. Taip pat svarbu užtikrinti gyventojus jog ES parama Lietuvoje yra skaidriai ir sąžiningai.
12. Siekiant, kad Lietuva sėkmingai įgyvendintų ES paramos panaudojimą turi būti spartinamas ūkio augimas ilguoju laikotarpiu, Lietuvos ūkyje kuriama kuo daugiau naujų ir kokybiškų darbo vietų bei plėtojama socialinė sanglauda t.y. užtikrinama, kad Lietuvos gyventojai jaustųsi vienos bendruomenės dalimi ir atskiros socialinės grupės dalintųsi ekonominės plėtros nauda.
13. Taipogi intensyviai turi būti vykdoma žinių visuomenės plėtra, nes produktyvių žinių kaupimas, sklaida ir efektyvus panaudojimas yra tiesiogiai susiję su aktyviu inovacijų, verslumo ir kūrybiškumo visose visuomenės gyvenimo bei ūkio srityse skatinimu, palankių sąlygų darbo jėgai konkurencingai dalyvauti žiniomis ir inovacijomis grindžiamoje kūrybingoje ekonomikoje sudarymu. Žinių visuomenės plėtra – kaip visuomenės, grindžiančios savo veiklą žiniomis yra pagrindinis ekonomikos plėtros, darbo vietų kūrimo ir socialinės gerovės veiksnys ilguoju laikotarpiu.

NAUDOTOS LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. Allen D. “*Cohesion and Structural Adjustment*” // Wallace H., Wallace W (eds.) Policy Making in the European Union. – Oxford University Press, 1996. – p. 228.
2. European Commission *Regional Policy in Estonia, Latvia and Lithuania: Main Report in behalf of DG Regional Policy.*, – NEI Regional and Urban Development. – Nr. 15143 JMdV/MSt 22/10/1999. – Rotterdam, April 2001. – p.66
3. Europos Bendrijos Steigimo Sutartis 11997E 1997 10 02.
4. “ Europos komitetas prie LRV, *Lietuva į ES: regioninė politika ES ir Lietuvoje*, Vši Vertimo, dokumentacijos ir informacijos centras”, 2001.
5. Europos komitetas prie LR Vyriausybės, „*Finansiniai derybų rezultatai (2004-2006 m.)*“, 2003 03 06.
6. Europos Sąjunga: *Struktūriniai fondai ir regioninė politika*, Vilnius: Pradai, 1999.
7. Finansų ministro 2003 m. gruodžio 18 d. įsakymas Nr.1K-302 „Dėl Laikinojo priežiūros komiteto Lietuvos 2004–2006 metų Bendrojo programavimo dokumento įgyvendinimo priežiūrai atlikti personalinės sudėties“.
8. Gečas, K. „*Stuktūrinių fondų parama verslui : galimybės, metodai, patarimai*“, Vilnius: Pačiolis, 2004.
9. Grėbliūnaitė, I. „*Europa Sąjungos finansinės paramos fondai ir jų įgyvendinimas Lietuvoje : magistro baigiamasis darbas*“, Vilnius, 2004.
10. Informavimo apie Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą pagal Lietuvos 2004–2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą ir suteiktos paramos viešinimo strategija, patvirtinta LR finansų ministro 2004 m. liepos 23 d. įsakymu Nr. 1K-279 (Žin., 2004, Nr. 122-4473; 2005, Nr.21-666; 2005, Nr. 150-5497); Aktuali redakcija.
11. Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2005 m. vasario 9d. įsakymas Nr. T-14 „Dėl pirkimų taisyklių Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos gavėjams, esantiems perkančiosiomis organizacijomis pagal Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymą, patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr.22-719).
12. Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2005 m. liepos 26d. įsakymas Nr. T-71 „Dėl Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos vyriausybės direktoriaus 2005 m. vasario 9 d. įsakymo Nr. T-14 „Dėl pirkimų taisyklių Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos gavėjams, esantiems

- perkančiosiomis organizacijomis pagal Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymą, patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2005, Nr.93-3489).
13. Komisijos reglamentas 2002 m. liepos 29 d. (EB) Nr. 1386/2002 nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 1164/94 įgyvendinimo taisykles dėl Sanglaudos fondo paramos valdymo ir kontrolės sistemų bei finansinių koregavimų atlikimo tvarkos.
  14. Komisijos reglamentas 2003 m. sausio 6 d. (EB) Nr. 16/2003 nustatantis specialias išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 1164/94 įgyvendinimo taisykles dėl išlaidų priemonėms, kurias dalinai finansuoja Sanglaudos fondas, tinkamumo.
  15. Lazarevičiūtė I., *Institucijų plėtra rengiantis narystei Europos Sąjungoje* // SEIL žinios: Parama Europos integracijai Lietuvoje. – Informacinis leidinys Nr. 7., 2000 m. kovas.
  16. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. balandžio 18 d. nutarimas Nr.414 „Dėl LRV 2001 m. gegužės 31d. nutarimo Nr.649 „Dėl Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų administravimo Lietuvoje“ pakeitimo“ (Žin., 2001, Nr. 48-1676; 2003, Nr. 88-3999; 2005, Nr. 51-1700)
  17. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas “Dėl atsakomybės už Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos įgyvendinimą Lietuvoje pasiskirstymo tarp valstybės institucijų”. Nr. 649 – Vilnius, 2001 m. gegužės 31 d.
  18. Lietuvos Respublikos Seimas 2003 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 1646 – „Dėl ilgalaikės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros strategijos bei Lietuvos mokslo ir technologijų baltosios knygos nuostatų įgyvendinimo programos patvirtinti.
  19. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 27 d. nutarimas Nr.1476 „Dėl Laikinojo priežiūros komiteto sudarymo Lietuvos 2004–2006 metų Bendrojo programavimo dokumento įgyvendinimo priežiūrai atlikti“ (Žin., 2003, Nr.113-5068).
  20. Lietuvos 2004–2006 m. Bendrojo programavimo dokumento priemonių ir projektų, finansuojamų įgyvendinant šias priemones, administravimo ir finansavimo taisyklės, patvirtintos finansų ministro 2005 m. vasario 4d. įsakymas Nr. 1K-041 (Žin., 2004, Nr. 19-599; 2005, Nr. 21-667).
  21. Lietuvos 2004–2006 m. Bendrojo programavimo dokumento priemonių ir projektų, finansuojamų įgyvendinant šias priemones, administravimo ir finansavimo taisyklių, patvirtintų finansų ministro 2005 m. vasario 4d. įsakymu Nr. 1K-041 pakeitimas (2005 m. gegužės 13 d. įsakymas Nr. 1K-161) (Žin., 2005, Nr. 64-2314).

22. Lietuvos stojimo į ES sutartis. Regioninė politika ir struktūrinės priemonės.
23. Lietuvos Respublikos VRM Regionų plėtros departamentas, *“Institucinės atsakomybės pasiskirstymo už ES struktūrinių fondų paramos įgyvendinimą Lietuvos koncepcija”*, 2001.
24. Lindberg L.N. *Political Integration: Definitions and Hypothesis* // Nelsen B., Stubb A. The European Union. Reading on the Theory and Practice of European Integration. – 2nd.-Macmillan, 1998. – p. 148.
25. Maniokas K. *Regioninė politika Lietuvoje* // Pranešimas apie žmogaus socialinę raidą Lietuvoje. – Jungtinių Tautų Vystymo Programa. – Vilnius, 2000. –p. 20.
26. Nekrošis V. ES regioninė politika ir struktūrinių fondų valdymas. – Vilnius: Eugrimas, 2004.- 132 p.
27. Reglamentas 438/2001 nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 1260/1999 įgyvendinimo taisykles dėl struktūrinių fondų paramos valdymo ir kontrolės sistemų
28. Rastauskaitė J., *Europos Sąjungos regioninė politika* // Europos Sąjunga iš arčiau: Dėstytojų rengimo programos dalyvių straipsnių rinktinė. – HAUS: Suomijos viešojo administravimo institutas. – Vilnius, 2000. – p. 81.
29. Specialios pasirengimo ES struktūriniam fondams Techninės pagalbos projekto baigiamoji konferencija – J.E. ambasadoriaus Michaelo Grahamo, Europos Bendrijų komisijos delegacijos Lietuvoje vadovo, pranešimo *“Key Issues for Lithuania on the Way to Structural Funds”*.
30. Stoškutė, A. „ES struktūriniai fondai – Lietuvai“, Vilnius : VŠĮ "Vertimo, dokumentacijos ir informacijos centras", 2004.
31. Tarybos 1999 m. birželio 21 d. reglamentas Nr. 1267/1999, - nustatantis Pasirengimo narystei struktūrinės politikos instrumentą.
32. Tarybos reglamentas Nr. 1260/1999 – „Dėl bendrųjų struktūrinių fondų principų“
33. Tarybos reglamentas 1999 m. liepos 12 d. (EB) Nr. 1784/1999, - „Dėl Europos socialinio fondo“.
34. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1783/1999 – „Dėl Europos regioninės plėtros fondo“
35. Tarybos 1999 m. gegužės 17 d. reglamentas Nr. 1257/1999/EB – „Dėl paramos kaimo plėtrai iš Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (EŽŪOGF)“.
36. Tarybos reglamentas Nr. 1260/1999 “Dėl bendrųjų struktūrinių fondų veiklos principų”, 1999 07 21.
37. Vitkus G. Europos Sąjunga: Enciklopedinis žinynas. – Vilnius: Eugrimas, 2002.

38. VRM, Regionų plėtros departamento pažyma, *“Dėl teritorinio-administracinio susiskirstymo ir apskričių administracijų vaidmens įgyvendinant nacionalinę regionų plėtros politiką ir administruojant ES struktūrinius fondus”*, 2001 m.
39. VšĮ Lietuvos regioninių tyrimų institutas, Ilgalaikė Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros strategija // Regionų ekonomikos plėtros iki 2015 metų strategija // Projektas, 2001 m. gruodis.
40. Antrasis preliminarus Nacionalinis plėtros planas 2001-2003 metams. www.spp-ta.lt
41. Lietuvos ir Europos Sąjungos nuostatos dėl plėtros // Lietuvos integracija į Europos Sąjungą.
42. 2001 m. Europos Komisijos Strateginis dokumentas ir atskaita apie šalių kandidačių pažangą rengiantis narystei ES.
43. European Commission Directorate General for Enlargement Information and Interinstitutional Relations Unit. 2000 Regular Report from the Commission in Lithuania's Progress Towards Accession. – 8 November 2000. –
<http://europa.eu.int/comm/enlargement/lithuania/index.htm#Overview>
44. The European Structural Funds (2000-2006) // http://europe.eu.int/comm.regionl_policy;
45. Social and Economic Cohesion, Agenda 2002 (Volume I, Part One: Policies of the Union) // <http://europa.eu.int/comm/dg1a/agenda2002/en/strong/12.htm>
46. www.finmin.lt
47. www.nma.lt
48. www.nrda.lt
49. www.pharespf.lt
50. www.vrm.lt
51. www.svv.lt
52. www.zum.lt
53. www.europa.er.int
54. www.eudel.lt
55. www.euro.lt
56. www.euroverslas.lt
57. www.esparama.lt
58. www.europa.eu.int
59. www.socmin.lt

Priedai

1 Priedas. Struktūriniai fondai ir instrumentai ES 15, 2000- 2006 (mln.eurų, įsipareigojimai pagal 2004 m. kainas)

Valstybė narė	1 tikslas (*)	2 tikslas	3 tikslas	FIFG (**)	Sanglaudos fondas	Bendrijos iniciatyvos	Iš viso	Gyvent. sk. 1 ir 2 tikslo zonose, mln.	Eurų/1 gyvent.
Belgija	690	486	817	33	0	231	2 257	1, 269	26
Danija	0	199	397	221	0	92	909	0, 538	20
Vokietija	22 035	3 776	5 057	121	0	1 775	32 765	24, 447	49
Graikija	23 143	0	0	0	3 388	952	27 483	10, 476	286
Ispanija	42 061	2 904	2 363	221	12 357	2 162	62 067	32, 027	157
Prancūzija	4 201	6 569	5 013	254	0	1 155	17 192	20, 412	36
Airija	3 409	0	0	0	584	183	4 177	0, 965	122
Italija	24 424	2 749	4 129	110	0	1 294	32 707	26, 704	71
Liuksemburgas	0	44	44	0	0	14	103	0, 177	27
Nyderlandai	136	861	1 866	33	0	719	3 615	2, 324	34
Austrija	288	740	585	0	0	395	2 008	2, 270	26
Portugalija	21 010	0	0	0	3 388	741	25 139	6, 616	274
Suomija	1 008	541	442	33	0	280	2 304	2, 650	51
Švedija	797	431	795	66	0	307	2 396	1, 674	31
Jung. Karalystė	6 902	5 068	5 046	132	0	1 061	18 209	18, 909	38
ES 15	150 104	23 367	26 553	1 226	19 717	11 361	233 328	151,40	1 238

(*)- palaipsniui atsiskaitant;

(**)- Žvejybos orientavimo finansinė priemonė, netaikoma 1 tikslui.

Šaltinis: Eurostat

**2 Priedas. Naujosios valstybės narės ir Struktūriniai fondai ir instrumentai
2004- 2006 m. (mln. eurų dabartinėmis kainomis)**

Valstybė	1 tikslas	2 tikslas	3 tikslas	INTERREG	EQUAL	Sanglaudos fondas (*)	Iš viso	Gyvent. sk. 1 ir 2 tikslo zonose, mln.	Gyventojų %
Čekija	1454,27	71, 30	58, 79	68, 68	32, 10	936, 05	2621, 19	9, 460	92,00
Estija	371, 36	0, 00	0,00	10, 60	4, 07	309, 03	695, 06	1, 379	100, 00
Kipras (**)	0,00	28, 02	21, 95	4, 30	1, 81	53, 94	113, 44	0,212	30, 90
Latvija	625, 57	0,00	0,00	15,26	8,03	515, 43	1164, 29	2, 391	100,00
Lietuva	895, 17	0, 00	0, 00	22, 49	11, 87	608, 17	1 537,70	3, 531	100,00
Lenkija	8275,81	0, 00	0,00	221, 36	133, 93	4 178,60	12809,70	38, 654	100,00
Malta	63, 19	0,00	0,00	2, 37	1, 24	21, 94	88,74	0, 387	100,00
Slovakija	1041,04	37, 17	44,94	41,47	22, 27	570, 50	1 757, 39	4, 957	91, 90
Slovėnija	237, 51	0,00	0,00	23, 65	6, 44	188, 71	456, 31	1, 986	100,00
Vengrija	1995,72	0,00	0,00	68, 68	30, 29	1 112, 67	3 207, 36	10, 238	100,00
Iš viso	14959,64	136, 49	125, 68	478, 86	252, 05	8 495, 04	24451,18	73,195	97,70

(*)- vidurkis;

(**)- įeina Žuvininkystės fondas.

Šaltinis: Eurostat

**3 Priedas. Bendrijos iniciatyvos ES 15, 2000- 2006 m. (mln. eurų,
įsipareigojimai 2004 m. kainomis)**

Valstybė narė	INTERREG	URBAN	EQUAL	LEADER	Iš viso
Belgija	114, 82	21, 52	77, 29	16, 56	230, 19
Danija	37, 54	5, 38	30,91	17, 67	91, 50
Vokietija	813, 71	150, 95	534, 38	272, 71	1 771, 74
Graikija	627, 12	25, 89	108, 20	189, 90	951, 11
Ispanija	993, 67	114, 30	535, 48	515, 61	2 159, 06
Prancūzija	438, 32	103, 54	332, 33	278, 23	1 152, 42
Airija	92, 74	5, 38	35, 33	49, 68	183,14
Italija	470, 34	116, 54	409, 61	294, 79	1 291, 28
Liuksemburgas	7, 73	0, 00	4, 42	2, 21	14,35
Nyderlandai	385, 32	30, 25	216, 40	86, 12	718, 09
Austrija	202, 05	8,83	105, 99	78, 39	394, 96
Portugalija	435, 01	19, 49	118, 14	167, 82	740, 75
Suomija	142, 43	5, 38	75, 08	57, 41	280,30
Švedija	170, 03	5,38	89, 43	41, 96	306, 79
Jung. Karalystė	399, 68	126, 18	415, 13	117, 03	1 058, 02
Tinkalai	51, 89	18, 03	55, 20	44, 16	169, 29
ES 15	5 382, 39	756,74	3 143, 32	2 230, 24	11 512, 70

Šaltinis: Eurostat

4 Priedas. Transporto sektorius

Projekto numeris	Projekto pavadinimas	Sektorius	Projekto vertė (eurais)	Projekto trukmė
<i>Baigti įgyvendinti projektai</i>				
2000/LT/16/P/PT/001	IXB transporto koridoriaus modernizacija	Keliai	26 082 400	2000-2003
2000/LT/16/P/PT/002	Via Baltica kelio modernizavimas 2000-2003 m.	Keliai	15 439 000	2000-2004
2000/LT/16/P/PT/003	Paneuropinio IA transporto koridoriaus modernizavimas 2001-2004 m.	Keliai	26 422 400	2001-2006
2002/LT/16/P/PT/007	IX B transporto koridoriaus rekonstrukcija 2003 - 2004 m.	Keliai	19 888 700	2002-2005
2000/LT/16/P/PT/001	IXB transporto koridoriaus modernizacija	Keliai	26 082 400	2000-2003
2000/LT/16/P/PT/002	Via Baltica kelio modernizavimas 2000-2003 m.	Keliai	15 439 000	2000-2004
<i>Įgyvendinami projektai</i>				
2000/LT/16/P/PT/005	Šiaurinis išvažiavimas iš Klaipėdos valstybinio jūrų uosto	Keliai	14 790 000	2002-2006
2002/LT/16/P/PT/008	IX geležinkelio transporto koridoriaus kelių atnaujinimas	Geležinkeliai	126 563 067	2002-2006
2004/LT/16/P/PT/009	IX B ir IX D transporto koridorių telekomunikacijų, elektros tiekimo ir signalizacijos modernizavimas	Geležinkeliai	39 371 133	2000-2006
2004/LT/16/C/PT/001	Transeuropinio transporto tinklo kelių (E85 Lyda-Vilnius, E272 Vilnius-Panevėžys, E272 Panevėžys-Šiauliai ir E272 Šiauliai-Palanga) plėtra 2004-2006 metais	Keliai	36 162 352	2004-2007
2004/LT/16/C/PT/002	Transeuropinio transporto tinklo kelio E28 Vilnius-Marijampolė plėtra 2004-2006 metais	Keliai	22 720 000	2004-2007

2004/LT/16/C/PT/003	IXB transporto koridoriaus plėtra 2004-2006 metais	Keliai	54 109 411	2004-2007
2004/LT/16/C/PT/004	IXD transporto koridoriaus plėtra 2004-2006 metais	Keliai	12 073 529	2004-2007
2004/LT/16/C/PT/005	I transporto koridoriaus (Via Baltica) plėtra 2004-2005 metais	Keliai	24 360 000	2004-2007
2004/LT/16/C/PT/006	IX Kretos koridoriaus skirstymo stočių modernizavimas	Geležinkeliai	21 910 000	2004-2010
2000/LT/16/P/PT/005	Šiaurinis išvažiavimas iš Klaipėdos valstybinio jūrų uosto	Keliai	14 790 000	2002-2006
2002/LT/16/P/PT/008	IX geležinkelio transporto koridoriaus kelių atnaujinimas	Geležinkeliai	126 563 067	2002-2006
<i>Projektai ruošiami fiziniam įgyvendinimui</i>				
2004/LT/16/C/PT/007	Kauno geležinkelio tunelio renovavimas	Geležinkeliai	18 814 000	2004-2008
2004/LT/16/C/PT/008	Vilniaus pietinio aplinkkelio statyba	Keliai	48 702 600	2004-2008
2005/LT/16/C/PT/001	Lietuvos geležinkelių radijo ryšio sistemos modernizavimas	Geležinkeliai	60 517 000	2005-2010
2004/LT/16/C/PT/007	Kauno geležinkelio tunelio renovavimas	Geležinkeliai	18 814 000	2004-2008
2004/LT/16/C/PT/008	Vilniaus pietinio aplinkkelio statyba	Keliai	48 702 600	2004-2008
2005/LT/16/C/PT/001	Lietuvos geležinkelių radijo ryšio sistemos modernizavimas	Geležinkeliai	60 517 000	2005-2010

5 Priedas. ES Sanglaudos fondo projektų sąrašas, numatytas strategijoje

Priemonės pavadinimas	Galutinis naudos gavėjas	Projekto trukmė	Numatoma Sanglaudos fondo dalis	Numatoma nacionalinio finansavimo dalis	Preliminari projekto vertė iš viso (mln Lt)
Kauno tunelio renovacija (IX korid.)	AB „Lietuvos geležinkeliai“	2004–2005	61,6	10,9	72,5
Uosto ir geležinkelių transporto sąveikos modernizavimas (Klaipėdos geležinkelio mazgo plėtra I etapas – Pauosčio kelyno plėtra)	AB „Lietuvos geležinkeliai“	2005–2008	36,7	6,5	43,2
Dviejų lygių pervažų įrengimas linijoje Vilnius – Kaunas (IX korid.)	AB „Lietuvos geležinkeliai“	2005–2008	145,3	25,6	170,9
Radijo ryšio modernizavimas	AB „Lietuvos geležinkeliai“	2005–2008	152,6	26,9	179,5
Stočių kelių prailginimas IXB koridoriuje	AB „Lietuvos geležinkeliai“	2005–2006	71,3	12,6	83,9
IX Kretos koridoriaus geležinkelio rūšiavimo stočių modernizavimas (Vaidotų ir Radviliškio stotys)	AB „Lietuvos geležinkeliai“	2004–2006	64,6	11,4	76,0
Signalizacijos ir elektros tiekimo modernizavimas ruože Kena–Kybartai ir Radviliškis–Šiauliai (IX korid.)	AB „Lietuvos geležinkeliai“	2006–2008	237,4	41,9	279,3
Kelio rekonstrukcija traukinių greičiams 160 km/val. linijoje Kena–Kybartai, IX korid. (I etapas ruože Vilnius–Kaunas)	AB „Lietuvos geležinkeliai“	2006–2008	263,3	46,4	309,7
I-ojo transporto koridoriaus Rail Baltica geležinkelio plėtra (I etapas): 1435 mm geležinkelio linijos nuo Lietuvos ir Lenkijos sienos tiesimas iki I ir IX transporto koridorių sankirtos ir multimodalinio transporto mazgo sukūrimas	AB „Lietuvos geležinkeliai“	2006–2012	795,4	140,4	935,7
Geležinkeliai iš viso			1828,2	322,5	2150,7
Logistikos centrų infrastruktūros tinklo sukūrimas	Susisiekimo ministerija	2006–2010	264,1	46,6	310,8
Logistikos centrai iš viso			264,1	46,6	310,8
IX B transporto koridoriaus plėtra 2004-2006 metais	LAKD	2004–2006	133,6	23,6	157,1
I transporto koridoriaus (Via Baltica) plėtra 2004-2005 metais	LAKD	2004–2005	54,7	9,7	64,4

IXD transporto koridoriaus plėtra 2004-2006 metais	LAKD	2004–2006	29,5	5,2	34,7
Transeuropinio tinklo kelių (E85 (A15) Vilnius–Lyda, E272 (A2) Vilnius–Panevėžys, E272 (A9) Panevėžys–Šiauliai ir E272 (A11) Šiauliai–Palanga) plėtra 2004-2006 metais	LAKD	2004–2006	72,3	12,7	85,0
Transeuropinio tinklo kelio E28 (A16) Vilnius–Prienai–Marijampolė plėtra 2004-2006 metais	LAKD	2004–2006	48,6	8,6	57,2
IXB transporto koridoriaus Vilniaus mieste plėtra: I etapas, pietinis aplinkkelis	Vilniaus m. savivaldybė	2004–2006	182,0	32,1	214,1
IA transporto koridoriaus plėtra	LAKD	2005–2007	33,2	5,8	39,0
Transeuropinio tinklo kelio Nr. 141 Mikytų san-kryžia–Šilutė–Klaipėda plėtra	LAKD	2005–2007	40,8	7,2	48,0
Transeuropinio tinklo kelio E262 (A6) Kaunas–Zarasai–Daugpilis plėtra	LAKD	2005–2007	48,4	8,5	57,0
IX B transporto koridoriaus plėtra	LAKD	2006–2008	147,9	26,1	174,0
Transeuropinio tinklo kelių (E85 (A15) Vilnius–Lyda, E272 (A2) Vilnius–Panevėžys, E272 (A9) Panevėžys–Šiauliai ir E272 (A11) Šiauliai–Palanga) plėtra	LAKD	2006–2008	210,7	37,2	247,9
IX B transporto koridoriaus Vilniaus mieste plėtra: II etapas, vakarinis aplinkkelis	Vilniaus m. savivaldybė	2006–2008	121,2	21,4	142,6
IXB multimodalinio transporto koridoriaus jungtis (pietinė) su jūrų greitkeliais per Klaipėdos uostą.	KVJUD/Klai pėdos sav.	2006–2008	117,4	20,7	138,1
Keliai iš viso			1240,3	218,8	1459,1
Užteršto grunto iškasimo, išvalymo ir panaudojimo programa	KVJUD	2005–2008	79,8	14,1	93,9
Vandens transportas iš viso			79,8	14,1	93,9
Vilniaus oro uosto infrastruktūros plėtra: (i) keleivių terminalo išplėtimas, (ii) kilimo-tūpimo, vairavimo takų rekonstrukcija, (iii) perimetro aptvėrimas ir signalizacinė sistema	Vilniaus oro uostas	2005-2007	29,3	5,2	34,5
Oro transportas iš viso:			29,3	5,2	34,5
Techninė parama transporto projektų doku-mentacijai parengti	Susisiekimo ministerija	2005–2006	17,6	3,1	20,7
IŠ VISO:			3.459,4	610,3	4.069,7

6 Priedas. Aplinkosaugos sektoriaus projektai

Projekto numeris	Projekto pavadinimas	Sektorius	Projekto vertė (eurais)	Projekto trukmė
<i>Igyvendinti projektai</i>				
2000/LT/16/P/PE/001	Vilniaus miesto geriamojo vandens ir kanalizacijos tinklų rekonstrukcija	Vandentvarka	40 000 000	2001-2005
2000/LT/16/P/PE/002	Druskininkų vandenvalos įrenginių modernizavimas ir rekonstrukcija	Vandentvarka	5 500 000	2000-2006
2001/LT/16/P/PE/003	Alytaus regiono atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas	Atliekų tvarkymas	5 928 642	2001-2008
2001/LT/16/P/PE/004	Tauragės regiono atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas	Atliekų tvarkymas	6 629 786	2001-2009
2001/LT/16/P/PE/005	Jonavos miesto nuotekų valymo įrenginių rekonstravimas	Vandentvarka	6 259 900	2001-2005
2001/LT/16/P/PE/006	Neringos miesto geriamojo vandens ir nuotekų valymo sistemų išplėtimas	Vandentvarka	10 153 000	2001-2005
2001/LT/16/P/PE/007	Kauno regiono nuotekynės tinklų išplėtimas ir biologinio valymo įrenginių statyba	Vandentvarka	22 359 000	2001-2006
2001/LT/16/P/PE/008	Šiaulių regiono atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas	Atliekų tvarkymas	9 402 000	2001-2006
2002/LT/16/P/PE/009	Kėdainių nuotekų valymo įrenginių rekonstrukcija, nuotekų ir vandens tiekimo tinklų išplėtimas	Vandentvarka	10 400 000	2002-2006
2002/LT/16/P/PE/011	Marijampolės regiono buitinių atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas	Atliekų tvarkymas	13 009 000	2002-2008
2002/LT/16/P/PE/012	Vilniaus regiono buitinių atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas	Atliekų tvarkymas	20 930 000	2002-2007
2002/LT/16/P/PE/013	Radviliškio miesto vandenvalos įrenginių rekonstrukcija, nuotekų ir vandens tiekimo tinklų išplėtimas	Vandentvarka	6 400 000	2002-2006
2002/LT/16/P/PE/014	Mažeikių miesto vandenvalos įrenginių statyba	Vandentvarka	7 500 000	2002-2006
2004/LT/16/C/PE/002	Nemuno vidurupio baseino 1 paketas	Vandentvarka	63 995 000	2004-2008
2004/LT/16/C/PE/005	Klaipėdos vandentiekio ir nuotekų tinklų plėtra	Vandentvarka	21 738 000	2004-2008
2000/LT/16/P/PE/002	Druskininkų vandenvalos įrenginių modernizavimas ir rekonstrukcija	Vandentvarka	5 500 000	2000-2006
2001/LT/16/P/PE/003	Alytaus regiono atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas	Atliekų tvarkymas	5 928 642	2001-2008
2001/LT/16/P/PE/004	Tauragės regiono atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas	Atliekų tvarkymas	6 629 786	2001-2009
2001/LT/16/P/PE/005	Jonavos miesto nuotekų valymo	Vandentvarka	6 259 900	2001-2005

	įrenginių rekonstravimas			
2001/LT/16/P/PE/006	Neringos miesto geriamojo vandens ir nuotekų valymo sistemų išplėtimas	Vandentvarka	10 153 000	2001-2005
2001/LT/16/P/PE/007	Kauno regiono nuotekynės tinklų išplėtimas ir biologinio valymo įrenginių statyba	Vandentvarka	22 359 000	2001-2006
Projektai ruošiami fiziniam įgyvendinimui				
2002/LT/16/P/PE/010	Klaipėdos regiono buitinių atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas	Atliekų tvarkymas	11 750 000	2002-2007
2003/LT/16/P/PE/015	Plungės nuotekų valymo įrenginių, tinklų bei vandens tiekimo sistemų renovacija	Vandentvarka	7 887 000	2003-2007
2003/LT/16/P/PE/016	Telšių regiono atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas	Atliekų tvarkymas	8 902 000	2003-2008
2003/LT/16/P/PE/017	Lietuvos pavojingų atliekų tvarkymas	Atliekų tvarkymas	18 758 000	2003-2008
2004/LT/16/C/PE/001	Kauno regiono atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas	Atliekų tvarkymas	18 432 000	2004-2009
2004/LT/16/C/PE/003	Utenos regiono atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas	Atliekų tvarkymas	12 945 680	2004-2009
2004/LT/16/C/PE/004	Nemuno žemupio baseino 1 paketas	Vandentvarka	37 880 000	2004-2008
2005/LT/16/C/PE/001	Neries baseino investicinės programos 1 etapo (Zarasų, Visagino, Utenos, Ignalinos, Molėtų, Ukmergės, Širvintų, Švenčionių) projektas	Vandentvarka	37 576 000	2005-2010
2005/LT/16/C/PE/002	Nemuno aukštupio baseino 1 paketo 1 etapo projektas	Vandentvarka	34 490 900	2005-2010
2005/LT/16/C/PE/003	Panevėžio regiono atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas	Atliekų tvarkymas	19 487 000	2005-2010
2002/LT/16/P/PE/010	Klaipėdos regiono buitinių atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas	Atliekų tvarkymas	11 750 000	2002-2007
2003/LT/16/P/PE/015	Plungės nuotekų valymo įrenginių, tinklų bei vandens tiekimo sistemų renovacija	Vandentvarka	7 887 000	2003-2007
2003/LT/16/P/PE/016	Telšių regiono atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas	Atliekų tvarkymas	8 902 000	2003-2008
2003/LT/16/P/PE/017	Lietuvos pavojingų atliekų tvarkymas	Atliekų tvarkymas	18 758 000	2003-2008
2004/LT/16/C/PE/001	Kauno regiono atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas	Atliekų tvarkymas	18 432 000	2004-2009
2004/LT/16/C/PE/003	Utenos regiono atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas	Atliekų tvarkymas	12 945 680	2004-2009
Pateiktos paraiškos finansavimui iš Sanglaudos fondo gauti				
2005/LT/16/C/PE/004	Neries upės baseino investicinės programos 1 etapas (Vilniaus miesto ir rajono savivaldybės)	Vandentvarka	50 334 000	2005-2009
	Ventos-Lielupės baseino investicinės programos I etapo projektas	Vandentvarka	47 527 000	2006-2009

7 Priedas. Apklauso anketos pavyzdys

1. Jūsų lytis

- a) Vyras
- b) Moteris

2. Jūsų gyvenamoji vieta

.....

3. Jūsų amžius

- a) 20 – 30 metų
- b) 30 – 40 metų
- c) 40 – 50 metų
- d) 50 ir daugiau

4. Jūsų profesija

.....

5. Ar esate girdėję apie ES Lietuvai teikiamą paramą?

- a) Taip
- b) Ne
- c) Iš dalies, tačiau trūksta informacijos.

6. Ką konkrečiai norėtumėte sužinoti apie ES struktūrinę politiką?

- a) Paramos programos;
- b) Paramos sektorius;
- c) Sėkmingai įgyvendintas programos;
- d) Paramos dydžius.

7. Kur jums būtų patogiau gauti informaciją?

- a) televizijos laidų;
- b) Radijo laidų;
- c) Respublikinėje spaudoje;
- d) Informacijos centrai;
- e) Internetas

8. Ar asmeniškai intumėtės ruošti projektą, siekdami gauti papildomų lėšų savo verslo plėtotei?

- a) Taip
- b) Ne
- c) Prisidėčiau prie tokį projektą ruošiančiųjų grupės
- d) Pasamdyčiau žmogų tokio projekto ruošimui.

9. Ar dalyvavote projekto ruošime?

- a) Taip;
- b) Ne.

10. Ar gavote paramą?

- a) Taip;
- b) Ne.

11. Ar žinote apie ES institucija, jų veiklą, funkcijas?

- a) Taip (nurodykite kokias)
- b) Ne
- c) Nesidomiu, nes jų veikla man neįdomi.

12. Ar gaunama parama iš ES fondų Lietuvoje panaudojama efektyviai?

- a) Efektyviai;
- b) Neefektyviai;
- c) Iš dalies;
- d) Neturiu nuomonės.

13. Nurodykite kokios priežastys lemia tai, kad parama, gaunama iš ES, panaudojama neefektyviai.

- a) Mažai informacijos;

- b) Menka konsultacinė pagalba;
- c) Biurokratinės kliūtys;
- d) Valdininkų kompetencijos stoka.

14. Kaip galėtume užtikrinti ES paramos efektyvumą?

.....

.....

15. Į kuriais informacijos šaltiniais plintančią informaciją jūs atkreiptumėte dėmesį?

- a) TV laidos;
- b) Radijo laidos;
- c) Informaciniai straipsniai.

16. Nurodykite kokių žmonių pateikiama informacija apie socialinius, ekonominius, politinius, kultūrinius klausimus, susijusius su ES, jūs labiausiai pasitikėtumėte.

- a) Verslo atstovais;
- b) Ministerijomis ir atitinkamomis institucijomis;
- c) Konkrečios srities specialistai ar žurnalistai;
- d) Draugais, pažįstamais.

17. Kokiai sričiai labiausiai reikalinga ES fondų parama? (Pažymėkite nuo 1 iki 6)

- a) Sveikatos apsaugai;
- b) Švietimui ir mokslui;
- c) Kaimui ir žemės ūkiui;
- d) Verslo aplinkos gerinimui;
- e) Informacinių technologijų kūrimui;
- f) Energetikai.

EU Structural Policy and its administration in Knowledge Society by Armina Gurskaite (Summary)

Two years ago Lithuania became a member of European Union in equal rights. It means that our country took all rights and responsibilities that are related to membership of EU. Economic changes of globalization were accompanied with growing local economic parts of systems. Under such conditions regional politics gained a big meaning because each region that gets not the same use from above mentioned changes, tries to improve their position and national Governments and appropriate institutions of EU tries to decrease these inter-regional differences.

Relevance of this Thesis is defined by importance of structural policy for Lithuania's economic and social development, variety of tools nominated for implementation of this policy, also problems that administrating institutions, legal entities or natural person face up with while trying to use funding from structural funds.

This paper object is EU structural policy and its administration of knowledge in public environment. The main object of this Thesis is to analyze implementation of EU structural policy in Lithuania also to introduce the main priorities of this policy now and in the nearest future till year 2013. Main tasks of the Thesis is to overlook aims of EU structural funds, instruments and main initiatives; explore EU structural funding and its administration in Lithuania; carry out questioning of citizens and identify their level of information regarding handling of structural funds also prove or deny stated hypothesis and finally to make conclusions and recommendations.

First part of Thesis is designed to overlook structural policy, emphasizing main goals of policy, its implementation tools, main initiatives of structural funds. In the second part of work EU support administration prerequisites in Lithuania are overlooked highlighting General Programming Document and its priorities also dynamics of assimilation and problems of structural funds in the country. Third part mainly talks about analysis of EU structural funding administration system in Lithuania, pointing out managing, paying and mediating institutions and describing their main functions.

In the final part analysis and results of implemented interviewing of citizens are presented estimating level of information of Lithuanian citizens on EU structural funds handling and assimilation and coming to conclusions that Lithuanians are interested in getting funding from EU and would participate in this process but due to lack of clear and systematic information all possible tools of support from EU are not fully used by Lithuanian people.

Results of this Thesis could be used by different institutions responsible for EU support and structural funds administration, also organizations responsible for spread of information and education of

society. Also students studying EU or political sciences and all other people interested in administration of EU structural funds and assimilation of funding in Lithuania.